BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XII-lea.

No. 9.

DECEMVRIE.

BUCUREȘTI
Tipografia Cărților Bisericesci
34. Str. Principatele-Unite. 34.
1888.

PREDICA IN BISERICĂ LA ROMÂNI.

Indatorirea Clerului de a predica poporului cuvêntul lui Dumnedeŭ este fórte veche în neamul românesc. Aprópe cele mai vechi imprimate cuprind material de predici. Aşa Mitropolitul Moldovei Varlaam, la 1643, în Cazania sa, are explicari la tóte Evangheliile Duminicilor şi a unora din Sânţi facute cu scop de a se ceti de catre preoţi în locul chenoniculuĭ. Tot în cartea sa gasim şi vieţele unora dintre sânţi, alcatuite tot pentru acest scop. Apoi Dosotheiu în Prológele lui are un material tot de predici. Cartea sa împrimata la 1683 conţine descrierea vieţeĭ sânţilor de preste an, compuse de nemuritorul Mitropolit tot în scop de a se ceti ca predici în Bisericile româneşti. In fine mai înainte înca, după jumĕtatea seculuiuĭ al 16-lea adica 1560—1580 se susţine că şi Diaconul Coresie a edat Evanghelia cu talcu, tot în scop de a se ceti în Biserica. Cine nu ştie acum ca eruditul şi neobositul Antim Ivirénul a compus două carţi de cuvinte, după care se predice preotul român românilor cuvêntul lui Dumnedeu. Un volum din predicele sale este deja imprimat din anul trecut; iar al doilea va aparea curând. Indemnurile Mitropolitului Iacob Putnénu cum şi ale Mitropolitului Antim catre preoţĭ de a predica cuvêntul lui Dumnedeŭ în tot-déuna poporuluĭ n'au rĕmas fară efect. In epoca disă gréca, Domnitorii timpuluĭ se întreceau cariĭ de care sa aduca pe cei maĭ renumiţi predicatori. Aşa

cunóştem predicatorî renumiţî sub Brâncoveni şi sub Cantemireştî, sub Mavrocordăteştî şi sub Ghiculeştı, cariî predicaŭ în reşedinţele Mitropolitane, în limba grécă maî ales, cuvêntul luî Dumnedeu nobilimei Româneştî. Timpul nî-au conservat chiar şi o parte din aceste predicî, din care unele sunt imprimate, iar altele înca staŭ în manuscripte. Predica în limba româna a suferit o întârdiere în desvoltarea eî, deşi se anevoise şi-î pusese basele ceı maî renumiţı Mitropoliţî aı ţĕreî. Acea stagnaţiune a provenit din causa modeî timpuluı, în care predomina limba grécă asupra patureı culte din neamul Românesc. Maı toţî românii educaţı în şcólele greceştı vorbeau greceşte şi franţuzeşte şi le placeau sa auda predicându-se într'o limba formata, culta şi plina de scriitorı şi marı oratorı ca St. Vasilie, St. Grigorie, St. Ioan Chrisostom etc. etc. Apoı uniî din Domnitorı nicî nu înţelegeau bine fineţele oratorice în limba Româna, pe când în cea gréca erau fórte versaţı. Las pentru alta data enumĕrarea oratorilor celor maı renumiţı din epoca gréca, grecî sau românı, şi mĕ marginesc asta-dı a espune cetitorilor Revisteı. cele ce conţine, respectiv de predica, cartea imprimată la Snagov în 1700. In fine la acésta vreme în cartea imprimata la Snagov de Gheorghe Radovicı, sub Constantin Basarab Voevod şi cu bine-cuvêntarea Preasfinţituluî Chir Theodosie, exista un tratat de mare valóre asupra necesitaţeı prediceı în Biserica şi argumentează obligaţiunea ce aŭ representanţii Religiuneı de a predica poporuluı continuŭ cuvêntul luî Dumnedeu.

§ Este fórte curiósa şi importanta şi prefaţa acesteı carţı, pentru ca în ea se spune categoric ca în acel timp meşteşugul tipografieî era considerat ca meşteşug bisericesc. Iata în cuprinsul eî acésta prefaţă în care se dice ca Chir Antim era meşter tipograf şi ca era de origine dela Iviria, apoı ca dela el a învaţat arta tipografieı Gheorghe Radovicî, pentru care-ı este recunoscĕtor.

„Pré creştinuluı, Pré luminatuluı şi Pré învaţatuluî Dom-

nuluĭ, și stapânitorului, a tótă țara Rumânéscà, Domnuluĭ, Domnuluĭ Ioan Constantin Basarab Voevod, acea plecată închinaciune.

Cea adevărata și preste masura sanătate, și ochiul cel lin, a slaviteĭ de Dumneḑeŭ înalțimeĭ tale, carea pornindu-se din buna voe cea iubitóre de ómenĭ și luĭ Dumneḑeu plăcuta, arata catră tóte meșteșugurile, și învațăturile céle slobode, și maĭ vârtos spre acéla cate privesc catra trebuințele bisericeștĭ, și catra podóba politeeĭ, și catra céle ce cuprind cunoștința cea Dumneḑeiasca a pravoslavnicilor învațaturi, și catra căștigarea bunelor fapte, dentru carea ĭaste cu totul și tipografia, nu numaı le-au crescut, și întru maı de savarșita și maı vrédnica de minune așazare le au adus, ce și pre mulțı catra căștigarea acestora, maĭ osărdnicı au facut. De vréme ce bunatățile cinstindu-se sa maresc, precum ĭarașı necinstindu-se sa micșoréză, acésta au statut pricina sa mă îndemnez și eŭ micul și nevrédnicul robul marireı tale, pentru ca să învaț acest meșterșug bisericesc al tipografieı. Ce dar alergand ca cerbul setos, catră prea cuviosul întru Ieromonah, Egumenul sfinteı manastiri, a Vavedenieı Bogorodițiı, a Snégovuluĭ, duhovnicul. Chir Antim, dela Iviria, am învațat cu multa ostenéla și osardie dela sfinția sa, meșterșugul tipografieı. Deci auḑind de óre-carı învățațı, precum sa fie fost obicéiu vechiu, ca fieș-care meșter și învațat, să aduca céle maĭ dintaı ale meșterșugului, sau ale învațaturiı luı den tóte, întaı înparatuluı sau Domnuluı loculuı, și acésta ḑic ca o facea pentru doao pricinı, una pentru cĭ sa cade și ĭaste cu direptate, și alta pentru ca sa fie lucrurile lor maı meșterșuguite, maı vârtos și cercetate, puindu-le înaintea ochiuluı înparatuluı. Dirept acésta am vrut și eu maı micul robul marieı tale, (macar ca nevrédnic sânt), sa urmez acestuı lucru. Iar cu ajutorul luı Dumneḑeu, dupa acea dupa putința caștigare a tipografieı, gasind o talmacire noae, a uneĭ carțĭ noao folositóre de suflet, carea din limba grecésca în limba rumănésca s'au ostenit pré cu-

viosul întru Ieromonah Chir Filothei Sfetagoreţul, n'am apucat de o am tiparit cu ajutorul lui Dumneḑeu. Carea nu numai căci iaste noao, ci ca iaste şi începatura a tipografiei carea am învaţat, facênd dintr'acésta începatură întăi a tipografiei. Cu plecaciune dar şi cu genunche plecate, aduc şi puiu înainte catra milosardu-l şi pré linul ochiul mariei tale, carea măria ta, după urmarea înparaţilor celor de demult, ca un stranepot al înparaţilor, şi maî nalt şi maî ales de cât Domniĭ ceĭ den-început, ma rog sa o primeşti, cu blândeţe şi cu iubire de om, precum marele înparat al Persilor, chiar acea puţintea apa a săracului, sau ca cei doĭ banĭ mici aĭ vaduvei. Şi Dumneḑeul tuturor, şi datatoriul şi săvârşitoriul a tóta învaţătura şi meşterşugul, sa păzésca pre Maria ta maĭ presus de tóta răutatea celor înprotivnici, întarindu-te întru prea naltul şi de Dumneḑeu păzitul scaun al Domniei, în mulţi ani, şi prea norociţi, cu pace şi fara turburare, şi dăruindu'ţi viaţa îndelungata, întru veselie, înpreuna cu prea luminaţiĭ Coconĭ ai Marieĭ tale şi cu tóta curtea. Amin.

A slăviteĭ de Dumneḑeu înalţimei tale,

Mai mic şi plecat rob“.

Gheorghie Radovicĭ.

Acum ĭată şi tratatul de-spre obligaţiunea Clerului de a predica cuvêntul lui Dumneḑeu poporului în tóte Duminicele şi sarbatorile. El este intitulat:

„*Pentru Arhiereiĭ* şi *Nastavniciĭ Bisericiĭ*, adica *pentru diregatoria Nastavnicilor Bisericeĭ*“. (pag. 173).

1. „Domnul nostru Iisus Christos, cel dintaĭ pastor, şi Arhiereul nostru cel maĭ mare, pentru ca sa mântuiască sufletele ómenilor, ş'au vărsat sângele lui cel prea sfânt; ĭar acum arheereii şi cea-lalţi maĭ marĭ ai biséricilor cariĭ sa rânduesc şi sa aleg ca sa pasca turma luĭ, nu numaĭ sa-şi vérse sângele lor, ce nicĭ cuvênt nu scot din gura lor nicĭ odinióra ca sa o învéţe, cât s'aŭ cuvenit ca sa stea în tóta vrémea deşteptaţi de supra turmei lor, ĭar eĭ dorm şi să odihnesc, întru o prea adâncă negrijire, şi lasă

de întra în turma luĭ Christos care o ţin în mânile lor, lupĭ raĭ şi rapitorı şı lupı nu feeşte cum, ca acolo la Samaria, ce lupı de gând, aceı prea hiclianı dracı, cariĭ sarind în turma luı, şi în cea alésa parte a luı Iisus Christos, cu atâta cutezare şi prelesne, junghe şi peard fară de mila, necruţând nicı cum turma. Decı striga asupra acestor nepurtatorı de grija păstorı aı bisérici (carii gura au şi nu graesc), tóte legile, adeca şi céle Dumneḑeeştı, şi céle politiceştĭ. şi céle fireştı.

2. Striga asupra acestora pastorı, Dumneḑeıasca lége a luı Christos, pentru ca nu le-au dat numaı destoınicia, ca sa mérga înaintea turmeĭ, ce maĭ vârtos ca să învéţe pre turma, sa o pasca şi sa se nevoiasca pentru dînsa cu multă preveghére şi grija. Christos n'aŭ ḑis luı Petru, să fie maĭ mare, şi pastoriul turmeı, ce ı-au ḑis: paşte oile méle; adeca nu ı-aŭ dat destoĭnicia, s'aŭ numirea pastoriuluı spre turma, ce greul şi purtarea de grije, şi lucrul pastoriluĭ, adeca să pasca turma. Paşte oile méle, acéstaşı striga şi duhovniceştile gurı ale Apostolilor luı Christos. Petru scriind la ceĭ de o éma cu dênsul, alta nu le poruncéşte de cât acésta: Paşteţı cea din voĭ turmă (Petr. 5) a luı Dumneḑeu, socotind'o nu cu sila, ce de bună voe, nu cu agonisita rea, ce cu osârdie, niciĭ cum aţı stapâni sorţilor, ce pildă facându-vĕ turmeı. Aşişderea şi fericitul Pavel (1. Galat. 20): Luaţi-vĕ aminte pre voĭ şi pre tóta turma, întru care Duhul Sfânt v'aŭ pus pre voĭ socotitorı, ca sa paşteţĭ Besérica luı Dumneḑeu carea o aŭ câştigat cu sângele luĭ. Şi nu numaĭ sa pască, ce sa şi învéţe turma luĭ Christos: Mergând învaţaţı tóte limbele; (Mat. 28) învaţând pre eĭ, ḑis-aŭ Christos (dupa înalţare), tuturor ucenicilor, când ĭ-aŭ trimis în tóta lumea; dirept acésta şi Apostolul, în Poslania catră Efesénĭ, împreunéza a paşte, cu a învaţa, ḑicând: pre uniĭ pastorı şi învăţătorĭ, (Cap. 4.) aratând lucrul carele li să cade a avea. Acestaşı Apostol ne da semnul ca să cunóştem pre ceı adevaraţĭ pastorĭ, dintru ceı ce nu-s ca aceştea, ḑicând: Aduceţi-vă aminte de povaţuitoriĭ voştri, cariĭ au grait voao

cuvântul luĭ Dumneḑeŭ, (Evr. 13.); decĭ aceĭa sînt pastorĭ adevăraţĭ, cariĭ grăesc cuvêntul luĭ Dumneḑeu, ĭar nu aceĭa cariĭ tac, şi staŭ muţı, ca nişte idolĭ fara de suflet. Nu ĭaste numaĭ atăta acel adevărat şi sa bornicesc al lor lucru, ca să împarţă milosteniĭ, şi să strangă banĭ, şi veniturĭ. Nu sînt datorĭ numaĭ sa slujasca Liturgiĭ, şi să-şĭ pazé căþ lujbele beséricilor. Lucrul lor cel săbornicesc şi datoria le ıaste ca să învéţe cuvintele luı Dumneḑeŭ. Ascultaţĭ cum Apostolul îĭ jură spre Dumneḑeu numaĭ pentru acésta ca sa învéţe norodul luı Christos ḑicând: Marturisescu-ma înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi Domnuluı Ĭisus Christos, propoveduıaşte cuvântul, cıartă, dojenéşte, mângâe, întru tóta îndelunga răbdare şi învăţatura. Decı aceĭ pastorĭ, negraitorı şi muţĭ, cariĭ nu propoveduesc cuvântul luı Dumneḑeu să vor osândi, şi vor sa plângă fară de mângâiare cu cuvântul cel prooroeesc ḑicând: O ticalosul de mine, ca am tăcut! (Isaia 2).

3. Striga asupra acestor negrijnicı şi ne grăitorĭ pastorĭ şi legile céle fireştı, pentru ca luând plata cea rânduita, ca sa pasca norodul, şi făgaduindu-sa luĭ Dumneḑeu pentru acest lucru, eı îşı calca fagaduinţa lor, şi luându-şı veniturile, le cheltuesc la acea dragă dobândire a pohtelor lor.

Dirept acésta sînt datorı ca sa dea raspuns şi pentru negrija datorieı lor, şi pentru plata carea ĭau cu nedireptul, ne facând ostenéla carea sînt datorĭ. Doıca caria i sa platéşte ca sa apléce copilul, de nu ıar fi dat lapte ci l-ar fi lasat sa móra de fóme, nu ĭaste datóre numaĭ ca, sa dea înapoĭ plata carea aŭ luat, ce înca sa dea sama şi pentru mórtea copiluluı? Cu cât maĭ mult sînt datorĭ a da răspunsu aceı pastorĭ, cariı manâncă fară direptate veniturile beséricilor, şi nicı grijescu, nicĭ pasc norodul, ce nebagând sama, lasa de mor atâtea suflete, pentru lipsa de laptele cel duhovnicesc, adeca de propovedania Evan-

geliei? Să auza unii ca aceştia ce răspuns le dă, direptul Judecător, şi Domnul Domnilor.

Socotitorĭ tém dat pre tine caseĭ luĭ Israil, (Ierm. 3) şi să asculţĭ din gura mea cuvinte, şi sa le daĭ lor frica despre mine, zicând eŭ, cel fara de lége cu mórte sa se omóre, şi n'aĭ poruncit, nicĭ aĭ dis pentru ca să se porunciască celuĭ fară de lége, ca sa se întórcă din caile luĭ şi să traĭască, acel fără de lége, întru nedreptatea luı perind, sângele luĭ din mânile tale îl voiŭ cére, Adeca dice Dumnedeŭ către fieşte ce nastavnic şi pastoriŭ al besériciĭ luı Christos, eŭ tém facut, şi tém pus socotinţa şi socotitoriu în casa luı Israil, carele ıaste Besérica, pentru ca să cauţĭ turma mea, şi luând cuvântul Evangeliei din gura mea, sa-l propoveduieştĭ noroduluĭ, dicând şi înfricoşind despre partea mea, pre fieşte carele pacatos, dicându-ı: nu face pacatul, lasa făra de légea, conteneşte dela răŭ, că cu mórte te veĭ omorâ, muri-veĭ, omorâte-veı, cu mórte nemuritóre. Iar tu ca un naemit, ıar nu ca un pastoriŭ bun, n'aı facut aşa, n'aı învaţat, n'aı dojenit, nicı aĭ certat, nicĭ aı înfricoşat pre cel fară de lége ca să se parăsıasca, ca sa se pocaiasca, ca sa se întórca din calea periciunii, şi sa fie viu. Decı acél făra de lége va muri întru fara de légea, strâmbatatea luı, va peri, va mérge în munca de vécı. ıar tu cel léneş şi pastoriŭ rau, veı să daı raspunsu pentru dinsul, din mâınele tale voiu cére sângele luı; dela tine voiŭ cére acel suflet, acea oae carea au perit.

O păstoriĭ beséricilor ce diceţĭ? Şi ce veţı sa raspundeţı spre acéste înfricoşate cuvinte ale luĭ Dumnedeŭ judecătoriuluĭ celuı dirept? Fieşte carele alt om, orı mirén, orı hirotonisit, va sa dea răspuns pentru ale sale pacate, ıar pastoriĭ noroduluı sînt datorĭ ca sa dea răspuns, nu numaı pentru ale lor pacate, ce şi pentru pacatele noroduluĭ, carele aŭ în mâĭnile lor. O datorie ne scapata, o greutate şi sarcina ne lesne purtata şi aceloraşı sfinţilor îngerı, de acésta temându-sa dascalul limbilor Pavel dicea: Martusesc voao în dioa de astă-dĭ, ca curat sînt eŭ de sîngele

tuturor, pentru cacĭ nu m'am ferit ca sa nu vă vestesc voao tot sfatul luı Dumneḑeu, pentru că ḑice: eŭ n'am lipsit a nu vă arata cu propovedania, tóta voia luı Dumneḑeu. (Prax 20). Acum ce vor sa ḑıca aceı pastorı, carıı sînt fara glas, şi fara de graiu, carii nicı eı nu propoveduesc vre odinióră, nicĭ grijascu sa pue încaĭ pre alţiı în locul lor, sa şĭ învéţe norodul lor? Cine dintr'aceştıa póte să ḑica cu Pavel, curat sunt de sângele tuturor. Cea maı de apoĭ asupra unor pastorĭ înşalatorĭ ca aceştia, striga şi legile céle politiceştı, nu numaĭ ale politieı ceı den afară (carele le las pentru scurtarea vorbeĭ) ce maı vârtos ale ceĭ din lăuntru, adeca ale sfinteı beséricеĭ nóstre, carele sunt sfintele canóne ale celor de Dumneḑeu propoveduitorı Apostolı, şi ale celor de Dumneḑeu purtatorı parinţı, carele ale numara tóte aicı iaste cu neputinţa, ajung numaı ca sa ḑic puţinéle, dintru céle maı alése. Canonul, 58 a Sfinţilor Apostolı ḑice: Episcopul, s'aŭ preotul, carele nu grıjaşte de cliros, sau de norod, şi nu'ĭ învaţa pre eı creştinatatea, sa se afuriséscă; ĭar cel ce petréce în léne şi în negrija sa se lépede. Canonul 18 al sfântuluı şi a tóta lumea al şaselea sabor, ḑice: Cadesă nastavnicilor beséricilor, în fieşte carea ḑi, ĭar maĭ vârtos Duminicile, pre tot clırosul şi norodul a l învaţa, cuvintele creştinataţiı. Ajung numaı acéste, 2 canóne pentru scurtarea cuvântuluĭ şi pentru ca sa le pótă ţinea minte pastoriĭ ceı bunı. Dintr'acéstea dar, sa-şı socotésca datoria carea au a face, şi sa se téma de afurisaniı, şi de lepadarı ceı léneşĭ şi fără grijă. Iar de nu sa vor téme, de canónele sabórelor, şi ale apostolilor, sa se téma încaı de înfricoşarile Duhuluı Sfânt, carele le face însuşĭ Dumneḑeu, în multe locurı ale Sfinteı Scripturı, ıar maı ales la proorocul Iezechiil. Cap. 33: Iată eu asupra pastorilor, şi voiu cére oile méle din mâĭnele lor, şi maı sus ḑice: O pastoriı luı Israil, au pascu pastoriı pre eışı? Nu pre oile méle pasc pastoriı? Iată laptele îl mâncaţı, şi cu lana vă înbracaţı, şi ce e gras junghiaţı, şi oile méle nu paşteţı. (ca cum ar ḑice), o câınĭ fara de glas, o lupĭ cariĭ paşteţĭ

nu pre oi, ce dulceţile şi pohtele vóstre, carii junghiaţi, şi beliţi oile méle, iata eu (ḑice Dumneḑeu) spre pastorĭ, şi voiu cére din mâinele lor, oile méle.

Acéstea socotindu le marele parintele no tru, Ioan Zlatoust, la cuvântul carele face în Poslania cea catră Evréi a luĭ Pavel, ḑice acéste de aur şi înfricoşate cuvinte: ma minunez, de iaste cinevaşi din ceĭ mai mari a să spasi, cătra o îngrozire ca acésta, şi cu o léne ca acésta, adeca minunezu-ma, de sa va putea spasi cinevaşi dintru ceĭ ce stapânesc, şi pasc norodul, întru atâta înfricoşare a Dumneḑeescului glas, şi întru atâta léne şi negrijire, carea au acum păstoriĭ şi nastavnicii be éricilor. De acésta temându-sa, marele Pavel ḑice: vai mie iaste, de nu voiu bine vesti, adeca vai mie, de nu voiu propovedui Evangelia, de nu voiu învaţa norodul luĭ Dumneḑeu. Nu ajunge numai sa postésca pastorii, sa se róge, sa slujasca liturghie, sa hirotonisésca, sa blagosovésca, să dea tainele, şi sa faca tóte ale sfinteĭ obladuiri. Cel maĭ deosebĭ, şi cel mai ales, şi cel mai însamnat, şi cel mai de trébă, şi mai adevarat lucru al pastorilor ĭaste: ca sa pastorésca, şi sa pasca, şi sa hranéscă norodul cu cuvântul Evangelieĭ lui Christos. Fara de acésta, nicĭ unul din pastori nu póte sa se mântuiasca; nevoe'mi zace înainte, ḑice Pavel, în capul cel mai de sus. Dacă ĭaste nevoe, o buni pastori a luĭ Christos, nu va leniveţĭ, ce învaţaţi cuvântul adevaruluĭ, ca acésta façênd, şi pre voĭ înşi-vă, vă veţi mântui, şi pre cei ce vă vor asculta pre voĭ, iar vai de voĭ de nu veţĭ binevesti.

De aicea ne convingem că înca cu 300 ani maĭ înainte să simţia nevoia de a învaţa pe popor Clerul cele ale religiunei, iar astă-ḑĭ abia pe la Episcopii şi Mitropolĭi se mai aud predicatorĭ! Oare daca Clerul nostru s'ar îndemna şi obliga a predica cuvêntul lui Dumneḑeu poporuluĭ, 'l-ar învaţa prin cuvinte compuse de eĭ, care ar stigmatiza abuzurile creştinilor şi le-ar arata prapastia morala în care vor cădea, urmănd tot deprinderea rea şi învechita, óre prin acéstă mĕsura morala, prin constrîngerea conştiinţei lumi-

nată prin predică, n'ar scàpa pe mulţî dintre fraţiî noştri de multe viţii, obiceiurî şi deprinderı rale? Acestea le ḑicem pentru clericiî reputaţî prin ştiinţă, şi cariî pot fi în stare de a compune singurî predicî. Nu trebue însă lasata acéstı latitudine şi acelor dintre clericî, cariî din nenorocire n'au avut ocasie a se instrui de ajuns, pentru că s'ar întêmpla a spune lucrurı ne conforme cu demnitatea religiunei şi seriositatea Amvonuluî. De acea pentru ceî maî puţinî iscusiţı la învăţătura opinăm ca preparându-se sa cetéscı după ştiute modele împrimate, cuvinte religióse poporuluî. Unor aseminea clericî li recomandam a lua ca modele urmatórele cărţı de predicî: Pe lânga Omiliile luı Varlaam şi vieţele Sfinţilor ale luı Dosoteiu, care sunt şi prea rarı şi fórte scumpe, se pot procura uşor 1) Teofilact, Omiliile, 2) Ilie Miniat, predicile, 3) Sf. Ioan Chrisostom, predicî, 4) Antim Ivireanu II volume, predicî peste tot anul etc. etc. Aceste discursurı, bine preparate înainte de preot, şi înpropriindu-şi-le ar face un efect real şi bine-făcetor în ascultatorî. Oare prin predică nu s'ar aduce şi o ameliorare recelei-religiósa ce predomina societatea nóstra? Oare n'ar fi posibil sa radicam din mijlocul societaţei viclenia, minciuna, destrabatarea, desordinea, furtul, uciderile? Oare preotul prin purtarea sa morala, prin vócea . a autoritara n'ar aduce liniştea, pacea şi iubirea în societate şi familie maî curand de cât forţa armata? Eŭ nu mĕ îndoesc de loc despre succesul bine-facĕtor ce s'ar putea obţinea prin întroducerea cu rigóre a predicei cuvêntuluî luı Dumneḑeu de cătra preoţı şi clericı în genere, în Biserica Naţională.

C. Erbicénu.

SCRIEREA
IEROSCHIMONAHULUI ARHIMANDRIT CHIRIAC ROMNICEANU

Cuprindênd material pentru istoria modernă Naţională şi Bisericéscu a Românilor.

PUBLICATĂ DUPĂ MANUSCRIPTUL AUTOGRAF.

CUVÊNT ÎNGROPĂTORIŬ A TOT-DÉUNA

Aducetoruluĭ aminte, Patriarhuluĭ Grigorie Constantinopoleos, carele s'au strigat cu glas mare, în Mitropolia rusască a Mântuitoruluĭ.

---

1. V(r)eĭ dar, Prea Sfinţitule şi Chivernisitorule Patriarhe Grigorie, dupa ce mi-aı dat multe pilde (şi îndemnurı), a multor cuvinte şi maı pre urma, veı sa porneştı neputinciósa mea limba, şi la logosul (discurs) teu cel îngropătoriu. Alta data îmbrăcat fiind în scaunul tĕu cel patriarhicesc cu tótă strĕlucirea vredniciei tale, îndrazneţu mĕ face, să mĕ bucur pentru cuvintele dumnedeeştii dreptaţı, în bisérica ta cea mare. Acum dar, strein în pământ strein staĭ înainte dăcênd mort; însuşĭ te-aĭ tăcut pricina întristarii tuturor celor ce s'au adunat aicea; şi în loc să mĕ însufleţezı, pogori dinadins glasul mieŭ, carele sa pazia dupa cum sa véde, şi în strein loc orânduit fiind pentru multe lacramĭ acésta ipurgima (serviciu). Glasul celuı ce plânge s'au audit pentru tine şi glasul celuĭ ce sa tânguiaşte au vestit lauda ta.

2. Dar ce dic? cum, stapânindu-mĕ de patimă, nu vĕd strĕlucirea care înprejuréza pre acest glorios mort? nu, pré

îndumneḑeitule Patriarhe, nu te-aı perdut, ci te-aĭ marit, ci te-aı laţit, dar aĭ facut vécınica slava ta. Daca nu îmbracı maı mult scaunul tĕu cel chivernisitoriu, dar staı ìnainte cu îndraznire în scaunul maririı celuı Prea înalt. Déca nu veĭ încépe duhovnicéşte în besérica cea mare a luı Christos, dar eştı trebuincios la acea ceriasca besérica; şi déca nu te veı împresura maı mult de prea Sfântul teŭ Sinod, dar vor încunjura sfintele tale móşte ca nişte lastare de curmale, prea smeriţĭ pastorı şi preoţı din partea prea sfinţiteı adunarı a bisericiı ruseştı. Şi déca nu te veı îngropa la prea slăvita cetate Ţarigradu, dar suspinând acum pămêntul Eladeı, te îngropĭ cu slava în pamênt slobod, şi te cinsteştĭ prea luminat şi de rudeniile tale céle ce să afla aicı de faţa, şi de vitejiĭ şi de Dumneḑeŭ tematoriı Ruşı, a carora evsevie a credinţeı, întocmindu-sĕ cu putérea armelor purtâtorilor de biruinţa, ştie sa cinstésca şi să apere deobşte dumneḑeeştile şi omeneştile dreptaţı.

3. Prea sfinţı partaşĭ aı apostolilor. câţı adunându-vĕ laudaţı pe cel asémenea ca un apostol. Prea slăvite Comite, care de faţa fiind, împreuna cu ceı-lalţı vıtéjı aı Rusieĭ, prin însuşı stapânitóre scaparĭ, cinsteştı şi îmbracı cu mare strĕlucire zmereniea mareluĭ părinte a beséricii. Prea streluciţı Pringhipı şi céia-lalta adunare posomorâta a grecilor, câţı avem lauda ceı de bun neam a nenorociriĭ nóstre, să calatorim împreuna şi pre mortul de obşte, parinte al ortodoxilor la acest asil al evseviĭ. Fraţı creştinĭ, veniţı să paratirisim cu cuvêntul, cum prea Sfinţitul Arhiepiscopul Constantinopoleos, al Romeı ceı noao şi chivernisitorıul Patriarh Grigorie s'aŭ slavit şi în viaţa luı şi la mórte luĭ, cu slava neuĭtată. „In neamul luĭ s'au slavit şi slava luı nu se va şterge“.

4. „Cel ce va birui, face-voiu luı stâlp în besérica Dumneḑeuluĭ mieu, şi voiu scrie pre dînsul numele Dumneḑeului mieŭ şi numele oraşuluı Dumneḑeuluĭ mieŭ, al Ierusalimuluĭ celuı deobşte, carele sa pogóra din ceriu de a Dumneḑeul mieu, şi numele mieu cel nou“ (Apocalips 3, 12);

Iata iubiţilor, cum zugrăvéşte Duhul Sfânt în prea sfinţita carte a Apocalipsului, pre toţi purtatorii de biruinţa şi prea slaviţii Iroi aĭ ştiinţei (virtuţĭ). (pe) Fiteş carele din dînşiĭ Mielul lui Dumneḑeu îl numéşte stâlp prea înalt, nemişcat, statornic în bisérica lui. La fiteş care prescrie treĭ nume scurt şi prea înalta scriere (supra scrise).

(A) Infricoşatul nume al lui Dumneḑeu, care arata credinţa cea cu tótă inima catra Dumneḑeŭ, (B) numele Ierusalimuluĭ celuĭ nou, carele însémnă iubirea lucrătóre a credincioşilor către biserica şi (C) numele nou a Dumneḑeu omului Iisus, carele arata urmarea, ori prin necazuri, ori prin sânge la talpele (urmele) Mântuitorului nostru Christos pana la sfârşitul vieţii nóstre. Aceste nume închipuesc pre Iròes sfintei nóstre besérici, şi acéstea vedeţi-le, fraţilor, noiros (cu mintea) prin scris la prea Sfinţitul Patriarh Grigorie. Céle doao întâi nume la prea înaltul prag al vieţii luĭ, şi cel de al treilea la cea din veci prea laudată mórtea lui. „In neamul lui s'au slavit, şi slava lui nu sa va mai uita.“

5. „In neamul lui s'au slăvit“. Tóta slava şi cinstea omului să intemeiaza dumneḑeéşte (pridicipalminte) în credinţa cea catra Dumneḑeu. Tóta cinstea, ḑice dumneḑeescul Apostol Petru, „tóta cinstea la cei ce cred“. (1 Petru 2, 7) Acest dar prea înalt şi îndumneḑeit îl încredinţează Dumneḑeu, la tóte slavitele vase ale sfintei sale socoteliĭ, şi luĭ acésta s'au aratat din început şi la naştere şi la creştere (şi în progresul Patriarhului renumit). Nascut din părinţĭ temători de Dumneḑeu şi sugênd ţâţa, împreuna cu laptele cel parintesc şi nectarul dogmelor dreptăţiĭ au aratat din pruncia sa tóte vitejiile, carele închipuiaşte previtézul ostaş al credinţii. Tot arḑĕndu-sĕ de cerésca dragoste a înţelepciunii, carea iaste bun ostaş şi ajutătóre a prea nevinovateĭ credinţei nóstre şi îndreptatóre minţii omuluĭ catra Dumneḑeu, au strigat cel neuĭtat, ca alt Solomon. catra prea înaltul Parinte al luminilor: „Dă-mi înţelepciunea scaunelor tale şi nu me mai ispiti (nu mĕ departa) dintre copii tĕi.

(Inţelepciunea luĭ Solomon 9, 4), Şi dupa ce fieşte care aŭ tipărit inima sa în piatra dumneḑeeştiı fricĭ, care ĭaste temeliea a tótei înţelepciunĭ încéperei (Poremiĭ 1, 7). Fuge la şcolı ca să caştige comóra minţilor (cunoştinţilor) celor dumneḑeeştĭ şi lucrurilor omeneştĭ, carora s'aŭ zidit dela Dumneḑeu omul vĕḑĕtoriŭ. Fiinţa (talentul) şi mintea cea iute, şi lauda şi judecata luĭ aŭ fost fórte micĭ în vitejiĭ, dupa cum (faţa de prudenţa luĭ) cătră înţelepciunea luĭ şi mintea (faţă de modestie şi de moralitate) care s'au făcut prin o bună paradigmă procopseleĭ şi la ceı învĕţaţı şi la ceĭ neînvĕţaţı. Adevărat, ştiinţa rîdica după Apostolul cel dumneḑeesc. Sa gasesc mulţı ómenĭ pĕ lume, carıı cât câştiga despre partea învĕţaturiı şi a ştiinţilor, ĭar alţiı atâta perd despre partea înţelepciuniı (modestiı). Iar Grigorie cât prohorisa întru înţelepciune, cu atât aŭ cunoscut neajutor micşurinţa omuluı, cu atât sa pleca înaiutea nevinovateı vistieriei înţelepciunıı cereştı, cu ale căriea cunoştinţe să vedea îmbracat. „Inţelepciunea cea de sus, ḑice dumneḑeescul Iacob, ıntâiu ıaste curată şi pĕ urma pĕciuitóre, lina, cucernica, plina de milă şi de rodirı bune, nedespărţita, neprefacuta“. (Iacob 3. 17).

6. Ast-feliu s'au aratat Grigorie pretutindenea unde au făcut şi au pus silinţa sa; Peloponisul, patria luı, Sfitagora, Patmosul şi Zmirna s'au minunat de vitejiile luı; pretutindenea unde au fost slugile luı Dumneḑeu şi argaţiı sfinteı sofiı, alerga Grigorie. Sa faceau pentru credinţa, tapte bune convorbirı) şi sufletéşte folositóre? acolo Grigorie. Sa întêmplau adunarı viclène şi prapadite? neveḑut Grigorie. Asémenea cu stéoa straluciriı, fugea tot-déuna de nóptea rĕutaţiı vieţiı aceştia, urmând sóreluı dumneḑeeştiı sofiı, şi alerga înaintea ḑiliı fapteı bune.

7. Iar maı pre urma înţelepciunea Prea înaltuluı, al cariea déget povaţuıaşte pe fiteş-care la drumul scăpariı luı, aduce pre Grigorie la fapta, la care l-aŭ orânduit ca sa sĕ slăvésca maı strelucit. Grigorie la Zmirna înbraţoţaza cea maı sus filosofie, sa îmbraca cu anghelicescul chip, sa

hirotoniséşte diacon, sa numéşte preot, şi în scurta vréme sa sue şi la oraşul Zmirneĭ, ca să slujasca deobşte pre Dumneḑeŭ, pre carele 'l iubia. Intru acésta epoha a vieţiĭ luĭ numele prea înaltuluĭ, cel ce îĭ iaste scris în inima, straluceşte cu flacara haractirurĭ, ca şi alt Samuil, harazit fiind din pântece luĭ Dumneḑeu, şi să placa lui Dumneḑeu. Invaţa, povaţuiaşte, necajaşte, rógă, sa face tot în turma lui cuvêntatóre , ca sa îndeplinésca cum se cuvine datoriile celei înalte. „Ochiule al Asiĭ, mare oraş Zmirna, tu propoveduieştĭ ale pastoriului teu acestuia faptele céle bune, pre carele silindu-se cuvêntul nu me lasa câte una sa le numĕr.

Prea bunelor beséricĭ ale aceluĭ oraş, numaĭ pre voi nu pociu sa ve trec cu vedérea, cu tăcerea. Beséricı prea frumóse, pre care Grigorie din temelie le-au râdicat cu multe necazuri, câte au suferit pentru credinţa dela vrăjmaşii sălbateci aĭ credinţii; voi cu cuvêntarile dumneḑeeştilor glasuri propoveduiţi pretutindenea zelul evsevii lui Grigorie. Ingeri ceĭeştĭ, carii staţi de faţa neveḑuţi la lucrurile lui céle sfinte, şi carii aduceţi la scaunul Prea înaltului, tamâia sfintelor lui rugăciuni, voi dar, o iubitorilor de ómenĭ duhuri, tipariţi în minţile vóstre caldura inimiĭ acelia, carea ranita fiind de suliţa dorului dumneḑeesc, sa înaltă la theoria vistieriilor credinţei. Voi prea curaţilor, zugraviţi în socotéla vóstra vărsarea lacramilor, cu care spala tot-déuna uşórele stricaciunĭ ale pecatelor nóstre, încât omenésca neputinţa nici odata lasase sa înfranga nevinovata luĭ inima. Aşa, iubiţilor, şi la acéste înbunătăţite sufléte mérge în launtru mólele şi ascunḑetoriul praf al pecatului, de a carua întinaciune nu iaste nici un om curat pre pămênt, nici daca o ḑi ar fi viaţa lui, dupa cum aŭ ḑis Duhul Sfânt prin Iov. (Iob 14, 5). Dar aceştia înbunătăţiţi barbaţĭ, atât mai smeriţi sa fac, cu cât mai cu inimă sa silesc la râvna şi îndreptarea greşélelor lor. Theoria şi deosebirea cea bagătóre de séma despre aceste lucrurĭ care iaste temelia şi deosebirea de odata, şi pazito-

riul smereniĭ nu'ĭ lasa sa sĕ departéze nici de cum de fapta bună. Ast-feliu iaste, iubiților, de minunata starea omenescului suflet, dupa cum și acéste bóle o ajuta ca să nu móra. Sa ne cutremuram, câți uitând pre Dumnedeu, și pe noi înșine. cercetam și judecăm greșelele cele micĭ ale altora, vedem paiul ușor și mic ce supara géna aprópelui, fară să bagam de sémă la cea mare grinda, care îngreoiaza capul nostru și înfricoșază sufletescul nostru cuget. Omu'e creștine, ce vedi cuiul din ochiul fratelui tĕŭ, și nu înțelegi grinda cea dintru ochiul tĕu. (Mat. 7. 3).

8. Dar besericescul Grigorie, slavit fiind pentru faptele lui, sa slavia și pentru îndreptarea greșalelor lui. Să întêmpla câte odată politiciasca filonichie între creștinii dela Zmirna, în zadar Arhiereul ciarca sa-i înpaciuiasca; ómenii învață și obicinuesc pré lesne tóte, afara de liniștea și de fericirea lor cea dintru ea. S'au dat dar Grigorie, la ceia-lalta dintre parțile ce să deosibesc, și din nenorocire la cea maĭ nedréptă. Ci numai de cât cunóște greșala luĭ. De unde și dupa acésta sfântul Mitropolit, în di de serbatóre, adunându-se mult norod, întâĭ istoriséște de pace și unire și maĭ pre urma sa pogóră din scaunul luĭ, și cu arhiericiasca luĭ minte, cu fața plecata, cu ochiul plin de lacrămi, pléca genunchii, și cere dela toți ertaciune pentru pĕcatele lui. Acesta prea înalta fapta a smereniĭ luĭ. au mișcat inimile celor ce sa deosabeau, le-au schimbat în lacramĭ, și le-aŭ îngropat în pace și în unire. Atât aŭ fost simțirea mustrariĭ de conștiința a lui, și iubirea cea catra aprópele luĭ. Și ast-fel iaste haractira vrédnicilor slujitori ai prea bunuluĭ Dumnedeu. Ințelepciunea lor fara de mândrie, fară de prefacere, fară de meșteșug, întindêndu-se tot înainte întru cât sa simte bóla inimiĭ omenești, întru atât să face maĭ iubitóre de ómeni; și mustrarea îi face dupa cum și la greșalele lor dascalĭ aĭ noroduluĭ pre carele l-au încredințat Dumnedeu sa'l chivernisiasca, nu maĭ mult cu cuvêntul, decât prin exemplile înduplicatóre Dar, o Grigorie, ajunge acum a viețeĭ lor înbunatațite pastoria ta particulară, ci

înalţate în scaunul cel chivernisitoriu, ca să strelucești maĭ luminat în tóta besérica credincioșilor și numele nouluĭ Ierusalim, pe care-l au scris în sfânta ta inima Mielul lui Dumnedeŭ. „Și voĭ scrie pre dînsul numele orașuluĭ lui Dumnedeŭ, al Ierusalimuluĭ celuĭ nou".

9. Apostoléscă și cea dela rĕsarit, sfântă și mare Besérica a luĭ Christos, maica tuturor beséricilor, soborniciasca și puitórea de lége a dreptaţii cére slava sa dela al ei Patriarh. Scaunul Grigoriilor și al Chrisostomilor (și al Ghenadiilor), cere pre acest vrednic chezașĭ; și iata glas din ceriu, și glasul al sfintei adunari chiama pre Grigorie al Zmirniĭ la patriarhiciasca îngrijirea a nouluĭ Sion. Sa sue dar Patriarhul ca alt Moisi, în muntele cel înalt cu slavă, ca sa predea la norodu lui Dumnedeŭ dumnedeeștile porunci. Imbracat fiind ca alt Aaron, cu patriahiciasca lui haĭna, și purtând pre pieptul luĭ scris numele lui Dumnedeŭ, și al sfântului orașiu, întră în céle din nauntru, și scóte vindecarea spirituala a poporuluĭ seu. La acésta înalta slujbă, mi sa pare asémene cu acea tainuita caruţa, care a vădut-o întru Duhul prorocul Iezechiil; Duh fococ și luminat însufleţa pĕ acea întraripată căruţa; vântul sa rupea de urmele lui ușóre, iar însufleţitele ei róte suindu-se și coborându-se urma pornirea puternică a Duhului (Iezechiul I). Asémenea și neostenitul Patriarh, povaţuit de Duhul lui Dumnedeŭ, când să suia la teoria mistierilor ceriurilor și maĭ pre sus de fire și când ĭarăși sa pogora la faptele céle iubitóre de Dumnedeŭ. Nu dormea, alerga, zbura la tóte trebuinţele pravoslavnicului norod. Trebuia o alegere de Arhiereu? Grigorie gata era să alégă pre cel maĭ vrédnic la pastoria sufletelor. Trebuia didiri de bisericĭ, orĭ altă trebuinţa deobște folositóre? Grigorie era gata să o îndreptéze. Trebuia sprijin celor ce sa năpastuia? Grigorie gata era sa se jărtvésca, daca s'ar fi întâmplat și însușĭ viaţa lui. Incredinţêndu-i-se

îngrijirea tuturor beséricilor, sa facea tuturor tóte, ca să mântuiasca pre toţı, saŭ macar pre uniĭ. De multe orĭ vrédnicul de lauda, s'au luptat vitejaşte, orı aŭ iconomisit cinstıte poruncı tiraniceştĭ, care avea în vedere dispreţul besericiı luı Christos. Câte sudorı n'aŭ varsat pentru ca să susţie poruncile ortodoxiĭ cu carele şi la luméscа lor tréba, au haracosit'o mintea celuı prea înalt. Au râdicat din temelie Patriarhia cu strălucirea cea putinciósa; aŭ pus împreună întrânsa tipografie, spre maĭ lesne dare a luminilor procopselei la duhovnicésca luı turma. Aŭ dat şi hotarârı şi tomurı sinodice carii vad la purtarea cea buna a clerului şi la viaţa cea buna a creştinilor. „Sa facea ca o stea de diminéţă în mijlocul norilor şi ca sóre stralucind în Beserica Domnuluı". (Sirah 50. 6).

10 Multe şi bune şi marı au fost, iubiţilor, paradigmile înţelepciuneı acestuı sfânt parinte. Slavitul neam ortodox al elinilor, smeritul şi la acest jug al nenorocireı acestuia, amı gasit pre Patriarhul Grigorie, deobşte părinte şi sprijinitor neostenĭt la trebuinţele céle deobşte. Dar cât de neobosit şi cu mareţie strĕlucea vrednicul de amintire în pré sfinţitul Sinod întarind propoveduirile smereniı şi ale dreptaţiı. Intre adunarea, dupre cum ḑice profetul. maı marilor în har, Patriarhul purta icóna dreptaţiı luı Dumneḑeu, carele să gaséşte de faţă, nevaḑut la sfintele adunarĭ, şi judeca şi pĕ aceştı smeriţĭ judecatorı. Dumneḑeu au stătut întru adunarea Dumneḑeilor, şi în mijloc va judeca Dumneḑeĭ (Psalmul 82. 1), cu câta iaraşı plecăciune auḑea umilinţele glasurilor şi, cu câta dulciaţa şi blândéţe primia şi împaca pre ceı ce sa deosăbesc, cu câta rabdare şi vitejie suferea cercarile înţelepciuniı luı, şi maı pre urma, cu câtă iubire de ómenı râsipia pretutindenea facerile luı de bine. Carele sa fi fost prin putinţa, sa se auḑe aicea tóte glasurile saracilor carora le aŭ facut bine spre blagoslovenia numeluĭ luı. O! unde sînteţı vaduve şi pruncı şi feciόre pre care le a mântuit? Unde sînteţĭ săracilor de tótă trépta şi

necunoscuţĭ şi cunoscuţĭ ? Saracı, bolnavĭ, fara casă, resturĭ vrednice de mila a omeniriĭ ! voĭ paraliticĭ, răniţı déca aţĭ fi fost de faţă numaı prin suspinurile vóstre aţĭ fi înpletit cel maı stralucit cuvênt de îngropăciune iubitoriuluĭ de săracĭ Patriarh ; voĭ, şi pomeniţĭ şi propoveduiţĭ şi pre pământ şi în ceriurĭ vrédnicile de laudă facerĭ de bine ale acestuĭ sfânt părinte al ortodoxilor. „A râsipit, a dat săracilor, dreptatea luĭ rĕmâne în vécul véculuĭ".

C. E.

(Va urma).

INTRODUCERE.

In Sânta Episcopie a Rômnicului Noul-Severin, s'a maĭ găsit înca un număr de câte-va miĭ de documente, parte originale şi parte copiĭ. Originalele sînt scrise în limbele slavona, gréca şi româna, iar copiile tóte în românește. Originalele sînt învestite cu tóte elementele autenticitațeĭ lor. Ele, dupa ce sînt scrise în limba timpuluĭ, din care fac parte, cuprind iscaliturile Domnilor, Mitropoliţilor, séŭ ale Episcopilor, dela cariĭ emana. Sînt învestite cu sigiliile proprii, apoi sînt citaţĭ atâţa marturĭ în fie-care document, ca dupre aceste citaţii numai se pot forma genealogiile familiilor boereştĭ ale Munteniei, din cariĭ, ceĭ mai mulţi, îşi au obîrşia în Oltenia şi de acolea trec în capitala Ţĕreĭ, unde primesc câte un rol social pe lânga domnia, dupa ce maĭ întai au jucat nişte asemenea rolurĭ pe lânga bania séŭ caĭmacamia din Craiova.

Copiile sînt aprópe de aceĭaşĭ valóre şi autenticitate, ca şi originalele. După ce şi aceste tesaure ale istoriei Olteniei îşĭ aŭ marturii lor, şi cuprind fapte şi date, relative la evenimentele istorice ale Ţĕreĭ, sînt copiate pe timpul Episcopului Filaret, cel care a împrumutat numele sĕŭ locului, cunoscut în Bucureşti cu acéstă numire. Copĭarea s'a esecutat sub îngrijîrea şi de Eclisiarhul Dionisie al Episcopieĭ de Rômnic şi în sfêrşit condica, în care s'aŭ copiat documentele, este autentificata cu iscălitura Mitropolituluĭ Gri-

gorie. Iată în întregul eı rânduiala, de care s'a condus Eclisiarhul Dionisie în copiarea documentelor din „Condica Metóşelor sfinteĭ Episcopiĭ Rômnic" precum şi adeverirea Mitropolituluĭ, pusă la sfêrşitul acesteı condice, pentru autenficarea celor cuprinse în ea.

Pe fóia 520 a condiceĭ citim:

„Ştiinţă sa fie, cum ca maĭ la urmă, scriindu-se într'acéstă condica, adeca, hrisóve, zapise, danii, şi alte scrisorĭ, pre care scrisorı puindu-le la orânduiala dupa curgerea pricineı lor, pe une locurĭ nu s'aŭ ajuns hârtie, a fi din (legatura) condiceı, ci s'aŭ maı adaugat nişte foı, care foı se va vedea însemnate tot cu un numĕr, însemnându-se într'adins, pentru ca sa nu se strice numerul celor-lalte foı. Decĭ ca sa nu fie vre-o banuiala, de catre ceı ce vor cerceta condica, anı însemnat pricina aceluĭ numĕr, întru acésta deosebita fóie.

1786 Oct. 10.

Dionisie Eclisiarh.

Iar pe fóia 519 Mıtropolitul Grigorie adevereşte în urmatorul kip autenticitatea documentelor, cuprinse în condică:

Grigorie Milostiiu Bojiiu Arhiepiscop şi Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ.

„Acésta condica s'aŭ facut, în ḑilele Măriei Sale prea Inalţatuluı nostru Domn Iω, Mihaĭ Constandin Suţul Vvd, dupa hrisóve i zapise, şi scrisorĭ de moşiı, şi alte acareturĭ ce le are Metóşele sfinteı Episcopiĭ Rômnicu, care pentru a-şı avea tóta credinţa, şi a putea sluji în tóta vremea, la orĭ-ce întêmplare de aratare, în tocmaı cu însuşı hrisóvile, şi carţile dupa care s'aŭ scos, aŭ facut cerere catra Maria Sa, Sfinţia Sa iubitorul de Dumneḑeŭ, fratele Episcop Kir Filaret de a se întări cu pecete domnésca, şi de catra Maria Sa s'aŭ orânduit la noĭ, ca sa-s probaluésca întaĭ de noĭ. Decĭ din maĭ înaltă porunca Marieĭ Sale, probaluin-

du-se de noi tóte de rând, și fiind în tocmaĭ dupa cele adevĕrate scrisorĭ, spre încredințare, am întarit acésta condică, puind pecetea nóstra la fieşte care fóie din jos.

1786 Fevr. 29.

Grigorie al Ugr.

Intaritura domnéscа pe acéstă condică nu s'a pus, dar avem în skimb o precuvêntare la condica Metóşelor Sânteĭ Episcopii, subscrisa de Eclisiarhul Dionisie, pe care o dam aicĭ în întregul eĭ:

„Sfînta şi dumneḑeésca Episcopie a Rômniculuı Noul-*Severin.*, în ḑilele stĕpânireı Marieı Sale Prea Luminatuluĭ şi Prea Inalţatuluĭ nostru Domn Iω, *Mihaiŭ Constandin Suţu Voevod*, din darul sfîntuluı Duh, avênd pastor, cuvêntătóreĭ turmeĭ luĭ Hristos, pe prea Sfinția Sa iubitorul de Dumneḑeu parintele nostru, Kiriu Kir *Filaret*, ocârmuind și bine povaţuind încredinţata Sa turma, atât spre folosul vieţeĭ trupeştı, cât şi spre folosul mântuinţeı sufleteştı, din care bunătăţı ale prea Sfinţieĭ Sale, sporindu-se și întemeindu-se atât Sfînta Episcopie cât şi tóte metóşele cele înkinate Sfinteı Episcopiĭ, cu bogate şi vrednice de lauda lucrurı. După aceste vrênd prea Sfinţia Sa, ca şi în urma ceĭ ce dupa vremı vor fi orânduiţĭ de Dumneḑeu *Arhiereĭ* acestuı scaun, sa fie odihniţı. Cu înţelepciune aŭ socotit prea Sfinţia Sa, ca tóte hrisovele, cărţĭ de danie, zapise şi alte scrisorĭ trebuincióse ce le are Sfînta Episcopie, pentru stĕpânirea moşiilor, şi alte câştigate lucrurĭ, cum şi ale tuturor metóşelor Sfinteı Episcopiĭ, sa se scrie la condica, ca sa se póta maĭ cu lesnire a se pazi la Sfînta Episcopie, căcĭ din scrisorĭ după vremı învekindu-se, şi neputêndu-se a înţelege, s'aŭ dintru alte întêmpları rĕpuindu-se, dintru care-ĭ se póte pricinui mare stricăciune şi paguba sfinteĭ casa. Intru acésta vreme aflându-mĕ şi eu sluga prea Sfinţieĭ Sale, mi s'aŭ poruncit de către prea Sfinția Sa prin Dumnéluı logofĕtul Nicolae al Sfinteĭ Episcopiĭ, ca sa scriŭ aceste tóte la condica. După care prea

cinstită poruncă, urmator fiind, priimind dela Dumnélui, numitele scrisori, precum le-au așeḑat l'a numĕr a fieşte caruia moşie deosebite, prin cât mĭ-aŭ fost putința m'am nevoit și le-am scris, atât și unele cărți fiind slovenești le-am tâlcuit. Dar fiind-ca slabiciunea firei ceĭ trupeştĭ, carea stĕpâneşte pre tot omul, nu m'aŭ lăsat a mĕ arăta vrednic, far de greşală, am îndreptat la marginĭ, ĭaraşi cu a mea slovă. Pentru care atât stĕpânuluĭ meŭ, cât și altora ce vor cunóşte greşalele mele, cu tóta plecaciunea mĕ rog, şi cer ertaciune, căcĭ nu din voie, s'aŭ întêmplat, ci din neputința firiĭ m'am alunecat în smintélă.

Fevr. 10, lét 1786.

Dionisie Eclisiarh.

Inaintea documentelor condica cuprinde şi un pinax saŭ repertoriu de skiturile și metóşele Sânteĭ Episcopiĭ, cu aratare de fóia, unde încep documentele fie-căruı stabiliment, precum și ale fie-careĭ moșiĭ, séŭ averı. Iaca și pinaxul din cestiune în întregul luĭ:

Skitul Sărăcineştĭ.

Skitul Dobrușa.

Skitul Crasna.

Skitul Popânzaleștiĭ.

Skitul Tôrnavița.

Metoh Obedénu în Craiova.

Noi din tóte aceste skituri şi metóşe facem doe categoriĭ. De o parte vom aşeḑa skiturile şi de alta metóşele, începênd cu Metohul Bisericei Maica Domnuluĭ dela Craiova, ce se ḑice la Dud. De altă parte, nu vom respecta nici ordinea. în care sînt scrise documentele în condica. Noĭ vom pastra în înşirarea lor ordinea cronologica, şi vom lasa ordinea, pe carea a avut'o în vedere Eclisiarhul Dionisie, de sigur sub conducerea P. S. Filaret, de a pune la început documentele, dupre care Biserica devine metohul Episcopieĭ, iar documentul fundarei acesteĭ Bisericĭ la sfêrşit. Incepem deci cu cel maĭ vekiu şi mergem în înşirarea lor pe treptele timpului:

MAICA PRECISTA. [1]

I.

Datam acésta carte [2] a nóstră, Sfinteĭ și Dumneḍeeștei Episcopiĭ Rômnicului, precum sa se știe ca cu ajutor luĭ Dumneḍeŭ apucându-ne din temelie am zidit aicea în oraș Craiova la Dud, sfânta biserica, unde sa cinstéște și să prăznuéște hramul Adormiriĭ prea sfinteĭ Maicei luĭ Dumneḍeŭ. Fiind la acéstă sfântă biserica și sfântă icóna asemănarea kipului sfinției sale, véke și facĕtóre de minunĭ, și dîn râvna și buna cugetare a inimei nóstre, îndemnându-ne am venit la prea sfinția sa iubitorul de Dumneḍeŭ, Kiriu kir Partenie Episcopul Sfintei și Dumneḍeeștiĭ Episcopii Rômnicului, de am înkinat danie din venitul aceștii sfinte biserici, să se dea din an în an la Sfînta Episcopie câte ḍece oca de céra, sa se afle la ḍiua prazniculuı Sfîntuluı parintelui nostru Ierarh Nicolae. sa aibă a lua Sfânta Episcopie acésta danie, în toți anii dela acésta biserică. Și de la prea sfinția sa parintele Episcopul sa aibă sfînta biserică mila, cu orênduiala de 2 ieromonahĭ calugeri, și alt calugĕr de poslușanie, aparați și ertațĭ de tóte dajdiile, și orânduialele ce iesu preste tot anul, de la visteria domnéscă. Numai poclonul prea sfinției sale sa-l dea din an în an, dupa obicéiu, iar alta supĕrare sa nu aiba sfînta biserica din veniturile ei, nici aceștı mai sus numiți preuți. Dupa cum se coprinde și în cartea prea sfinției sale, și pentru ca sa se ție și să se paḍiasca acest

[1]. In condica metóșelor și a skiturilor Episcopieĭ acésta biserica la mijlocul seculuĭ trecut s'a numit Maĭca Precista Prea curata Pe la mijlocul seculuĭ curent s'a numit de scóla puritana din Craiova, în frunte cu D. I Maiorescu, Ma-Dona Dudu. Noĭ credem, ca ar fi maĭ românește și maĭ aprópe de numirea primitivă, daca s'ar numi: **Maica Domnului de la Dud.**

[2]). Acest document se pastréză în arhiva S-tei Episcopiĭ atat în original, cât și în copie. Originalul este scris pe o cóla de hârtie alba, care are ca marca de fabrica pe foaia întaia o stea, iar pe a doa un medalion, de care atârna un ordin, și în launtru sint în crustate treĭ potcóve. Scrisórea actului este cea ronda a sec. *XVIII* și actul este învestit cu iscălitura și sigiliul luĭ Hagi Gheorghe, scrisă cu litere greceștĭ: χατζη γεοργηε Ιων, și Constantin Fotescu cu a sa pecete, scrisa în mod abreviat. Copia este scrisă în condica skiturilor și a metóșelor S-teĭ Episcopiĭ la fóia *444* pag. a doa. Cóla cu originalul a fost îndoita în șése, și pe îndoitura de désupra cuprinde însemnarea: „Carte de înkinarea bisericiĭ dela Dud: ot Craiova, carea este zidită de Dumnélui Gheorghe Hagi *1766*". Marimea cóleĭ îndoită este în lungime de 32 1/2 ctm. și în lățime de 22 1/2 ctm.

aşeḑamênt, nestrămutat, am dat acéstа carte întarită cu iscalitura nóstră: Ca să fie acéstа Danie, pentru a nóstra vecinica pomenire. [3]).

Iul: 15 lét 1766.

Hagi Gheorghie Ioan. *Cost. Fotesc.*

biv. logofet za vistirie.

II.

AL RÔMNICULUÏ FILARET ADEVEREŞTE ÎNVOIALA CEA FĂCUTĂ CU SOCOTINŢA A AMÂNDUROR PĂRŢILOR ÎNVOITE. [4]).

1786 Fevruar 13. 2.

Incredinţez cu acest zapis [5]) al meu, la mâna Dumneï Cluceréseï Marieï, ce aŭ ţinut'o reposat Clucer Costand: Fotescu, precum sa se ştie, ca fiind eu cu Dumnélui Ctitor la sfînta biserică dela Dud, de aici din Craiova, unde se cinsteşte şi se praznueşte hramul Adormirea prea sfintei Nascatórei de Dumneḑeu, care biserică am zidit'o din temelie, cu keltuiala amândurora unul cât şi altul, şi în urma facênd silinţa, am cumparat moşii, ţiganĭ, şi altele, care le-am înkinat şi le-am dat zestre, sfinteĭ bisericĭ, şi

[3]) Hagi Gheorghe, cum vom vedea din actele urmatóre, e te fórte gelos de fundaţiunea sa, şi el nu voeşte din biserica dela Dud sa faca metoh al Episcopieĭ, deşi famiia lui Fotescu face acéstа. Este insă şi el pătruns, dupre cum se vede şi din aces act, de principiul dreptului canonic, ca biserica este o avere comuna, séu vorbind cu terminiĭ dreptulul bizantin „res sacra", care se administréza de Episcopul locului, remanênd ca numai averea eĭ să se pastreze şi să se îmulţésca de catre ceĭ în drept. Hagi Gheorghe şi cu logofetul Fotescu au vĕḑut kiar, ca la sanţirea Bisericeĭ Maica Domnuluĭ dela Dud, Episcopul a aplicat prin sine sau delegat sigiliul sacru, séu „pecetea daruluĭ St. Duh" în numele Tatăluĭ, şi al Fiului şi al St. Duh; adeca a confirmat in cruciş pentru D-ḑeu locul, pe care est aşeḑata biserica şi cu acésta a aretat şi în mod representativ, ca biserica Maica Domnulul del Dud este „res sacra inalianabilis". Acest anume caracter al Bisericeĭ impune fundatorilor, de a recunóşte Episcopuluĭ Partenie dreptul, ca el sa numésc pre servitoriĭ bisericeştı, ba ce este şi maĭ mult, în numirea acestui personal se oglindesc fórte bine şi privirile timpuluĭ, ca eĭ sa fie şi monahĭ şi apoĭ socialminte scutiţĭ de darile domnestı. Pentru esercitarea cu maĭ multa tragere de inima din partea Episcopuluĭ al acestuĭ drept, care acum iea caracterul de datorie, ctitorii se însarcinéza, de a da Episcopieĭ anual „ḑece oca de céra.

[4]] Acèsta adeverire a Episcopuluĭ este scrisa în limba gréca şi sună ast-fel: ῥιμνικου φιλόρετος ἐπιβεβαιοῖ τον εκ συμφώνων γνώμης εκατερων τῶν μερῶν συμβιβασμόν, 1781 φ, Φεβρουρίου ιγ.

[5]). Acest zapis este scris în condica pe foile 442 pagina a doua, 443 si 444 pagina ânteia; ïar origiualul este aşternut pe o cóla de hârtie mare, compusa din doe foĭ şi avênd mărimea foeĭ în lungime 52 1/3 ctm. şi în laţime 33 ctm. Hartia are ca marcă de fabrica un porumbel, pus pe litera P şi sub acesta se afla doĭ G de tipar, întorşĭ cu spetele unul spre altul.

vécinica danie, şi unii din boerĭ la vênḑarea acelor moşiĭ, au lasat şi danie, pentru pomenirea a tot neamul Dumnélor. şi fiind sfînta Icóna facetóre de minunĭ, mulţĭ din boiarı şi din neguţatorı creştinĭ, s'au îndemnat, şi au dăruit sfr. bisericĭ din odórĕ de argint, din sfite, şi alte podóbe. ale bisericii puind eu multa silinţa şi osârdie, şi câteva din odóre facute numaı de mine însumı cu keltuiala mea, precum se arata în condica sfinteĭ bisericı, şi după cum s'au luat în scris, în condica sfinteĭ Episcopii Rômnicu, în care se arata anume tóte moşiile, şi ţiganii, [6]) şi sînt cumparate cu baniĭ ctitorilor, cât şi din cele ce aŭ dat danie, precum şi de tóte sculele şi odórele sfinteı bisericı, şi fiind-ca în viaţa rĕposat: Clucer Costand: luase tóte veniturile ce s'au gasit pe moşii, şi didésa la lucrul sfint. biser., şi la socotéla ce avusasem, cu reposat, din aniĭ trecuţı, înkeiasem maı înainte, ıar treı anı maı dupa urmă, fiind-ca ıar luase rĕposatu banı venituluĭ, nu'ı aratase pe deplin, am dat jalbă la Dumnéluĭ Teodorake Negri fost mare Clucer Caımacam Craioveı, şi dupa cererea mea, au orânduit doĭ boerĭ, pe Dumnél. rep. Ştefan Bibescu biv. vel. pah: care pe acea vreme era biv. vel Stolnic, şi pe Dumnélui Cluceru Barbu Prisecénu, ca la tóte sa facă cercetare, puind tóte lucrurile sfînt. bisericĭ la orônduiala, şi neapucând boerii a întra în socotéla, au rĕposat Clucer Costand. Iaraşĭ de iznoava am dat jalbă la prea milostivul nostru Domnu, Iω Alexandru Ioan Ipsilant v.v.d, arătând pentru acel venit al sfinteı bisericı, ca au rĕmas în casa rĕposatuluı, şi Maria Sa dupa jalba mea, au facut porunca catre Dumnéluĭ Grigorie Razu biv. vel. Clucer, Caĭm. Craioveĭ, ca să orânduiasca boierĭ şi neguţatorĭ. socotitorı şi îndreptătorı, de pricinile ce avem, şi pe aceiea ce se va dovedi, dreptul sfinteı bisericĭ sa faca împlinire, dela clironomu caseĭ rĕposat. şi Dumnéluĭ

[6]). In condica skiturilor şi a metóşelor s-teĭ Episcopii nu se vede trecută averea Bisericeĭ Maĭca Domnuluĭ dela Dud, dupre cum s'a facut acésta la alte metóse. Loc pentru trecerea încondica şi a altor acte este lăsat de ajuns ; anume patru foĭ, de la fóia *445—448* inclusiv.

Caimacam au orânduit, doi boérı marı ai Divanuluĭ, pe Dumnéluĭ Hagi Stan Jianul bil vel pahr. şi pe Dumnélui Ştefan Krăsnarul biv. vel. Sluger. fiind orônduit, şi Dumnéluĭ Cluceru Barbul Prisecénu, şi strângêndu-se Dumnélor la un loc, unde fiind şi Dumnéeĭ, Clucerés. Maria faţa, împreuna cu mine, şi cu fiiul meu Zamfirake, am aratat Dumnélor înscris tóte veniturile, ce cautam la casa rĕposatuluĭ, dupa aratarea ispravnicieĭ cât şi pentru a opta parte, din Maglavit, care o cumparase reposatu, maĭ în urma dela Gligoraşco Filişanu, şi în diata o lasase fiiuluĭ Dumisale Dumitrake şi pentru o móra, pe apa Naznaţuiuluĭ, dupa moşia Bucovĕţului, şi pentru o livade de aici din Craiova, a lui bogoslov Portarescu, ce sînt ale bisericeĭ, şi le stepânea casa rĕp. de care arătându-le tóte în scris, întrând Dumnélor boér în socotélă, s'au găsit pe aceĭ trei anĭ luaţĭ, de rep: tl. 1383, însa pe un an neputênd dovedi, au facut Dumnélor tahmin, [7]) tl. 275, iar pe doi ani saŭ dovedit tl. 1108 pentru care banĭ întrebând Dumnélor boeri, pe Dumnéeĭ Clucerésa, ce are a respunde, Dumnéeĭ au respunsu, ca reposat. ca un stĕpân, ce au fost, ce aŭ luat nu ştie, şi ce au dat la lucru sfintei biserici nu ştie, fara de cât au vĕḑut şi Dumnéei, ca la mórtea repos. în diata au lasat, tl. 750 : danie sfintei bisericĭ, şi deosebit au dat şi Dumnéei, tl. 250 care s'au făcut tl. 1000, carĭ bani saŭ dat în preţul bolţei ce s'au cumparat dela Dumnéluĭ, Hagi Ivan Pop, şi deosebit am mai dat eŭ din venitul sfintei biserici, şi afara din banĭ ce au lăsat Hagi Ivan danie sfinteĭ biserici, din preţul bolţei, dupa cum pe larg arata zapisul vînḑĕri, care bolta s'au făcut venit bisericei, pentru pomenirea tuturor. Deci pentru tóte pricinile ce cautam la casa rĕpos. aflându-se şi iubitorul de Dumneḑeu prea sfinţia sa parintele Episcop Rômniculuĭ Kiriu Kir Filaret, aŭ mers Dumnélor boerĭ, de aŭ aratat prea Sfinţiei Sale, tóte cererile

[7]). Termen iuridic turcesc, întrodus în usul Românilor sec. XVIII de catră Fanarioţĭ. El însemnéza analogie.

mele, cum şi respunsul Dumnéei Cluci. şi cum s'ar gasi cu cale să se izbranésca, [8]) şi sa se lămurésca tóte ale sfintei bisericĭ, şi prea Sfinţia Sa, şi Dumnélor boerĭ, aşa aŭ gasit cu cale, [9]) ca de vreme ce eŭ n'am cautat maĭ 'nainte, în viaţa rĕposat. acum sa ne împăcăm dupa cum va fi maĭ bine, fiind-că s'aŭ zidit sfînta biserică de fraţi, întru care şi eu şi fiiul meu Zamfirake, am primit paciuire într'acestaş kip pentru acea a opta parte de moşie din Maglavit, ce o lasase rĕposat. fiiului Dumisale luĭ Dumitrake, cum şi pentru cinci parţĭ de moşie, tot din Maglavit, ce numeşte rĕposat. într'o diata mai 'nainte, ca le lasase caseĭ Dumnéluĭ, de care cercetându-se zapisele acestor parţĭ de moşie, s'aŭ gasit scris pe numele sfintei bisericĭ, ne avênd nici o amestecatura casa Dumnéeĭ. cum şi a opta parte, dela Filişanu, ce este zapisul pe numele rĕp. au dat Dumnéeĭ Cluc., iar sfint. biserici, far de întórcere de bani, aşijderea şi móra ce este în Năznaţui, fiind stricata au facut'o cu keltuiala Dumnéei, şi acea móră remâne, iar supt stepânirea sfintei bisericĭ, far de nicĭ o întórcere de bani, de keltuiala, fiind-ca venitul aceĭ mori, se luase de Dumnéeĭ, cum şi livadea Portarescului, din marginea Craiovei, sa o stĕpânésca iar sfînta biserică, pe cât se va dovedi, tóte să rĕmâie, subt stepânirea sfint biserici, şi de acum înainte sa nu maĭ avem a cauta nicĭ eŭ, nici fiiul meu Zamfirake la casa rĕp. Cluc. nicĭ un feliŭ de venit, sau de ţiganĭ, fiind-ca au rĕmas acestea tóte, cele maĭ sus numite, ale sfinteĭ biserici, ci împreuna acestea, şi cu cele ce se gasesc, în zapisele sfinteĭ biserici, de cumparatóre. şi date danie moşiĭ, ţiganĭ, scule, dupa cum se numesc în condica sfintei biserici, ce se numesc înscris, în condica Sfinteĭ Episcopii, precum şi

[8]). Vorbă slavonă cu întrebuiuţare ca termen iuridic şi înţeles, de a alege, a cerceta o pricină, un act iuridic. Vorba se compune din prep. из—din, res şi Брань=cérta cercetare. In totul извранить=a cerceta.

[9]) Dupre iurisprudenţa bizantina Episcopiĭ aveaŭ maĭ multe drepturĭ sociale, cunoscute în evul meziŭ cu numirea de: „audientia episcopalis". Unul din aceste drepturĭ era şi dreptul iuridic, de a judeca şi confirma sentimentele judecătoreştĭ, ca în casul de faţă, şi kiar de a primi apelurĭ în instanţă superióră, când se revizuiau, şi de multe-orĭ şi se modificau sentinţele.

eŭ mi-am dat socotéla, de tot datu şi luatu, sfinteĭ bisericĭ, împreuna cu Kir Stavru, dupa cum am aratat socotéla, şi aŭ întarit'o Dumnélor boerı, şi ıaraşı pentru buna întemeiare, a sfintei bisericí, după cum dintru început am fost fraţĭ la acésta sfînta biserică, şi de acum înainte, însĕ despre partea mea rĕmâı dupa cum şi sînt ctitor, şi epitrop păna voiu trai, la tóte ale sfinteĭ bisericĭ, împreuna cu epitropu Dumnéeĭ, Cluceresei Patraşco, ıar dupa mórtea mea rĕmâne fiiul meu Zamfirake ctitor, împreună cu epitropu ce voiu lasa, ca sa stapânésca şi sa kivernisasca tóte ale sfinteĭ bisericí, spre întemeiarea si kivernisala, sfi. bisericĭ, împreuna cu fiiul Dumisale Dumitrake. şi cu epitropu ce'l va lasa Dumnei. [10]) Iar a vinde dintr'ale biser. saŭ a înstreina la alta mână streina, să nu fie ertat nici de noĭ, nicĭ de Dumnedeu, pentru că noĭ ctitorĭ, ori câte se coprind în condica sfinteĭ bisericĭ, şi a Sfinteĭ Episcopiĭ, mişcătóre şi nemişcătóre, le-am dat danie sfintei bisericı, pentru dragostea sfinteĭ Icóne ce este facatóre de minunĭ, ca să fie vecĭnica pomenirea nóstra, şi a tot neamul nostru, şi a celora-lalţı creştini, ce au dat danie, care asemine zapis am luat şi eŭ dela Dumnéeĭ Clucerésa, întarit cu pecetea Dumnéei, iscalit şi fiiul Dumnéei Dumitrake. Şi de acum înainte, orĭ ce se va agònisi, din veniturile sfintei bisericĭ, şi fiind trebuinţa de a se lucra saŭ a se da în tréba sfinteĭ bisericĭ, sa fie cu ştirea amândurora ctitorilor, şi epitropilor, sa naiba voe nicí a lua sau a da, unul fara de ştirea altuia, [11]) şi pentru credinţa am întarit cu iscalitura mea, şi cu a fiiuluĭ meu Zamfirake, ca de acum înainte, să se pazeasca acest aşedămênt, nestramutat, fiind şi boerı de cinste martorĭ, cum şi pentru acele cinci parţĭ de moşie din Maglavit ce se numesc maĭ sus, care sau gasit zapisele pe numele sfinteĭ bisericĭ şi

[10]). Din acéstă dispoziţiune a zapisuluĭ se dovedeşte, că învoiala s'a făcut aşa: Biserica Maĭca Domnuluĭ dela Dud sa aĭbă doĭ ctitorĭ, decoborîtorĭ d n familia fundatorilor şí doĭ Epitropĭ, aleşĭ câte unul de fie-care familie ctitoricéscă.

[11]). Drepturile ctitorilor şi [ale Epitropilor sînt egale; adică împreună administrézä averea Bisericeĭ.

cumparate de frațĭ, cu întórcere de banĭ, de care au remas tot hotaru, Maglavitulu, sfinteĭ bisericĭ, și cu altele ce se numesc prin cărțı, și prin zapise și prin condică, și am întarit, care pentru maĭ buna întemeiére, am dat rugăciune prea Sfințieĭ Sale parıntelui Episcop și Dumnéluĭ Caĭmacamuluĭ, dinpreună și toțı boeriĭ Divanuluĭ, ca sa întariască cu iscălitură zapisele aceste, ce de noı din buna voie sau facut, cu acésta legătură sa se ție nestrămutat.

1781 Fevr. 10.

Hagi Gheorghe Iωн. *Zamfirake Hagi Gherghe.* [12]).

Fiind noı orânduițı, de prea Sfinția Sa parintele Episcop Rômniculuı Kiriu kir Filaretu i de Dumnéluı, Grigorie Razu biv. vel. Clucer, Caımacamu Craiovei spre izbranirea, și îndreptarea de tóta socotéla și pricinile ce cauta Dumnéluı Hagi Gherghe, cu Dumnéeĭ Clucerésa Maria Fotésca, pentru veniturile sfinteĭ bisericĭ, dela biserica dela Dud, unde se praznuește, Adormirea prea Sfinteı Nascĕtóreı de Dumnedeŭ, ce sînt ctitorı la acéstă sfîntă biserica, fiind adunațı cu toțı la un loc, în ce kip li s'au izbranit tóte pricinile, se arata pre larg într'acest zapis care din buna voie șaŭ dat unul la mâna altuia, și fiind adeverat îl încredințam și cu iscaliturile nóstre. [13]).

1781 Fevr. 10.

Hagi Stan Jianu, biv. vel. pahr. Ștefan Crasnar, biv. vel. sluger. Barbul Prisacénu biv. vel. Clucĭ za arie.

III.

Adeca eŭ Maria soția rĕposat. Clucer. Costandin Fotescul, împreuna cu fiiul meu Dumitrake Fotescul, cariĭ maĭ jos ne vom iscăli, încredințam cu acésta a nóstră scrisóre, la prea cinstita mâna prea Sfințieĭ Sale parinteluĭ

[12]) Iscălitura luĭ Hagi Gheorghe este scrisă tot cu litere grece, ca și în actul precedent, ĭar a fiiuluĭ seu Zamfirake çu litere cirilice. Zamfirake, viitorul ctitor, numește în iscalitnra pe parint le seu „Hagi Gherghe"; ceia ce dovedeşte, ca lumea numea pe Hagiul Gherghe și nu Ghĭorghe, dupre cum se pronunță acest nume la Românĭ. Apoĭ trebue să maĭ știm, că numele hagiuluĭ și în copiile din condica metóşelor este scris tot Gherghe; tot asemenea se vede şi maĭ jos, în întaritura, co judecatoriĭ dau acestuĭ zapis de învoială.

[13]). Instanțele supreme judecătoreștĭ și dupre acest act sînt Episcopul și căĭmăcămia de Craiova. Caĭmacamia prin boeriĭ divanitĭ și rânduițĭ judeca pricina, iar Episcopul confirmă judec ta.

Episcop Rômnicu, Kirio Kir Filaret, ca sa se ştie ca rěposat. soţul meu, în viaţă fiind cu rěposat Hagi Gherghe, saŭ îndemnat amândoĭ, din râvna dumneḑeéscă, de aŭ zidit din temelie sfînta biserică ce se numeşte de la Dudu de aicĭ din Craiova, unde se cinsteşte şi se prăznueşte hramul Adormirea, prea Sfinteĭ Nascatórei de Dumneḑeu fiind şi sfînta icónă, a înkipuireĭ Sfinţiĭ Sale facatóre de minunĭ, şi maĭ în urmă au înfrumseţat'o cu zugravirea, au facut Namestiile [14]) cele dupa împrejur, kiliile şi cele-lalte zidirĭ precum se vĕd puind cheltuiala de tovaraşie, unul un ban, şi altul alt ban, şi au cumpărat acareturĭ, moşiĭ, ţiganĭ, pravaliĭ, móră, şi alte podóbe care le-aŭ dat zestre Sfinteĭ bisericĭ, şi statatóre în vecĭ, spre trebuinţa slujbeĭ, şi ajutorul sfinteĭ case, deosebit de daniile ce le-au lasat boeriĭ de la cariĭ sau cumparat, acelea acareturĭ, şi de odórele de argint ce le-aŭ afierosit boeriĭ, neguţatoriĭ, şi alţĭ creştinĭ, pentru dragostea sfinteĭ Icóne, şi din silinţa şi îndemnarea amândurora ctitorilor. Dupa cum sînt aratate în condica sfinteĭ bisericĭ şi aratam şi într'acéstă scrisóre anume cele ce sînt date danie de rĕposaţĭ, sfinteĭ bisericĭ, care lucrurĭ ale sfinteĭ bisericĭ, pana la mórtea reposaţilor ctitorĭ saŭ stepânit şi sau kivernisit de Dumnélor, şi dupa mórtea Dumnélor, au remas ca să fie epitropĭ feciorii, şi cariĭ se vor trage din neamul Dumnélor. Dar noĭ veḑênd nestatornicia omenésca, şi socotind că iéste maĭ de folos şi de maĭ buna întarire sfinteĭ bisericĭ ca sa fie subt aripĭ de acoperemênt, şi raḑamata de temeiul altuĭ sfînt scaun bisericesc,? am cugetat cu tóta inima, şi din partea nóstra am înkinat acésta sfînta biserica, ca să fie metoh Sfinteĭ Episcopiĭ Rômnicu, spre vecĭnica pomenire, nóî şi la tot neamul nostru, şi sa aĭbă prea Sfinţiţiĭ Arhiereĭ, cariĭ după vremĭ vor fi a purta grija acestuĭ sfînt locaş, şi a ne pomeni, la sfinte rugaciunile prea Sfinţiilor Sale. De vreme că am cunoscutu că nu putem din neamul nostru a fi maĭ ales Epitropĭ şi maĭ bunĭ de cât Arhiereul loculuĭ, ca sa'l aĭbă

[14]. Namestiile—aşeḑările. Vorbă slavona de la на—pe şi Мѣсто loc; cladirile de pe un loc, aici de pe locul bisericeĭ.

acest sfînt lŏcaş ca o umbră netrecuta şi ca un acoperemênt nestricat. Decı parinţii Arhiereĭ carii după vremĭ vor fi, pe cine va socoti destoĭnic, şi vrednic din ómeniĭ ceĭ bisericeştĭ să aıba a orândui din partea Sfintei Episcopiĭ, ca sa kivernisésca, atât cele mişcatóre, cât şi cele nemişcatóre, împreuna cu Kir Zamfirake, fiiul şi Epitropul rĕposat Hagi Gherghe, (fiind că numaĭ din partea nóstra am înkinato la sfînta Episcopie, ĭar Dumnélui naŭ înkinato,) va agonisi să se dea la cele trebuinciόse, pentru folosul sfinteĭ Case, după cum va porunci şi va povĕţui, preasfinţ. parintele Episcop [15]). Drept aceĭa am dat acésta scrisóre a nóstra, ca sa fie acésta danie în vecĭ, şi nestramutata de la sfînta Episcopie, şi pentru maĭ adevĕrata credinţă ne-am pus peceţile, şi iscaliturile maĭ jos [16]).

1784. Noem. 14.

Maria Fotésca Clucerésa. **Dumitrake Fotescu.**

Iosif Protosinghel martur. *Protopop Craioveĭ Martur.*

Ghenadie al Rômnicului.

(Va urma).

[1]). Documentul acesta este scris în condica metóşelor pe pagina ântaia şi parte din adoa a foeı *44*. El însĕ se afla şi ın original, scris pe o fóie de hartie, lungimea cóleĭ de 34 ctm. ar laţimea de 24[1]/[2] ctm. Hârtia originaluluĭ are ca marca de fabrica liter le de tipar E şi G, şi este strans în şése, avênd pe îndoituıa de désupra scris: „ ·artea Sfintei bisericĭ ot Dud din Craiova · ce au ınfiinţato metoh la sfînta Episcopie Dumnéeĭ clucerésa Maıia Fotesca cum ınlauntru arata. *1784* N emvr 14

[1]). Prin actul de maĭ sus de ınvoéla de la 1781 noı am vedut, ca Hagi Gheorghe cu Maria Fotésca stabílesc, ca la biserica Maĭca Domnuluı de a Dud să fie doı ctitorĭ din cele doĕ familii ale fundatorilor şi doı Epitropĭ aleşĭ, din partea fie-careı case ctitoricescı. După treı anĭ se vede, că ctitoriĭ n'au maĭ numit Epitropĭ din partea lo , ci pastrând pentru denşiĭ acest drept, tot eĭ rĕmân şi Epitropı, ade a administıatorı aĭ avereĭ bisericeĭ. Aici însĕ ctitorésa Maria Fotesca cu fiiul eĭ Dumitrake renunţa, cum se vede, la drepturile lor şi depun aceste drepturı ın mâne.e Episcopuluı de Romnic, facend din bis rica Maıca Domnuluı dela Dud un metoh al Episcopieı Romuiculuĭ, ıar din persóna Episcopuluı dupa vremĭ ctitor. E prea adeverat, ca Episcopul este înves it cu titlu şı dreptul de ctitor numaĭ ın jumetatea drepturilor admin'strative ale aceşteı case şi el represınta în biserica Maica Domnuluı de la Dud, p Dumitrake Fotescu cu muma sa, ca ctitor cu dreptul de a numi un Epitrop administrator, pe sine însuşı, ca administrator al uneĭ jumatăţĭ a acesteı bisericı, care de la 1784 Noemvrie *14* devine metoh al Episcopieĭ de Romnic şi î sfcrşit ca Episcop, cu dreptul canonic de privighetor asupra întregeı bisericĭ Maı mult, „Arhiereul după vremı „pe cine va socoti destoinic şi vred ic din ómenii bisericeştı, sa aiba a o randui din partea sânteı Episcopii, ca sa kivernisĕscă atat cele mişcatóre, cât şi cele nemişcatóre, împreuna cu kir Zamfirake, fiiul şi Epitropul rĕposat, Hagi Gheorghe şi din venitul, ce se va agonisi, sa se dea la cele trebuinciόse, pentru folosul sânteı case, *după cum va porunci şi va povĕţui prea sfinţ părintele Episcop*“; adecă Episcopul, remanênd ctitor şi cu dreptul de Episcop va porunci şi va poveţui administrarea caseı, şi va numi un Epitrop din feţele bisericeştı, care fiind ın atîrnare nemijlocita de Episcop, va „kivernisi“ cu kir Zamfirake“, sau decoborıtorii luĭ, cele mişcatóre, cat şi cele nemişcatóre.

ΚΩΔΙΞ ΟΙΚΙΑΚΟΣ ΜΟΥ.

CONDIDA A MEA DE CASA.

(Urmare din Naum Protosinghel.)

Copie dupre jalba ce am facut Dumnieĭ-Sale, Koc. Z. Petre.

1822 Septemvre.

Prea Inălţate şi prea Milostive Dómne!

Dupa Dumnedeu, ochiı tuturor la mila Inalţimeı Tale nadejduind între cariı şi prea mică sluga Inălţimeı Tale, ca un cadut în patru rândurı în mâinele apostaţilor, şi tiranit de dînşiı şi jafuıt până la camaşa, cum ıaste deobşte ştiut, maı întăiu şi eu cu lacramı mulţumesc cerescului împĕrat, ca dupa mare mila sa au întors cele deobşte lacramı întru deobşte bucurie. Sfânta Pronia sa iconomisând a mângâıa şi acéstă prea ticaloşita Patrie cu înălţarea Marieı Tale dintre ceı slavițı aı Patrieı în stramoşescul Domnesc scaun al Inalţimeı Tale, spre a şterge lacrama dela tótă faţa. Şi acum, Prea Inalţate Dómne, prea mica sluga Inalţimeı Tale, ca un adevarat fiu al Patrieĭ şi eŭ, cu genuche plecate şi cu ferbinţı lacramı năzuesc şi cad la mila Inalţimiĭ Tale rugându-mĕ, ca între alţı nenorociţı şi prea ticaloşiţı fiı aı Patrieĭ şi eu prea mică sluga Inalţimeı Tale sa fiu mângâıat cu un caftan şi cu o chiverniséla de care în vremile trecute nu m'am învrednicit nicı odata de când am eşit din pânte-

cele maicei mele pururea rĕmâind împreuna cu alţĭ fiĭ aĭ Patrieĭ la spatele celor strĕinĭ de acéstă Patrie. Ci şi puţina clironomie ce'mĭ aŭ rĕmas dela parinţĭ, o parteĭ aste stricată şi călcata de primejdia vremiĭ şi o parte zălogită de mare nevoe, pentru hrana vieţeĭ mele, care primejdie n'am patimit până acum în viaţa mea. Aşa fierbinte cad şi mĕ rog a nu trece cu vederea şi nenorocita starea prea miciĭ slugiĭ Inalţimeĭ Tale. Şi ce va fi mila Marieĭ Tale.

Al Inălţimeĭ Tale prea plecata
şi prea mica sluga
Z. R.

NOTA. Cererea unuĭ boer, fiu al Patrieĭ, catră noul Domn pamêntén prin care cere un rang de boerie şi o funcţiune, declarând că în timpul domnuĭ grecilor fanarioţĭ, fiiĭ Patrieĭ stateau în dosul strainilor, adica nu le dadeau nobililor românĭ nicĭ funcţiunĭ nicĭ onorurĭ.

Jalba K. Manoil

Prea Inalţate şi prea Milostive Dómne !

Intre alţĭ prea nenorociţĭ şi prea ticaloşiţĭ fiĭ aĭ Patrieĭ, împreuna numĕrându-mĕ şi eu cel prea mic carele şi Patrieĭ slujind în vremĭ rele şi cu primejdie de viaţa şi cu grea familie fiind însarcinat şi patru fete sĕrace de părinţĭ ale rĕposatuluĭ socră-meŭ hrănind în casa mea şi nicĭ odata învredniciudu-mĕ a dobândi şi eu vre-o chivernisélă maĭ cu statornicie, locuitor fiind aicĭ în Bucureştĭ, şi la prea ticălósa stare ajungênd şi de tóta mângâerea aflându-mĕ parasit, cu neîncetata rugaciune şi cu lacrămĭ aşteptând am aşteptat ajutorul cel de sus ; şi acum prea Luminate Dómne, de vreme ce prea milostivul şi întru tot înduratul făcĕtorul nostru Dumnedeu, 'şĭ-aŭ adus aminte şi de acésta prea ticaloşita Patrie a nóstră, înalţând pe Maria Ta din ceĭ slaviţĭ aĭ Patrieĭ în prea luminatul şi stremoşescul domnesc scaun al Inalţimeĭ Tale, spre radicarea celor căduţĭ şi spre mângâerea celor pururea necajiţĭ, cu genu-

che plecate şi cu suflet umilit năzuesc şi caz la cea următóre luĭ Dumnedeu nemarginită milostivirea Inalţimeĭ Tale, cu ochiŭ indurător cautând şi spre ticalósa mea stare, sa mĕ învrednicesc mângâerii şi nemarginiteĭ mileĭ Inălţimeĭ Tale, a dobândi şi eu cel prea mic, intrare la vre-un chalem al prea cinstiteĭ vistieriĭ, spre mângâerea şi chivernisela prea nenorociteĭ stăriĭ mele ceı însărcinate cu atâta de multă greutate. Şi voiu rĕmânea şi eu cel prea mic în tóta viaţa îndatorat, împreună cu tóta nenorocita familiea caseı mele, a ruga pre milostivul Dumnedeŭ pentru sănătatea şi îndelungarea anilor şi buna întarire a Inalţimeĭ Tale în prea luminatul domnesc scaun, împreuna cu cele de aur odrazle ale Inalţimeı Tale spre moştenire vecĭnica şi neclatita în neam şi în neam. Şi ce va fi mila Inalţimeĭ Tale.

1822 Septemvre

Prea plecata
şi prea mica sluga
M. K.

NOTA. Cererea unuı alt individ din Bucureştı de a-ı da o funcţiune la visterie fiind-ca a saracit în timpul eteriı.

Alta a Kok. Z. Halp.

Prea Înălţate Dómne!

Marturisind Sfânta Scriptură la Iov, ca strigarea sĕracilor şi strigarea lipsiţilor va audi Dumnedeu, şi dinpreună adeverind psalmistul, ca Dumnedeu va face judecată sĕracilor şi isbânda lipsiţilor, am luat îndraznéla şi eu cel cu totul nenorocit, cu fierbinţı lacramĭ a mĕ arata înaintea pazitei de Dumnedeu Inalţimeı Tale şi cu suspinurı din inima a mé jalui că: 30 de anı şi maı bine sunt dela naşteterea mea avênd, niciĭ odata nu m'am învrednicit macar de cea maı mica chivernisĕla în pamêntul Patrieĭ. Şi nu m'am mâhnit atâta de mult, stĕpânire strĕina vĕdênd în pămêntul Patriei, şi mulţı acésta nedreptate pătimind. A-

vênd eu şi puţină măngâere două prăvăliόre ce'mi au rĕmas dela parinţi; iar în cea dupre urmă pierḑênd şi acéstă puţină mângaere am ajuns şi la daznĕdajduire din multa primejdie. Caci în anul trecut de patru ori am căḑut în mâinele apostaţilor, carii neavênd într'înşii lacrămă de creştinatate, m'aŭ jăfuit până la cămaşa, arḑêndu-mĕ şi cu fier ars ca să le dau banĭ, şi abia scapând din mâinele lor numaĭ cu sufletul, îmbracat în abale albe, am fost năzuit la Braşov ca să nu-mi pierḑ şi viaţa; unde ne avênd nicĭ cheltuiala cea din tóte ḑilele, de mare nevoe 'mi-am amaneterisit cele douĕ pravăliόre de am trait până acum. Care şi acestea, viind aicĭ, le vĕd cu totul darapanate de aşcherliĭ împĕrateştĭ, ne avênd ticalosul de unde să iau macar o para, spre a'mi întêmpina cheltuiala cea din tóte ḑilele. De acea caz la mila Inalţimeĭ Tale ca la unul ce din Pronia celuĭ de sus te-ai aşeḑat în domnescul scaun cel stramoşesc, spre a şterge lacrăma dela tóta faţa, ca sa nu maĭ rĕmâiŭ şi acum la spatele altora, ci să fiu şi eu măngâiat cu orĭ-ce chiverniséla va gasi cu cale înţelepciunea Marieĭ Tale, în prea fericitele şi prea luminatele ḑilele Inalţimeĭ Tale, ca din destul îmĭ iaste 30 de ani şi mai bine de când aştept şi nu mai pot, nu mai pot. Şi cum va fi mila Marieĭ tale

Prea plecata
şi prea mica slugă
Z. Halp.

1822 Septembre.

NOTA. Un alt nobil aratând suferinţele de 30 ani din timpul domniri fanarioţilor şi în special din timpul eterii cere o funcţiune neavênd cu ce trai.

Prea înălţate Dómne!

Cu genuche plecate arat Inalţimeĭ tale, ca după buna-venire a Dumnialor boiarilor Caĭmacami, încă aflându-sĕ Inălţimea ta în Ţarigrad, silit fiind eŭ de multe nenorociri şi primejdiĭ ce am pătimit, am dat jalba catre prea cinstitul Di-

van pre larg aratându mı dreptaţile, spre a mě împărtăşi de vre-o chivernisélă macar acum la batrâneţile mele, fiind cadut şi în datorie nu puţina din rascólele vremeı. La care jalba mi s'au dat răspuns prin adeverirea iscaliturilor a tot prea cinstituluı Divan, ca la buna-venire Inalţimeĭ tale, sa me arat cu acea jalba către Inalţimea ta. De care cad şi mě rog Inălţimeı tale, a sa citı acea jalba a mea înaintea Divanuluĭ Inalţimeĭ tale şi a hotarâ Inalţimea ta şi pentru ticaloşia mea ce va lumina Dumnedeŭ pe Inălţimea ta.

Al Inalţimeı Tale
nevrednic, însa fierbinte
rugator catră Dumnedeu
şi pré mica sluga
N. P.

NOTA. Jalba data de Naum Protosinghel dupa venirea Domnuluı patriot prin care cere şi el o funcţiune la batraneţe.

Jalbă.

Prea Inălţate şi de Dumnedeu încununate Dómne!

Incă aflându-vě Inalţimea vóstra la Ţarigrad, fiind eu silit de multe nenorocirı şi pagube din pricina Apostaţilor, aflându-me cădut şi în datorii şi în mare strîmtorire, am dat jalbă la Maria sa Paşa Kihaia Beiu, care s'au bugordisit la Divan şi atâta m'am folosit, cu un merticel de la Sfânta Mitropolie. Iar dupa buna venire a Dumnélor pré cinstiţilor boerı Caımacamĭ aı Inalţimeı vóstre, am dat a doua jalba pe larg catre prea cinstitul Divan şi am luat rěspuns înscris sa aştept buna venirea Inalţimeĭ vóstre, făgaduindu-mı ca voiu avea şi ajutorul Dumnélor. Pentru care cad şi mě rog Inălţimeĭ vóstre ca acea jalba a mea de al doilea, sa sě citésca şi înaintea pré luminatuluĭ Divan al Inălţimeı Vóstre şi a hotarâ şi pentru ticaloşia mea ce vě va lumina Dumnedeu pe Inălţimea Vóstră.

Al Inalţimeı Vóstre deşi nevrednic,
însa fierbinte rugator catra Dumnedeu
şi pré mica sluga.
Naum Protosinghel.

1822 Sept. (a ı remas acésta nu s'a dat).

Copie. Ramâind cea din dos am scris cea următóre jalba:

Pré Inălţate şi de Dumnedeu pădite Dómne!

Cu pré plecata jalbă arăt Inalţimeĭ Tale ca încă în dilele prea Sf. parintelui Grigorie Mitropolit, tatal meu protopop fiind, locuitor în Sud. Muscel la satul Corbiĭ, care ĭaste pe raul Dómneĭ (unde şi moşiĭ meı despre tata şi parinţiĭ meı sânt îngropaţı), de acolo în vârsta de 6 anĭ m'au adus aicı în Bucureştĭ şi vrênd sa me dea la un duhovnic în sfânta Mitropolie, de când sânt anı 52. Dupa ce m'au scos înaintea prea Sfinţitului parintelui Mitropolit şi au vădut fragetă vârsta mea şi cum ca nu numaı nu pociŭ fi de vre un ajutor duhovnicului, ci maĭ vârtos eŭ am trebuinţa de ajutor, au sfătuit pe tatal mĭeu ca: sau sa mĕ întórcă la muma mea acasa sa maı cresc, sau să gaséscă aicĭ un creştin bun familist ca sa mĕ încredinţeze în mâna lui şi sa învaţ la şcólă. Aşa au şi urmat tatal mıeu şi lasându-mĕ în Bucureştı cu cheltuiala sa, am inveţat carte greceşte şi rumâneşte, până când am ajuns în vârsta de 12 anı, şi atuncĭ m'aŭ luat în casa prea Sf. parintele Filaret Mitropolit, încă mireon fiind şĕdĕtor în sfânta Mitropolie. Iar dupa ce s'au facut Episcop Rômnicului acolo, cu îndemnarea prea Sfinţiei Sale şi cu mâna prea Sfinţieı Sale m'au tuns rasofor, şi m'au hirotonisit diacon în vârsta de 15 (anı), ıar când am ajuns la sfârşitul vârsteĭ tinereţeı, care scrie Ipocrat, când puteam sa întru şi eu în vre o chivernisélа, au murit Stareţul mıeu Filaret Mitropolitu, şi cu tóte ca pre urmă am slujit şi celor dupre urma prea Sfinţiţı Mitropolıţı şi Episcopı, nicĭ odata nu m'am învrednicit să dobândesc şi eu măcar un metoh căt de mic, nicĭ de la Sfînta Mitropolie, nicı de la vre o Episcopie, nicı de la epitropia sfîntului Panteleimon, ci am rĕmas, cum maı pre larg te veı pliroforisi Inalţimea Ta din jalba ce am dat catre prea cinstitul Divan înca de la luna luı Iulie, fiind eu silit de multe strâmtorarĭ şi pagube şi de datoriile în care sânt cadut din pricina Apostaţilor. Şi la August 7 am

luat rĕspuns în dosul jălbiĭ prin iscălitura a tot prea cinstitului Divan, ca sa aştept bună venirea Inalţimiĭ Tale, să mĕ arăt cu acea jalbă. fagaduindu-mi ca voiŭ avea şi ajutorul Dumnélor. De care caḑ şi mĕ rog Mariei Tale, a sa citi şi înaintea luminatuluĭ Divan al Inălţimii Tale şi a hotarâ şi pentru ticaloşia mea ce va lumina Dumneḑeu pe Inalţimea Ta.

Allnalţimei Tale de şi nevrednic,
însa fierbinte rugator catra Dumneḑeu
şi prea mica sluga.
Naum Protosinghel, didascal.

(Şi acesta asemenea au rĕmas nu s'au dat).

NOTA. In acésta jalba profesorul Naum Protosinghel ne da câte-va date sigure despre viaţa sa.

1823 Fezruarie 19.

„Vrednic iaste lucrătorul de plata sa". Vrednic a sa pune luminătorul în sfeşnic. Vrednic iaste alesul chemarei sale. Iar acestea să fac pricina de mulţumita celor cunoscetori.

Slava prea Sfintei Troiţe că 'şi au adus aminte şi de smerenia acestii Patrii şi cu ochiu blând căutând asupra ei, bine voeşte, prin ceĭ aleşĭ fiĭ ai sĕi a o face mai mult cinstită şi lumei laudata.

Slava prea Sfintei Troiţe, ca gasésşte şi întru smerenia fiilor acestei Patrii lucratorĭ de bume fapte, ca sa le dea lor plata dupa vrednicie, şi îndraznéla între némurile cele slavite, mai vârtos cele pravoslavnice.

Slava prea Sfintei Troiţe, că sa afla şi din prostimea némului nostru luminatorĭ, spre luminarea celor acoperiţi de întunerecul neînvaţaturei, ca sa sĕ numere şi neamul nostru între ceĭ slăviţi cu învaţaturĭ şi ştiinţe.

Slava prea Sfintei Troiţe, ca alége şi dintru smerenia neamuluĭ nostru pe câţĭ îi învrednicéşte dumneḑeeştii chemări întru Sfinţenie, ca şi eĭ să cheme pre toţi pravoslavnicii patrioţi la dobândirea celor vecinice bunĕtăţi.

Mulţĭ ani dar sa faca Domnul Dumneḑeu prea Inalţatului nostru Domn Ioan Grigorie Ghica Voevod, carele lu-

minat fiind de Dumnedeŭ, au cunoscut vrednicia prea Sfinţiei Tale şi te-au înălţat şi la cinstea pastorieĭ Duhovniceştĭ în scaunul Sfinteĭ Episcopii Argeşul. Lungéscă Domnul Dumnedeŭ anii Inalţimii Sale cu prea fericire şi neclatită întarire în domnescul scaun, care o să'ĭl daruiasca şi cu diadohia sângeluĭ Inalţimiĭ Sale din neam în neam.

Mulţĭ anĭ faca Domnul Dumnedeŭ prea Sfinţiei Sale, stĕpânuluĭ nostru Arhiepiscop şi Mitropolit a tóta Ungro-Vlahia Kiriu Kir Grigorie, carele ca un luminat de Dumnedeu, cunóşte pre luminatorii Patriei, şi cunoscêndu-i, din povaţuirea luĭ Dumnedeu, îi aşază în sfesnicile Pastoriei Duhovniceşti, ca să lumineze pretutindinea cuvêntatórea turma cu lauda şi bucurie duhovniceasca.

Mulţĭ anĭ faca Domnul Dumnedeŭ prea cinstiţilor şi prea blagorodnicilor veliţi boiarĭ ai Patrieĭ, cariĭ ca nişte aleşi de Dumnedeu, cunosc pre aleşii luĭ Dumnedeu şi cunoscêndu-i, cu cinste din preuna îi petrec la orânduitele locuri ale celor aleşi ca diupreună sa li sa veseléscа sufletul şi sa salteze cu inima bucurându-sĕ.

Mulţi ani faca Domnul Dumnedeu şi prea Sfinţiei Tale, părinte Episcope al Sfintei Episcopii Argeşul Kirie Kir Grigorie, şi prea curata Fecióră (a caria iaste hramul la Sfânta Episcopie), sa învrednicéscа pe prea Sfinţia Ta destoĭnic lucrător al viei Mântuitorului lumei, priveghind până în sfârşit (dupre cum numele Grigorie priveghére însemnéza), ca un luminator nestins în sfeşnicul duhovniceştiĭ păstoriĭ, şi ca un chemat de Dumnedeŭ spre acésta la mulţĭ şi prea fericiţi anĭ, Amin.

Al prea Sfinţiei Tale
gata sluga.

Naum Protosinghel.

NOTA. Felicitarea Protosinghelului Naum catra nou alesul Episcop de Argeş Grigorie şi în care felicitare lauda meritele literare ale Mitropolitului Grigorie.

1823 Februar 19.

Oraţia ce a făcut prea Sfinţitul Părintele Argeşiu catre prea Inalţatul nostru Domn, în Divan.

Sânt unii ómenĭ, luminate Dómne! carii la prefacerea vieţei lor întru maı placuta aşezare ca cum ar vorbi aiurea, saŭ ca pentru sfiala, să poticnesc în cuvinte, sau ca pentru bucurie spun vorbe nepotrivite; de aceia dar mĕ rog blândeţelor Măriei Tale ca sa aıba acuma îngaduire şi domnésca obicnire până ce voiu isprăvi şi cu ındatorata oraţie, orĭ pre din afara adeca de rost, sau pre hârtie pentru neţinerea de minte.

Nu cumva aı socotit Maria Ta, ca pastorescul acest toiag s'au dat în mână de om carele, la ştiinţa scripturilor, ar fi asemenea cu ceĭ de demult fericiţı păstorĭ de ale carora multe ostenele să minunéza obştea creştinésca. ?

Nu cumva aĭ gândit ca în locul scaiuluĭ să va râdica kiparosul şi în locul urziciĭ va creşte mirsina, dupre cum ḑice Isaia Prorocul? Nu creḑ. Ci numaı şi numaĭ pentru ca aı privit cu mintea la cuvintele fericitului Apostol Pavel carele graıaşte aşa:

„Pre cele slabe ale lumeı aceştia au ales Dumneḑeŭ, ca sa ruşineze pre cele tarĭ; ales-au pre cele de neam prost şi pre cele ce nu sânt, ca sa strice pe cele ce sânt“.

Ἐκεῖνος ὁ Θεός, ὦ Πανευγενέστατοι Ἄρχοντες, ὁ Ἄπειρος, ὁ Παντεπόπτης καὶ καρδιογνώστης, ὁ ταπεινῶν ξύλον ὑψηλὸν καὶ ὑψῶν ξύλον ταπεινὸν καὶ ξηραίνων ξύλον χλωρὸν καὶ ἀναθάλλων ξύλον ξηρόν. Ἐκεῖνος, ἐκεῖνος ἐλάλησε καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἐσχάτου σκώληκος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ εὐγενεστάτου ἡμῶν Αὐθέντου.

Acel Dumneḑeu, o prea nobilı boerı! Cel necuprins cu mintea, cel a tóte vĕḑĕtor şi de inimı cunoscĕtor, cel ce dă jos arbreole înalt şi râdica arborele înjosit şi usuca lemnul înverḑit şi înverḑeşte lemnul uscat, acela, acela a vorbit şi pentru mıne, cel maı mic vierme, în inima prea piosuluı nostru Domn.

Πεῖα μέν γαρ βριάει, ρέα δὲ βριάοντα χαλέπτει.

Πεια δε ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει.

Πεῖα δε τ᾽ ἰθύνει καὶ ἀγήνορα κάρφει.

Ἐκεινος ὁ Θεὸς ὁ ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κοπρίας πένητα, τοῦ καθῆσαι αὐτὸν μετ᾽ ἀρχόντων λαοῦ αὐτου. Ἐκεῖνος κἀμὴ τὸν χαμαὶ καὶ ἐν παραβύστῳ κείμενον ἤγειρεν. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως του αἰῶνος. Πληρώσατε πάντα τὰ αἰτήματα τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμων Αὐθέντου. Δώη αὐτῷ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ἐξαποστεῖλαι αὐτῷ βοήθειαν ἐξ ἁγίου. Πολαπλασίασθε την δόξαν αὐτοῦ εἰς μακαριότητα ἡμερῶν. Ἀναδειξων αὐτον ἄξιον καὶ εὐαρεστον τῷ τε ἄνακτι και τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Τέλος ὑμῖν ἑξῆς τοῖς πανευγενεστάτοις ἄρχουσι, οἵτινες ἐστὲ τὸ καυχημα αὐτοῦ καὶ τὸ ἔρυσμα των ὁμογενων καὶ αἱ μεσῖται των εἰδεων, πρῶτον μὲν εὔχομε Θεόθεν ὑγείαν, εἰρήνην, εὐτυχίαν ἐξ ὅλη καρδίας. Δεύτερον δε, συμβουλεύω τὸ κατὰ δύναμιν πειθσθε μετὰ φόβου τῷ μεγάλῳ καὶ φοβερῷ ἄνακτι. Οὐ γαρ εἰκῃ την μάχαιραν φορεῖ. Πειθεσθε μετα συστολῆς τῷ εὐγενεστάτῳ ἡμων Αὐθέντι, οὐ γὰρ ἁπλῶς τῆς διοικησεως τὰς ἡνίας κρατεῖ, καὶ τῷ σκηπτρῳ

Cacĭ uşor pe cel neputernic înputerniceşte şi uşor pe cel puternic 'l micşuréza.

Şi uşor pe cel glorios 'l micşuréza, şi pe cel neînsemnat îl radică.

Şi uşor pe cel modest îl conduce şi pe cel mandru îl înjoseşte.

Acel Dumneḑeu cel ce rădica din pamênt pe sĕrac şi din gunoi pe cel lipsit ca se şaḑa cu boerii noroduluĭ seu. Acela şi pe mine cel de jos şi rĕmas neştiut m-a rădicat. Fie numele Domnuluĭ binecuvêntat de acum şi până în véc. Plineşte tóte cererile prea piosuluĭ nostru Domn. Da'i luĭ dupa inima lui. Trimete'i luĭ ajutor de la cel sfânt. Inmulţeşte marirea lui în lungime de ḑile. Arata'l pre el vrednic şi bine placut şi Impĕratului şi poporului seu.

In fine, voi ceĭ-lalţĭ prea nobilĭ boeri, carii sunteţĭ lauda lui şi apĕrătorii celor de un neam şi ajutatorii celor saraci, maĭ întaĭ vĕ cer de la Dumneḑeu sanatate, pace, fericire din tótă inima. Al doilea vĕ îndemn, după putinţă, a vĕ supune cu frica mareluĭ şi înfricoşatuluĭ Impărat ; căcĭ nu fără cuvênt pórta sabie. Supune-ţi-vĕ cu respect prea nobilului nostru Domnitor ; cacĭ nu în ḑadar ţine în mâinĭ frânele Administraţiunei şi a-

φοβερεῖ. Ὁ δὲ ποιμὴν ὁ Μέγας, ὁ ποιμαίνων ποιμαίνοντας, ὁ ὁδηγῶν ὁδηγοῦντας, δώη δύναμιν καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ παραστήσειεν αὐτὸς ἑαυτὸν λαμπρὰν τὴν ποίμνην καὶ ἄσπιλον καὶ τῆς ἄνω μάνδρας ἀξίας. Ἐν τῇ κατοικίᾳ τῶν εὐφραινομένων, ἐν τῇ των ἁγίων λαμπρότητι, ὡς ἂν ἐν τῷ ναῷ αὐτου πάντες λέγομεν δόξαν, ποίμνη τε ὁμοῦ καὶ ποιμένες.

meninţa cu sceptrul. Iar marele pastor, cel ce pastoreşte pre ceĭ ce pastoresc, cel ce conduce pe conducĕtorĭ, sa dea putere şi tarie poporului seu, şi sa-i prepare turma sa stralucita, ne întinata şi vrednică de staulul cel de sus, în locaşul celor ce se veselesc, în frumuseţa Sfinţilor, dupre cum în Biserica sa, toţii cântam mărirea, şi turma înpreuna cu pastorii.

NOTA. Oratia pronunţata de noul ales Episcop de Argeş, în faţa Divanului, dupa obiceiul ţarei, şi din care se vede influinţa limbeĭ grece în acele timpuri; pentru ca jumatate este în romăneşte, iar jumetate în greceşte, cu tóte ca alesul era neaoş român.

C. Erbicénu.

ISTORIA BISERICEI.

(Urmare. Vedĭ *No.* 8, anul al XII, pag. 507).

Revelaţiunea primitivă şi Iisus Christos.

Ce reformă a primit Revelaţiunea primitiva de la Iisus Christos, Domnul şi rĕscumpĕratoriul lumei?

Am vĕdut că revelaţiunea primitiva, care a fost un patrimoniu al tuturor ómenilor, falsificându-se din ce în ce şi corumpêndu-se prin amestecul idolatriei, s'a simţit marea necesitate a se încorpora în legislaţia Mosaica şi a deveni pentru un timp proprietatea poporului Israelit, sub denumire de *Testamentul vechiu*, sau vechea alianţa a lui Dumnedeŭ cu acest popor. Am vedut cum aprópe de plinirea timpurilor, acésta revelaţiune suferise aseminea falşificarĭ şi în mijlocul poporului depositar, din causa sectelor religióse şi politice. Intre acestea Iisus Christos, Fiul lui Dumnedeŭ însuşi, întrupat din prea Sânta şi pururea-fecióra Maria, se naşte în Betleemul Iudeei, în condiţiunea cea mai miseră ce-şi póte închipui cineva; şi prin acésta predica, înca din pruncie, ca omul este dator sa ĭubésca sarăcia, sa se deprinda cu suferinţa, şi sa arunce departe de la sine pofta de stĕpânire. Inca din pruncie, da şi esemplul cel mai mare de supunere la legile civile şi biericeştĭ şi de ascultare catra parinţi. Dupa ce a împlinit etatea legala de trei-deci ani, s'a presentat in mijlocul

societaţeı ca învĕţătoriu public. Ş'a ales apostolii seı, în numĕr de doĭspreḑece, dintre ómeniĭ ceĭ maĭ simpli şi maı saracĭ; El însuşĭ sarac şi lipsit de orĭ-ce instrucţiune luméscă; începe sub ast-feliu de condiţiunĭ şi cu ast-feliu de mijlóce, a arunca primele fundamente ale *Impĕrăţieĭ ceriurilor*, care este Biserica sa. Incepe prin a recunóşte şi a declara legea mosaică de buna şi sânta, în ceea ce priveşte partea morala; spunênd tuturor ca n'a venit să o desfiinţeze, ci sa o perfecţioneze; combate abusul ce faceau de ea Carturariĭ şi Fariseiĭ. (Cetiţı cap. 5 şi 23, din Evangelia S. Mateĭ).

Din punctul de vedere dogmatic, Mântuitoriul stabileşte credinţa întru unul Dumneḑeu manifestat şi închinat în treĭ ipostasurı; vorbind adeseorı despre *Tatăl* seu carele l'a trimis; declarându-se pre sine de *Fiiu* al Parintelui ceresc, fiind declarat ast-feliŭ şi de catra însuşı Parintele, la Iordan unde era present şi *Sântul Duh*—în forma de porumb,—şi pe Muntele Taborului; şi promiţênd în ajunul patimilor a trimite Apostolilor seı pre Mângâitoriul, Duhul adevĕruluĭ, carele dela Tatal purcede.

Din punctul de vedere moral, recomânda şi înalţa virtutea pănа la cel maı înalt grad, pana la amórea de inimicı; prescrie datoria de a erta ómenilor greşélele, declarând ca numaı sub acéstа condiţiune vom capata şi noı ertare dela Dumneḑeu. Face din fapta buna a milostivireı cheea cu care se póte deschide ceriul şi paradisul. Recomânda rabdarea pănа la finit şi lepadarea de sine şı de poftele materiale, ca nişte condiţiunı fara care nu se póte capata Impĕraţia luı Dumneḑeŭ; fără care nu putem fi membri aĭ Bisericeı sale.

Din punctul de vedere social, Domnul, maĭ în tóte locurile Evangelieĭ Sale, egaleaza condiţiunile vieţeı, declarând ca *cine voeşte să fie maĭ mare, sa fie servitoriul tuturor*, ca cine scandalizéza sau despreţueşte pre unul dintre ceı maĭ micĭ, despreţueşte pre ınsuşı Dumneḑeu. Ferıceşte pre saracul care-şı pórta cu rabdare saracia; ameninţa cu

chinurile eterne pre bogatul avar şi nemilostiv. Fericeşte pre ceï smeriţı, pre ceï ce plâng, pre ceï blânḑï, pre ceï ce flămênḑesc şi însetéza de dreptate, pıe ceï milostivï, pre ceï curaţï cu inima, pre făcĕtoriï de pace, pre ceï persecutaţï, pentru dreptate. In fine, semnul caracteristic, dupre care se vor putea distinge urmatoriï seı—creştinii,— il pune în iubirea reciprocă: *Intru acésta vor cunósçe toţï ca sînteţï ucenicï aï meï,* ḑice El, *de veţï avea dragoste între voï* (Ioan 13, 35). ([1]).

De ce mijlóce s'a servit Mântuitorul spre a susţinea adevĕratatea învĕţătureï sale şi a o propaga?

Mijlócele întrebuinţate de Domnul Iisus Christos spre aseminea finit eraŭ naturale şi supra-naturale. Era o predica staruitóre. atractivă şi convingĕtóre; era interesul cel mare ce purta pentru mântuirea tuturor, interes care respira pretutindenea, şi în pildele cu care învĕţa poporul, şi în faptele sale proprii, cacï umbla el însuşı pretutindene, cautând óea cea rătacita, alerga prin oraşe şi sate facênd bine tuturor. Iar ca mijlóce supra-naturale, eraŭ minunile de tot feliul, profeţiile, şi vindecarile a tot feliul de bóle. La, aceste apela El însuşï în disputele Sale cu carturarii şi fariseiï necreḑĕtorı. Eı bine, ḑicea Domnul, *daca nu credeţï mie, credeţï cel puţin lucrurilor care le sĕvêrşesc eu!*

Ast-feliŭ. sublimitatea învĕţătureı, minunile şi profeţiile, erau probele cele maï puternice despre divinitatea sa, şi tot-o-data armele cele maï convingĕtóre.

Ce finit a avut, cu ce s'a încununat marea misiune a Fiiuluı luı Dumneḑeŭ pe pamênt?

Dupre tóte profeţiile vechiuluı Testament, dupre credinţile tuturor popórelor, dupre profeţia maı recenta a dreptuluï Simeon, şi chiar a luï Iisus Christos, Fiiul luı Dumneḑeu trebuia sa se aduca jertfa bine-primita pentru

[1] N'am stăruit a descrie în amenunţime viata, învĕţăturı şi minunile Domnuluï, pentru ca acésta sa face în orï ce istorie sacra a *Nouluı Testament,* care, dupre program se predă a parte.

rĕ cumperarea neamuluı omenesc din pĕcat, blestĕm şi mórtea eterna, şi pentru împacarea omuluĭ cu Dumneḑeu.

Acésta s'a şi întêmplat în anul 33 a ereĭ nóstre, când Mântuitoriul avea anume acéstă etate, şi după treı anı şi maĭ bine dela întrarea sa în misiunea de învĕţatoriŭ public.

Ura cea mare a cărturarilor şi fariseilor, a fost primul mişcatoriu al persecuţiuneı, condamnareı şi morţeı Mântuitoriuluı. Tradat fiind de unul din apostoliĭ seĭ, tradat maı ales de naţiunea Iudaică, carea nu l-a înţeles şi apreciat ca adevĕratul Mesia, Iisus Christos móre pe o cruce, dupa ce suferise cele maĭ marĭ schingiuirĭ. Mórtea sa aduce pace neamuluı omenesc, şi gloriósa sa înviere, devine argumentul cel maĭ tare pentru susţinerea credinţeĭ în divinitatea persóneı şi a învĕţatureı sale. Prin acest sacrificiu, tóta puterea în ceriu şi pe pămênt revine luĭ Dumneḑeu; Apostoliı sunt învestiţı cu puterea de a calca preste şerpĭ. şi preste scorpiĭ şi preste tótă puterea vrajmaşuluĭ. Mântuitoriul dându-le ultimul ordin de a învĕta, boteza şi pastori tóte neamurile, se înalţa la ceriurĭ şi şéde de-a-drépta luı Dumneḑeŭ. Apostoliı se întorc în Ierusalim cu bucurie mare, şi aştépta venirea Mângâitoriuluı promis.

Istoria Bisericeĭ dela înalţarea la ceriŭ a Domnuluı nostru Iisus Christos.

Care fu cel ântaı lucru al apostolilor după înalţarea Domnuluı?

Cel ântaĭ lucru al apostolilor după înalţarea la ceriu a Domnuluı nostru Iisus Christos, fu alegerea unuı nou apostol, în locul luı Iuda vênḑĕtoriul. Alegerea se facu prin sorţu în persóna luı Matia, carele şi fu recunoscut între ceĭ doıspreḑece apostolı.

Apostoliı după aceea aşteptară împlinirea promisiuneĭ data de Iisus Christos, despre trimiterea Sântuluı Duh, care promisiune se şi împlini în ḑiua a ḑecea dela înalţare, sau a cincĭ-ḑecea dela înviere, când Duhul Sânt să

Brancovenu), ne încredințam că Sântul Apostol Andronic a predicat Evangelia la *Peonia,* adecă țéra Ungurésca; iara apostolii Amplie și Urban au fost puși Episcopi, de Sântul Andreĭ, cel ântăi în *Odisopol* (Varna) și al doilea în Macedonia.

Ce resulta din cele expuse până aci?

Rezumându-ne asupra celor expuse până aci, dicem: Dacă n'avem dovedi ca Sânții apostoli Pavel, Andrei, Andronic, Amplie, Urban, etc. au predicat dincóce de Dunarea, în Dacia lui Traian, din cele citate știm positiv ca unii din acești apostoli aŭ predicat în peninsula Balcanica, iară unií și până în Bulgaria și Dobrogea nostra, pana la gurile Dunărei, și prin orașele din drépta Dunarei, pana unde se întindea pe atunci Imperiul Roman (între anii 50 și 110, dupa Christos).

Ce mai putem nota în privința predicareĭ Evangelieĭ în parțile nóstre?

Maĭ avem de notat și tradițiunea despre exilul în Herson a sântuluĭ Climent Papa Romeĭ. Dupre Istoricul Bisericesc Nicifor Calist (1350, cartea III-a cap. 18), Sântul Climent, exilat de catra Traian pentru credința în Christos, într'un oraș al Hersonuluĭ, care era cu totul pustiiŭ, a predicat acolo Evangelia. Acésta opiniune o confirma și Rufin, care a trait în secolul al 4-le, și Papa Zosim din secolul al 5-le: și în fine, tóte viețile sânților susțin acéstă tradițiѣ.

Ce suntem în drept a conchide din tóte cele ce am expus pană aice, relativ la creștinarea parților nóstre?

Putem conchide ca chiar în Dacia Traiană, aci la noĭ, creștinismul este plantat înca din timpul Apostolilor; căcĭ cu greu s'ar putea susține, dupre cele expuse, ca Sciții și chiar Dacii ori Tracii ce locuiaŭ atuncĭ în țerile nóstre, sa nu fi audit despre creștinism. Apoĭ când s'a probat ca în jurul mareі Negre, în peninsula Balcanica, dincolo și dincóce de munții Balcanĭ, și chiar pana în Iliric a fost pre

dicat creştinismul, s'ar putea óre admite ca numaı aci în ţéra situată în mijlocul acestor localităţı n'a fost predicata şi cunoscuta religia Creştina?

Dar despre colonisarea Dacieı nóstre ce ştim, şi în ce raport sta acéstă colonisare cu creştinarea acestor ţerı?

Legeónele Romane cu care s'a luptat marele Traian în contra Dacilor, erau compuse din militariĭ recrutaţĭ din provinciile Asieı micı, din Galia, Spania, Britania, şi alte localităţı pe unde strebatuse creştinismul. Vom cita numaĭ provinciile: Pergamul, Siria, Paflagonia, Ciprul, pe unde predicase însuşĭ Sântul Apostol Pavel, în primiı anĭ aı misiuneı sale, şi pe unde Biserica creştina era puternic întemeiata maı 'nainte de jumătatea secululuı I.

Iata ce ḑice în acésta privinţă Petru Maior în Istoria sa pentru începul Românilor (pag. 11): „Deşertându-se Dacia de barbaţı, cu îndelungatul resboiu a luı Decebal, Traian spre a umplea ţéra, care jur împrejur are ḑece sute de milurĭ, a adus acolo o mulţime de ómenı din tótă lumea Romană ca sa moştenésca satele şi oraşele".

Iară Dimitrie Filipid, în Istoria Românieĭ vechĭ, ḑice: „Pe mulţı ı-a stramutat aice şi din ceealalta parte a Dunareĭ, şi a aşeḑat legeóne Romane prin cetaţĭ pentru apararea ţĕreĭ; mulţı şi dintre comercianţĭ şi industriaşĭ, şi alţı locuitorĭ, s'au strĕmutat din partea dréptă a Dunareı, cu speranţa de câştig maı mare şi de o viaţa maĭ bună". Aceştia negreşit erau creştinĭ, în mare parte.

Ce maı avem în fine, de notat în cestiunea de care ne ocupam?

Pentru ca sa complectam argumentarea nóstră şi sa convingem pre orı çine în privinţa creştinareı timpurie a ţerilor nóstre, sa ascultam ce spune şi Tertulian, unul dintre Parinţiı Bisericeı, carele trăia pe la finitul seculuĭ al doilea şi începutul celuı al treilea (Adversus Iudaeos, cap. VII).

„*In care altul au creḑut popórele*, întrébă renumitul scrii-

dicat apostoliĭ: Pavel, Andreı, Andronic şi Ampleŭ (a), care sunt naturalminte implicaţı în acéstă cestiune, ca uniĭ ce s'aŭ purtat cu predica Evangeliei cam pe lânga noı şi în jurul nostru

Ce gasim în acésta privinţa în vechiĭ scriitorı Eusebie şi Teodorit, cel ântaĭ din seculul al 4-le şi al doile din seculul al 5-le ale creştinismuluı?

Iata ce scrie Eusebie în Istoria sa bisericéscă: *Sânţiı apostolĭ şi discipulĭ aĭ Mântuitoruluĭ nostru, împrăştiindu-se preste tótă lumea, luĭ Toma dupre cum spune tradiţia, ĭ-a cădut în sorţ Partia, ĭar luĭ Andreĭ Scitia,* (Cartea III, cap. 1).

Fericitul Teodorit, Episcopul Chiruluı, dice: *Căcĭ tuturor popórelor, nu numaĭ Elenilor si Romanilor, dar şi tuturor barbarilor li-a procurat motivele Mântuireĭ, întrebuinţând pre Sânţiĭ Apostolĭ spre acésta bine-facere.* (Vedĭ Interpretarı la psalmul 116).

De cine se maı adevereşte acésta tradiţiune?

Acéstă tradiţiune se adevereşte şi de Sântul Apostol Pavel, carele în epistola sa catra Romanĭ (1, 13 şi 14) dice: „*Nu voesc să nu ştiţĭ voĭ, fraţilor . . . . Elenilor şi* **barbarilor,** *celor înţelepţĭ şi celor neînţelepţĭ li-am fost de folos*". Iară în capitulul 15 vers 19, spune ca a predicat până la *Iliricul vechiu.* Apoĭ în Epistola catra Colasenı (3, 11) cetim: *Nu maĭ este Elen sau Iudeu, tăere împrejur şi netăere împrejur*; nu este *barbar, scit, serv şi liber*; *ci tóte şi în tóte Christos.*

Din Sântul Apostol Pavel cunóştem dar că creştinismul a fost predicat de El în Europa Orientala, în Epir, Tesalia şi Macedonia, şi apoĭ urmând linia drépta spre Iliricul vechiu.

Acest fapt a avut loc pe la jumatatea secululuı I (44—67). Aşa dar creştinismul a fost plântat în peninsula balcanica, cel puţin pana la munţiı Emus, înainte de colonisarea Dacieĭ prin Traian?

(a). In presenta expunere ne-am servit de Cartea D luĭ C. Erbicénu, intitulată: *Istoria Mitropolieı Moldoveı şi a Catedraleı Mitropolitane din Iaşĭ.*

Ce ştim şi de Sântul Apostol Andrei?

Tradiţiunea ca şi Sântul Apostol Andrei a predicat creştinismul în Dacia Aureliana saŭ Bulgaria de astăḑĭ. probabil şi în Dobrogea nóstra, numită pe atunci *Scitia mică*: acésta tradiţiune ni-a pastrat'o maĭ cu séma Nichifor Calist în Istoria sa bisericésca (cartea II, cap. 39). El ḑice: „Intre acestea şi Andrei, fratele corifeuluĭ Petru .... urmând urmelor Lui (Mântuitoriuluĭ) şi primind harul Spiritului Sânt.... ca prin sorţ sa fie trimis la popórĕ, în partea sa a caḑut Capadocia, Galatia, Bitinia. S'a dus şi în deşertul *Sciţilor*, de o parte şi de alta a Pontului Euxin, şi în parţile luĭ despre nord şi apus. A înfiinţat el cel ântaĭ Biserică în localitatea Bizanţului, unde a pus pe cel ântai Episcop, Dumneḑeescul Stahie. Apoi venind prin Tracia şi Macedonia, Tesalia şi Ahaia ..... a fost pironit pe cruce de Proconsulul Egeat, pentru că convertise la Christos pre soţia sa Maximila şi pre fratele seu Stratoclea".

Ce ḑice în acésta privinţa şi Dosotei Mitropolitul Moldovei?

In privinţa Sântuluĭ Andreĭ, Dosoteĭ Mitropolitul Moldovei scrie urmatórele: „Acestuia ..... la tragerea sorţului 'i-a venit Bitinia şi Marea Négră şi parţile Propontideĭ, şi Halcedonul şi Bisantia, unde-i acum Constantinopolul, Tracia şi Macedonia; şi sosind la Dunarea în partea ce-i ḑic Dobrogea .... paţi prin oraşe şi ţeri multe nevoi şi greutaţi ..... Le birui însă pre tóte cu darul şi ajutoriul Domnului Christos (Prológele pag. 173 şi 174).

Aşa dar tradiţiunea Bisericeĭ, din Sânţiţii Scriitori, ne asigura ca Sântul Apostol Andreĭ a predicat şi dincóce de munţiĭ Balcani, pana la Dunarea.

Pe lângă Apostoliĭ Pavel şi Andrei, sare dintre ceialalţĭ au mai predicat Evangelia în parşile nóstre?

Dintr'un manuscript vechiu a lui Ieremia Cacavela, din Nicolae Agiori'ul, precum şi din vieţile Sânţilor (Mineiul pe luna Octombrie, imprimat în Buzeu sub Constantin

pogorî asupra Apostolilor, în chip de limbi de foc, împarţind fie-caruĭa pe deplin darurile sale.

Imputerniciţĭ prin acésta, Apostoliĭ începură a predica învetatura luĭ Iisus Christos, şi chiar în ḑiua pogorîreĭ Sântuluĭ Duh, prin o predică ţinuta de Sântul Apostol Petru, primira credinţa şi se boteza ca la treĭ miĭ de ómenĭ. Tot Apostolul Petru vindecand pre un olog din naştere, carele sta la uşa Bisericeĭ cerênd mila, maĭ adusa la credinţa ca la cincĭ miĭ de ómenĭ. Ast-feliu apostoliĭ predicând în tóte ḑilele pre Iisus Christos, sporiau numĕrul credincioşilor şi nu băgaŭ în séma de ameninţarile şi rĕlele ce suferiau dela maĭ mariĭ Iudeilor, ştiind că *trebue sa asculte maĭ mult de Dumneḑeu de cât de ómenĭ.*

Ce se facu din partea divineĭ providenţĭ, spre a spori şi maĭ mult Evangelia?

Pentru a spori şi maĭ mult predicarea învetatureĭ Dumneḑeeştĭ, providenţa maĭ adaosa la numerul apostolilor un barbat puternic la cuvênt, anume Saul. Iudeŭ din seminţia luĭ Veniamin, nascut în Tarsu capitala Ciliciei, el era cel maĭ mare persecutor al credincioşilor; însa tocmaĭ când mergea la Damasc, cu deplină împuternicire din partea maĭ marilor iudeilor, de a prinde pre credincioşĭ şi aĭ trimite la Ierusalim spre pedépsa, prin minune fu adus la credinta; se boteza şi primi numele de Pavel. De atuncĭ el deveni cel maĭ infocat predicator a învetatureĭ luĭ Christos, predicând maĭ ântaĭ la Damasc, şi dupa aceea în tóte parţile, cu cel maĭ mare succes.

Care au fost bisericile fundate de Apostolĭ?

Predicarea Evangelieĭ prin Apostolĭ, întarita fiind prin maĭ multe minunĭ, avu o bună sórta; aşa în curând eĭ întemeĭară maĭ multe bisericĭ sau societaţĭ ale credincioşilor, dintre care cea întaĭa şi maĭ numerósa a fost biserica Ierusalimuluĭ, care se socotia ca mama şi model pentru celelalte bisericĭ.

Membriĭ acesteĭ bisericĭ erau aşa de unitĭ între sine, în

cât cei maĭ avuţi vênḑêndu-şi averile, depuneau preţul lor la piciórele Apostolilor, spre a se împarţi la saraci. Şépte barbaţi sub nume de Diaconi fu aleşi pentru împărţirea acestor bunurĭ. Mai în urma diaconii fura hirotonisiţi pentru servirea de Dumneḑeu Bisericéscă. [1]).

Afara de biserica din Ierusalim s'au mai înfiinţat şi alte biserici, precum în Samaria, prin predicarea Apostoluluĭ Filip unul din cei şépte diaconi; aseminea în Cesaria, Lida şi Iopi.

Apostoliĭ au predicat mai ântai numai în Palestina; iar în urma, spre împlinirea poruncei Mântuitorului, se împraştiara a predica Evangelia la diferite popórĕ, şi înfiinţara mai multe biserici în Asia, Africa si Europa.

Pentru predicarea celoralalţi apostoli la diferite popóre, se afla din tradiţie că Tadeu a înfiinţat biserica din Edesa (lânga Eufrat); Evangelistul Marcu în Alexandria; Toma au predicat la Parţĭ şi Indieni. Vartolomeu la Brahmani şi Andrei la Sciţi şi în parţile nóstre.

Care sunt bisericile fundate în secolul al II-le şi III-le?

Invĕţatura Domnului nostru Iisus Christos s'a rĕspandit mai departe şi dupa mórtea apostolilor; aşa în cât n'a remas nici un popor dintre cele cunoscute pe atunci, la care sa nu se fi predicat Evangelia. Aşa în India a dus credinţa creştina Panten mai marele scólei Alexandrene. La Arabi unde predicase Apostolul Vartolomeu, respandi mai departe credinţa Origen; în Galia de aseminea s'a rĕspândit de timpuriu învĕţatura lui Christos; căci în seculul aĭ II-le gasim la Lyon episcop pe Potin, căruia ia urmat Irinei. Tot în acest secul, a strebatut credinţa creştina în Germania, Britania şi Scoţia; de aseminea au fost mulţi creştini şi în Persia.

Când s'a întrodus creştinismul în parţile nóstre?

La acésta întrebare nu putem respunde decât într'un mod indirect, cercetând maĭ ântai locurile pe unde au pre-

[1]). Numele celor 7 primi diaconĭ era: 1 Stefan, 2 Filip, 3 Procl or, 4 Nicanor, 5 Timon, 6 Parmena, 7 Nicol e, pr numit p o lit .

toriŭ apologist, *dacă nu în Christos carele acum a venit?* Cui deci aŭ credut şi alte ginte, de nu luĭ Christos? Parţiĭ, Midiĭ, Elamiţii, *şi ceĭ ce locuesc Mesopotamia*, *Armenia*, *Frigia*, *Capadocia*, *şi ceĭ ce locuesc în Pont şi Asia şi Pamfilia ; ceĭ ce locuesc în Egipet şi în regiunile Africeĭ ..... şi multe ginte din locurĭ neapropiate Romanilor ..... supuse sunt în adevĕr luĭ Christos ; şi a Sarmaţilor şi a* Dacilor *şi a Germanilor şi a* Sciţilor, *şi a multor popóre neştiute ..... In tóte acestea locurĭ domneşte numele luĭ Christos*, *carele acum a venit*".

Putem aşa dar conchide în definitiv, că cel puţin în secului al doilea după Christos, Dacia Traiană era plină de creştinĭ.

Innocent M. Ploeştenu.

[Va urma].

IMBUNĂTĂȚIREA SORTEI CLERULUI.

Monitorul oficial de la 8 Noemvrie anul curent, No. 175, publică actele, relative la monopolul luminărilor de céră, ca mijloc de îmbunătățire al posiției materiale a preuților românĭ din comunele urbane și rurale. Aceste acte sînt înșirate astfeliu: Intăĭ adresa D. Ministru al cultelor, No. 11,100 din 9 Septemvrie espirat cătră I. P. S. Sa Mitropolitul Primat, prin care rógă pe I. P. S. Sa de a primi președenția unei comisiunĭ, compusă din P. S. Melhisedec, Episcop al Romanuluĭ, D-niĭ Gheorghie Gr. Cantacuzin, fost Ministru, Gheorghie Lahovari, membru la Inalta Curte de comturĭ și P. Poni, profesor de chimie, și care adresă sfêrșéște: „Dea Domnul, ca sub Primatul Inalt Prea Sânțieĭ Tale să se facă începutul temeĭnic al mult așteptateĭ îmbunătățirĭ. cuvenite Clerului mirén“. Apoĭ adresa I. P. S. Mitropolit Primat No: 2,448 din 12 ale aceliașĭ lunĭ, cu care înaintéză D. Ministru. „1) Procesul verbal, ce s'a înkeiat cu acéstă ocasiune; 2) un memoriŭ, presentat de P. S. Sa Episcop Melhisedec; și 3) opiniunea individuală a D. P. Poni“.

Décă comisiunea nu-șĭ înkeia lucrările séle, eŭ așĭ fi presentat comisiuneĭ reflecsiunile mele, făcute de maĭ mult timp asupra acestei cestiunĭ și nu aș fi fost nevoit să recurg la tipar, ca mijloc de vulgarisare a ideilor. Acum, că a ajuns cestiunea în acest stadiu, voiu mulțmi maĭ întâi luĭ D-deu, că el ne-a scapat de acel curent social, care punea îmbu-

nătăţirea sórtei materiale a Clerului nostru în nouĭ birurĭ, ce ar fi avut de resultat sigur, ḑic numai rĕcirea sentimentelor de dragoste ale poporului către părinţiĭ seĭ spirituali. Adaug mulţumirea mea către Cel tot-puternic, că am scăpat de o altă pacoste şi mai mare, dupre carea unii din politicii noştri voiaŭ a pune pre preutul român să se róge luĭ D-ḑeŭ pentru rĕspândirea „daruluĭ beţieĭ“, pentru ca prin monopolul, se înţelege şi propăşirea cârciumelor, să se creeze mijlóce pentru îmbunătăţirea sortei materiale a Clerului.

Fie care om este dator să alégă mijlócele, ce-l conduc la scopul propus, dar Clerul în acéstă privire trebue să fie şi scrupulos. De aceia am fost şi sînt pentru monopolul lumînărilor de céră, ca mijloc de îmbunătăţire al sortei materiale a Clerului parohial, şi pentru cuvintele: că acest monopol este de o cam dată singurul mijloc propriŭ, ce ne póte duce direct la scop; că el nu atinge întru nimic morala, fie kiar şi atuncĭ când ne-am înkipui, ca uniĭ ḑiarişti, că clerul se face speculant de lumînări de céră; că acest monopol, cum vom vedea, nu se impune nimĕruĭ, alimentându-se numaĭ de dragostea, ce creştinul nostru are pentru cele sânte; şi în sfêrşit că monopolul lumînărilor de céră, şi déca voiţi în genere al obiectelor sacre, va începe a deprinde şi pre preutul român, ca să trăĭască prin sine însuşi şi prin posiţiunea de membru viŭ şi folositor al societăţeĭ nóstre.

Décă sînt partisanul monopolului lumînărilor de céră pentru îmbunătăţirea sorteĭ materiale a Cleruluĭ nostru, apoi o declar, că cestiunea trebueşte bine studiată şi după acésta înfăţişată lumeĭ, în tóte elementele ei constitutive, pentru că numaĭ ast-feliŭ acest monopol pote să ne ducă la scopul propus, şi să înlăture din sufletul nostru desilusionarea, în carea la din contră din necesă trebueşte să cădem. Atât Procesul verbal al comisiunei, precum şi opiniunea individuală a D. P. Poni sînt pentru monopolisarea lumînărilor de céră în folosul clerului, numai P. S. Melhisedec prin Memoriul presentat se exprimă: „Dacă monopolul lumînărilor se va înfiinţa, va aduce un resultat bun prin aceia, ca va opri falsi-

ficarea lumînărilor și se vor întrebuința în biserici numaĭ lumînări de céră curată, fie galbenă, fie albă și cu timpul Guvernul va putea avea și un profit cel mult de 1,000,000 lei noi pe an".

Fiind de acord cu toți membriĭ comisiuneĭ, în privința necesitățeĭ și a menirei monopolului, mě věd nevoit, a mě despărți de P. S. Melchisedec în ce privește resultatatele acestui monopol. Nu numaĭ că se vor avea lumînări curate prin biserici, care nu vor maĭ ataca sănătatea creștinilor și vor lăsa bisericilor splendórea lor primitivă; și nu numai că monopolul va aduce un profit de un milion, care va presenta abia o pătrime din suma totală, trebuitóre pentru îmbunătațirea sorteĭ materiale a Clerului; dar monopolul lumînărilor de céră, presentat în tóte elementele luĭ constitutive, va da, dupre credințele mele, întréga sumă, trebuitóre îmbunătățireĭ sorteĭ materiale a Clerului; va redeștepta în țéră nóstră cultura albinelor, cea atât de părăsită, prefăcênd'o din țéra muștelor supěrătóre, într'o țéră, unde și muscăria cea naturală a loculuĭ. va fi folositóre și kiar plăcută; va pune pre preuți în posițiune, de a se ocupa eĭ singuri cu vekea și drăgălașa lor prisacă séŭ stupina și a propaga apicultura între enoriașiĭ lor; în sfêrșit, va maĭ aduce și o îmbunătățire a sortei morale a Cleruluĭ, fiind-că va da de lucru nu numai preuților, dar maĭ ales monahilor și monahiilor nóstre. Să studiem însă lucrul mai de aprópe:

I.

Cultura albinelor.

P. S. Melchisedec în Memoriul, presentat comisiunei, nu se ocupă de materia primă a fabricăreĭ lumînărilor, și din acéstă causă ajunge la resultate defavorabile monopolului, avênd un produs minim și acesta atât de eventual, că face pre fie-cine a ajunge și nevrênd, ca să nu mai fie partisanul monopolului lumînărilor de céră pentru ameliorarea sortei materiale a clerului. Procesul verbal al

comisiuneĭ atinge materia primă, dar numaĭ întru atâta, ca monopolul să nu „periclitezе cultura albinelor și producerea cereĭ în țéră“. Și D. P. Poni prin opinia sa separată niciĭ nu se gândește la prima și esențiala condițiune a fabricăreĭ și a monopolizăreĭ lumînărilor de céră.

A nu începe de la cultura albinelor în monopolul lumînărilor de céră, este, dupre opinia mea, a periclita însușĭ monopolul. Punem pre Stat în posițiune, să cheltuéscă sume colosale, nu pentru ameliorarea posițieι materiale a preutuluĭ, ci pentru singura trebuință de a se avea prin Bisericĭ lumînărĭ de céră curată. Și apoι trebue să maĭ știm și acésta, că fața cu lipsa de céra de albine din țéră, ne vom vedea și nevrênd pușĭ în posițiunea, numaĭ de a monopoliza lumînările, întrebuințate prin Biserici, fără de a avea și lumînărĭ de céră curată de albine, ci de tóte cerurile de pre lume, ca astă-ḑι. Cultura albinelor, ajutată și încurajată de Stat, este operația primă a fabricăreĭ și a monopolizăreĭ lumînărilăr de céră. Apicultura, reînviétă la noĭ, va aduce folóse necalculabile, atât iconomice, cât și morale.

In respectul iconomic cultura albinelor va umplea casele nóstre de miere și ne va face să keltuim maι puțin zahar pentru trebuințele zilnice. Va face pre sătén să-și îndulcéscă copilașii maĭ des, și nu ca astăzι numaĭ când se duce și el la tîrg, și acésta cu împărțirea franculuι din punga sa în o sută și una de părțĭ. Il vom vedea avênd la îndemână materie prima și din cele maĭ întrebuințate pentru iconomia casnică. Mâncând el maĭ multe mâncărι și prăjiturĭ țărăneștĭ, stropite séŭ unse cu miere, ιar pre copilașĭ în tóte ḑilele, dar maι ales în cele de post, mâncând mămăliga, întinsă în acéstă legumă atât de plăcută copiilor. Apoĭ unde maι punem folósele, că sătének nostru venind la tîrg, ar maι aduce de vênḑare între alte materii prime și fagurι de miere, care ar fi cumpărațι de orășenι cu tótă grăbirea, spre a-ι întrebuința și aceștia „ca la oraș?“. Sa maι ḑicem óre, că cul-

tura albinelor și în particular înmulțirea mĭereĭ în țéră ar maĭ aduce folóse și pentru iconomia națională, creându-ne o resursă nouă de esport? Mě opresc aicĭ cu înșirarea bunurilor, resultate din înmulțirea mĭereĭ în țéra nóstră, și trec la bunurile, aduse țěreĭ din céra de albine, décă s'ar redeștepta apicultura nóstră.

Céra, eșită din cultura albinelor, va aduce și ea o sumă de beneficiĭ iconomice și în parte va servi, ca materie primă, pentru fabricarea lumînărilor de céră, făcênd monopolul lumînărilor posibil și kiar folositor. Fără a maĭ înșira aicĭ tóte folósele iconomieĭ casnice ale săténuluĭ, unde el întrebuințéză céra de albine, vom spune numaĭ atâta. că va putea și el avea la îndĕmână un opaiț de céră, care va înlocui prin multe locurĭ gazul în genere, și focul nestins din vatra sa. Dar folósele iconomieĭ naționale sînt marĭ și aducĕtóre de mult bine. Când tóte golurile trebuințelor nóstre vor fi umplute cu céră de albine, óre se va maĭ importa parafina, céra de pămênt și alte materiĭ analoge, care sînt aduse în țéră numaĭ de lipsa cereĭ? Insușĭ ceruéla de scândurĭ de prin orașe va ținea la hotare o mare cantitate de lacurĭ și uleiurĭ de scândurĭ. Apoĭ céra, înmulțită dupre planul, ce voim a propune, după ce va alimenta fabricele nóstre de lumînărĭ de céră, va fi în stare să creeze și deposite pentru un esport nu mic.

Pe lângă folósele iconomice, espuse maĭ sus, cultura albinelor are în sine și alte folóse, de o natură cu totul morală. Maĭ întâĭ va readuce țéra în vekea eĭ posițiune, de a fi nu numaĭ țéra muștelor, cum este și astă-ḑĭ, dar în special țéra albinelor, cum era în timpurile, când România era vestită în lume pentru „mĭerea și laptele (untul) eĭ“; și în sfêrșit, póte să ajungă și la acel grad, ca albinele nóstre să maĭ împedece și astă-ḑĭ înaintarea unor armate streine, și maĭ ales a uneĭ cavaleriĭ și artileriĭ cu caiĭ asudațĭ, dupre cum străbunele albinelor nóstre de ată ḑĭ aŭ împedecat pre strămoșiĭ noștri, ceĭ dintre Ro-

manï, cariï eraŭ conduşï de Traian în întăia lor espediţie din Dacia. Apoï cultura albinelor la câţï unkiaşï din satele nóstre nu le-ar da de lucru şi un lucru plăcut şi propriŭ vêrsteï lor ceï înaintate, reţinêndu-ï maı mult pe lângă casă şi ferindu-ï şi maı mult de localurile, ce numaı cinste nu li aduce, şi în sfêrşit maï avênd şi mulţemirea sufletéscă, că se vor vedea maï des înconjuraţï de micii lor nepoţeï, cariï se adună, ca şi muştele, când e vorba de bătaia stupilor? Folósele morale ale cultureï albinelor se întind şi asupra preuţilor noştri de parohii, dându-le ocasiunea a se face folositorı societăţeï şi pre acéstă cale. Ocupaţiunea cu stupiï procură preutuluı, maï ales celuï de ţéră, unul din mijlócele cele maï puternice, de a se face şi propăgătorul cultural al vieţeı nóstre industriale. El, ca cel maï deştept, va deprinde cu încetul şi pre săteniï la o cultură a albinelor maï raţională, şi le va arăta şi lor prin esemple folósele, ce póte aduce apicultura. Apoï va ţinea pe preut legat de o ocupaţiune nobilă, frumósă şi folositóre, ocupându-ı timpul de prisos în mod lăudabil, presentându-ı cugetărı înalte, prin care el se va rîdica de la iconomia apicultureı la iconomia universuluï, unde D-ḑeŭ este providenţiator...

Cultura albinelor, impusă de rigóre monahilor şi monahielor nóstre, are folóse hotarîtóre pentru posiţia lor socială şi kiar pentru mântuirea lor sufletéscă. Este cunoscut tuturor, că ascultarea are pentru monah o valóre capitală. Monahuluï i se cere de canóne, disposiţiunï şi patericurï (a) doĕ ocupaţiunı, pravila (b) şi ascultarea; ba tot-de-una şi după kibzuirea superioruluï este dispensat de pravilă pentru ascultare. Acesta este elementul obştesc, proadus de monah societăţeı, unde el trăeşte, în

(a). Pateric este vorba grecéscă, intrată in literatura monahală încă din timpurile vekï, şi cuprinde învețăturı, sfaturï, regule şi esemple din viéţa asketilor marï.

(b) Pravila vorba slavonă, canon, aicï cu sensul de rugăciune. Ea este termen, întrodus în literatura monahală a Românilor odată cu limba slavonă.

óre-ce pravila este o ocupaţiune, ce se resfrînge numaï asupra individuluı şi prin carea el îşï cultivă mintea şi îşı înobiléză inima, când se află pus în nişte ştiute condiţiunï. Acum ascultarea cea maï proprie monahuluï nostru, care nu numaï, că nu-ï alteréză puritatea posiţiuneï, dar îl va face şi folositor societăţeï şi maï ales bisericeï sale, este dupre noï cultura albinelor şi kiar fabricarea lumînărilor. Eŭ le dic fără sfială, că monahiï devotându-se bisericeï, pentru dînsa sunt datorï să trăiască şi să lucreze. Voiŭ maı adăoga óre, că cu acéstă ajung a fi şi folositorı societăţeı, ce-ï îngrijeşte şi-ï întreţine? Să nu se maï dică, că monahiï noştri trăesc dîn averile lor propriï, şi că ţéra, secularisind averile mônăstireşţï, are datoria de a-ï întreţine. Da ţéra le va da ceia-ce le dă, dar nu este maï sânt şi maï nobil, ca fie-care membru al bisericeï să trăiască prin ostenelele şi munca sa, dupre cum fie-care membru al societăţeı civile trăïeşte, făcêndu-se eï folositor? Oare nu ar fi maï plăcut, când monahiï noştri ar audi, că cutare încrucişare de albine se datoreşte monahuluï cutare, iar un uleı saŭ stup maï raţional a fost înventat de celă-lalt monah? Cum, vor suferi aceı ce se dedaŭ luı D-deu, ca să-şï audă dilnic, dacă nu alte învective, cel puţin că sunt călcător aı porunceï dumnedeeştï, de a-şï câştiga pânea de tóte dilele întru sudórea feţeï lor? Nu. monahiı noştri vor dovedi încă o dată lumeï, că eï aŭ şi raţiunea socială de a fi, şi vor procura ţĕreï stupinele cele maı bogate, şi maı raţionale, fabricelor de lumînărı céra cea maı bună şi maı bine albită, bisericelor nóstre vekea lor splendóre, iar lor înşile mântuirea sufletelor.

Se dice în genere, că mŏnăstirile nóstre numaï aŭ un personal, propriu pentru vre o acţiune folositóre societăţeı, séu şi obştieï mônăstireştï, ıar ceï supuşï influenţeı curentuluı social de astădı, adaug, că fabricarea lumînărilor de céră se póte îndeplini de ómenı, plătiţï prin buna învoélă. Da, acésta este norma generală, dupre ca-

rea se esecută tóte acţiunile şi nevoile sociale, dar nu ştim cu toţiĭ modul, cum se esecută o acţiune plătită? Voiŭ maĭ ḑice óre ceva şi despre bóla modernă a lucrătorilor; adecă greva? Nu, alt-feliŭ lucréză omul pentru o plată, şi alt-feliŭ „pentru Domnul“; şi daca vom căuta ca să facem tóte operaţiunile, din care se compune monopolul, numaĭ cu năĭmiţĭ, apoĭ se vor îngreuia fórte mult keltuelile şi cu greŭ se va ajunge la resultatul dorit,— îmbunătăţirea sorteĭ Cleruluĭ prin monopolul lumînărilor. In sfêrşit lipsa de prin mŏnăstirĭ de braţe, propriĭ pentru asemenea întreprindere, se înlătură prin o simplă înţelegere între St. Sinod şi Guvernul ţĕreĭ; ḑic acésta în marginele legilor esistânde şi a disposiţiuneĭ sufleteştĭ a poporuluĭ nostru pentru viaţa monahală.

Eacă modul meŭ de a vedea punctul de plecare al îmbunătăţireĭ sorteĭ Cleruluĭ; şi acum trecêud la al doilea element al monopoluluĭ lumînărilor de céră, previn pre cetitoriĭ meĭ, că modul, cum credem eŭ, că se pot înfinţa prisăcile, ce vor procura materia primă pentru facerea lumînărilor, se póte vedea la sfêrşitul acestuia, într'un apendice, întitulat: „Proect de lege pentru cultura albinelor, fabricarea şi desfacerea lumînărilor de céră“.

II.

Fabricarea lumînărilor de céră.

Fabricare lumînărilor de céră, maĭ ales de céră albă şi în condiţiunile cerinţelor de astă-ḑi, cere maĭ multe operaţiunĭ şi apoĭ şi nişte localurĭ propriu. Se pot fabrica aceste lumînărĭ prin oraşe şi cu lucrătorĭ năĭmiţĭ, dar atuncĭ se cer keltuele de instalare nu puţine, ĭar lucrătoriĭ dintre civilĭ vor efectua operaţiunile, trebuitóre fabricăreĭ, pentru un remunarar şi nu „pentru Domnul“. In asemene împrejurărĭ óre n'ar fi maĭ nemerit, ca Ţéra să repare câteva din localurile mônăstirilor nóstre, acomodându-le la aceste trebuinţe, păstrându-le vekea lor menire şi în sfêrşit fă-

cêndu-le și folositóre țereï? Ore niște asemenea fabrice cu prea puține keltuele de acomodare nu s'ar putea așeḍa fórte bine în mônăstirea Némțuluï, Căldărușénii și Tismana? Eŭ propun aceste treï mônăstirĭ, ca cele ce aŭ de pre acum o mulțime de clădirĭ. care cu micĭ keltuele ar încăpea tóte atelierele fabricăreï luminarilor, și apoi maï sînt așeḍate și în deosebite părțĭ ale Țereï; lucru ce ar determina cu maï multă înlesnire ficsarea circumscripțiunilor pentru prisăcĭ. Am amintit maï sus, că lucrătoriĭ năïmițĭ nu vor lucra nicĭ o dată cu acel foc sacru cu care lucréză omul, devotat luï D-ḍeŭ. Când însĕ fabricele vor avea lucrătorĭ dintre monahĭ, ele vor oferi produsele lor cu un preț pe jumĕtate de eftin, vor lucra cu maï multă conștiință, și voiŭ maï ḍice óre, că între aceștĭ lucrătorĭ nu se póte încuiba nicĭ o dată bóla modernă a lucrătorilor, greva? Eca cuvintele, și maï sînt și alte, pre care le las aicĭ, pentru care eŭ cred, că fabricarea lumînărilor, introdusă prin mônăstirĭ, va costa pe Stat neasĕmĕnat maï puține sume, va presenta o fabricare maï conștiintiósă și maï puțin supĕrătóre, și în sfêrșit va produce un escedent însĕmnat, fără a se îngreuea prețul lumînărilor, ducênd în mod maï direct la scopul înființăreĭ monopoluluï. Se înțelege, că tótă lucrarea acésta va fi condusă, pănă la deprinderea monahilor, de câte un fabricant civil, care cu șefiĭ respectivĭ de ateliere dintre monahĭ, va esecuta tóte operațiunile, din care se compune fabricarea lumînarilor.

Prima operațiune pentru fabricarea lumînărilor este procurarea cereï și pregătirea eï. Décă am admis înființarea de prisăcĭ prin tóte mônăstirile și skiturile, procurarea cereï se va face pe circumscriptiunile prisăcilor și fără de inconvenientul de a recurge în cas de lipsă la materiĭ prime, streíne cereï. Și kïar în casul, când fabricele ar fi în lipsă de céra trebuitóre, provenită acéstă lipsă din deosebite accidente naturale, administratiunea fabricelor va găsi tot-dé-una pre pïețele nóstre céră curată, fiind că dupre acest proïect cultura albinilor este generalistă și avênd tot-dé-una

avantajul, că prisăcile vor progresa în unele părţĭ ale tĕreĭ, décă nu pretutindenea. Iar pregătirea cereĭ consistă din împărţirea eĭ pentru lumînările de céră galbenă şi tot-o-dată naturală, şi din albirea cereĭ, trebuitóre lumînărilor de o asemenea céră. Albirea cereĭ astă-ḑĭ, dupre cât ştiu, se face pre doĕ căĭ — una naturală şi alta ştiinţifică, prin procedurĭ chimice. Pe calea ştiinţifică céra se albeşte maĭ curênd şi kĭar cu maĭ puţină plată de lucrător, dar tot-o-dată şi maĭ imperfect. Décă ştiinţa a întervenit în albirea pânzeĭ, apoĭ este ştiut, că ni oferă o pânză, putreḑită kĭar în fabrică, şi într'un timp relativ fórte scurt. Tot asemenea şi cu céra. Ştiinţa o albeşte repede, dar cu inconvenientul de a rĕmânea tot-dé-una gălbue. Apoĭ, procedurile chimice nu evaporizază cu desĕvĕrşire apa din céră, şi acésta face, ca céra albită prin procedurile chimice să rĕmânĕ maĭ móle şi cu timpul să capete şi un miros greoiŭ, provenit, se vede, din stricarea apeĭ din céră. Albirea cereĭ pe cale naturală şi prin mijlocirea sóreluĭ ajunge albă cu desĕvêrşire, tare şi aromatică, şi în skimb ea reclamă căldura cu lumina sóreluĭ din lunele dela Maĭ pănă la Septemvrie inclusiv (a), apă rece de puţ, şi maĭ multe ḑile de lucru. Ḑic maĭ multe ḑile de lucru în comparaţiunea cu ḑilele albireĭ cereĭ pe cale ştiinţifică; şi iarăşĭ, maĭ multe ḑile de lucru şi în respectul iconomic, care impune fabriceĭ maĭ multe keltuele. De aceia şi aicĭ eŭ găsesc maĭ nemerit a se întrebuinţa monahiĭ, cariĭ lucrând „pentru Domnul", nu aŭ trebuinţă, de cât de adăugirea porţiuneĭ ḑilnice, peste ceia ce primesc astă-ḑĭ şi décă voiţĭ şi de o mică gratificaţie, când silinţa lor ar merita acésta şi fabrica ar progresa.

Pregătirea feştileĭ să se facă tot în localurile fabricelor şi sub conducerea unuĭ şef al atelieruluĭ respectiv dintre monahĭ. El sub privigherea şi deprinderea fabricantuluĭ de

a) P. S. Melhisedec prin memoriul citat ne spune, că albirea cereĭ se face în lunele dela Iunie până August inclusiv. Acésta pentru ţerile cu un sóre maĭ ernatic. In ţéra românéscă sórele încă din luna luĭ Maĭ şi pănă la sfêrşitul luĭ Septemvrie este propriu pentru asemenea operaţie. Sórele, saŭ maĭ propriŭ ḑis, ţéra nóstră este maĭ varatică.

lumînărĭ va conduce pre monahiĭ lucrătorĭ în pregătirea a doë feliurĭ de feștile; — unele numaĭ sucite pentru lumînările maĭ micĭ de 50 grm. și de figurĭ deosebite, altele împletite pentru lumînările maĭ marĭ. Materialul cu instrumentele, trebuitóre acesteĭ, precum și celor-lalte operațiunĭ, se vor procura de comitetul administrativ al fabricelor, ĭar personalul lucrătorilor se va remunera cu o îmbunătățire a porțiuneĭ ḑilnice și cu micĭ gratificațiĭ la facerea bilanțuluĭ fabricelor.

Turnarea lumînărilor este o operațiune nu maĭ variată de cât cele precedente și ea va impune fabricelor nóstre, ca turnarea lumînărilor să se facă de treĭ mânĭ; adecă, lumînărĭ turnate drepte maĭ micĭ de 50 grm. și cu feștila sucită, lumînărĭ cu feștilă tot sucită, dar numaĭ lungĭ pentru fasonarea în figurĭ deosebite, și în sfêrțit lumînărı vĕrsate în calupurĭ, cu feștila împletită și de tóte mărimele. Lumînările vĕrsate în calupurĭ,, vor purta marca Țĕreĭ cu literele M. L. C. și No. I pentru fabrica din Némțu, No. II pentru fabrica din Căldărușaniĭ și No. III pentru cea din Tismana, și tóte aceste semne vor fi încrustate în corpul lumînăreĭ. Și acéstă operațiune se va efectua de monahĭ, condușĭ de un șef de atelier, care va sta sub ordinele fabricantuluĭ.

Ghenadie al Rômnicului.

(Va urma).

CRONICA BISERICÉSCĂ.

Patriarhatul de Antiohia.

(Urmare. Vedi *No.* 7, anul XII, pag. 583).

Atanasiu IV, patriarh de Antiohia, este cunoscut între altele, prin doue fapte: la anul 1721 s'a înfiinţat st. sinod permanent al bisericei ruse, caci de la mórtea ultimului patriarh de Mosqua, *Adrian*, adica de la an. 1700, nu s'a mai ales nimenea patriarh, ci locoţiitor de patriarh era *Ştefan Iavorsky*, mitropolit de Riazan, elev al colgiului *Movilén*, din Chiev; sinodul rus a fost recunoscut de bisericele autocefale ortodoxe ale timpului. Atanasiu IV, patriarh de Antiohia, împreuna cu *Ieremia*, patriarh de Constantinopol, şi *Chrysant*, patriarh de Ierusalim, renumit ierarh al bisericei, a recunoscut, la anul 1723, st. sinod administrator permanent al bisericeĭ tutulor Rusiilor. [1] La an. 1672, la Ierusalim, sub preşidenţa lui *Dositeu*, renumit patriarh de Ierusalim, s'a ţinut un sinod local, care a compus o expunere a religiunei ortodoxe, cuprindênd 18 articule. La an. 1723 menţionaţii patriarhi Ieremia, *Atanasiu*, Chrysant, împreuna cu sinodul sacru, au respuns la adresa bisericei *anglicane*, trimiţênd acele 18 articule anglesilor, propunêndu-le unirea lor, anglesilor, cu biserica ortodoxa de resărit. [2]) Respunsul patriarhilor Ieremia, Atanasiu, Chrysant are o valóre *canonică*, ca şi mai multe alte epistole ale primilor ierarhi ai bisericilor locale autocefale ortodoxe de resarit. [3])...

In an. 1874, în Damasc, reşedinţa patriarhului de Antiohia şi al tot orientul, s'a petrecut o fapta trista pentru persóna lui *Ierotei*, patriarh de Antiohia. O mulţime de arabi au întrat în curtea prea fericitului patriarh Ieroteu, şi de-o dată i-au cerut compt despre veniturile şi cheltuelile patriarhieĭ. Patriarhul a refusat acésta cerere, şi în înţelegere cu guvernatorul Damascului a luat mesuri, ca sa se exileze provocatorii rescólei. Dupa acésta populaţiunea nu numai ca nu s'a liniştit, dar înca a trimis o tele-

---

[1]) *Eusebiu Popovicĭ.* „Fôntânile şi codiciĭ dreptuluĭ bisericesc ortodox", Cernauţi, 1886, pag. *18*.

[2]) Т. И. Филипповъ. „Современные Церковные вопросы", Petersburg, 1882, pag. 274—275.

[3]) *Eusebiu Popovici.* „Fôntânile şi codicii dreptului bisericesc ortodox", Cernauţĭ pag. *18*.

grama Sublimeĭ Porţĭ, prin carea róga, ca „patriarhul sa fie departat din funcţiune, şi lor sa li se permita o noue alegere“. [1])

Comunitatea ortodoxă a pretins patriarhuluĭ Ierotheu sa-ĭ dea 30,000 lire otomane, carĭ i se cuvenéu, precum și 3,000 lire otomane, carĭ constitueau fondul bisericeĭ şi şcoleĭ, precum şi casa sa proprie din Beyruth în valóre de 5,000 lire, şi casa fostuluĭ mitropolit de Tiro—Sidon, situata în Damasc. Patriarhul n'a voit sa cedeze, comunitatea a facut desordinĭ, guvernul turc a luat mesurĭ represive, în fine patriarhul, spre a nu se amarî la adâncĭ batrâneţe, a promis sa dea înca 1000 lire comunitaţeĭ şi lucrurile s'au aplanat. Patriarhul Irotheu a susţinut pe ortodoxĭ, ameninţaţĭ de misionariĭ protestanţĭ—anglejĭ şi americanĭ.... [2])

La anul 1848 suveranul tutulor ruşilor Nicolae I (1825—1855) a acordat patriarhatuluĭ ortodox din Antiochia (Siria) un loc cu biserica, în Mosqua, conform mijlociremĭ patriarhuluĭ de Antiochia, de atuncĭ, *Metodiu*. Acésta biserica este dedicata memorieĭ Inalţareĭ Domnuluĭ, dar în genere este cunoscuta cu numele de st. Ipatiu. La 8 Ianuar 1848 acea biserica, pe lânga carea s'a format metoh al patriarhieĭ de Antiochia, s'a încredinţat îngrijireĭ P. S. *Neofit*, Mitropolit de Iliopol, delegat al Patriarhuluĭ de Antiochia. Acel metoh a mers progresând din an în an, mulţumita superiorilor metohuluĭ, trimişĭ maĭ ales din Damasc, capitala Sirieĭ. Din felurițĭ monahĭ aĭ aceluĭ metoh s'au distins prin activitatea lor maĭ ales ieromonahiĭ *Eutihian* şi *Petru*, și maĭ ales actualul superior, arhimandritul *Christofor*. Lucrurile au mers așa de bine, în cât de la 1848 pâna la 1884 metohul antiochian din Mosqua a putut se-şĭ construéсса o casa noua cu treĭ etage, a maĭ cladit înca o biserica maréţa, pe lânga ca un anume venit mergea regulat în fie-care an în adjutorul bisericeĭ ortodoxe din Siria. dupa cum era şi scopul aceluĭ metoh. Maĭ mulţĭ vecinĭ aĭ aceluĭ metoh, veḑênd starea înfloritóre a aceluĭ metoh, apoĭ şi nişte neregularitaţĭ ale superioruluĭ metohuluĭ, arhimandrituluĭ Christofor, au început a denunţa faptele, care se petreceau acolo, atît mitropolituluĭ de Mosqua I. P. S. *Ioannichiŭ Rudnev*, fost exarh al Georgieĭ în Tiflis (1877—1882), cât și guvernatoruluĭ din Mosqua, d. general *Perfiliev*. Lucrurile au mers aşa de departe, în cât, dupa mijlocirea mitropolituluĭ de Mosqua, sinodul Bisericeĭ Ruse a întervenit pe lânga Prea fericitul *Ieroteu*, patriarh de Antiochia, pentru a se departa toţĭ representanţiĭ patriarhieĭ de Antiochia din Mosqua. In acel timp s'a încins o polemică vie pentru și contra metohuluĭ antiochian din

[1]) *Ierodiacon Genadiu Enăcénu* (actual episcop de Rômnic). „Biserica Ortodoxa Romană“. Bucureștĭ, *1874*, No 3, pag, *230—231*

[2]) Ierodiacon *Genadiu Enăcénu* (actual episcop de Rômnic „*Biserica Ortodoxa Românа*“ Bucureștĭ, *1875*, No. *5*, pag. 381—*382*. Trebue sa spunem, ca grozavul viciu *simonia* exista și sa practica pe o scara întinsa în orientul ortodox de mult timp; ea acolo pare óre cum legitimată.. aşa de adânc a pătruns ea în clerul superior și inferior. Toţĭ conrespondenţĭ ḑiarelor și revistelor europene din vekile patriarhate de Alexandria, *Antiohia*, *I*erusalim scriu mereu despre *simonie*. carea a ajuns până la cea maĭ mare cutezanță, neruşinare, și cu tóte aceste representanțiĭ religiuneĭ ortodoxe 'şĭ urmézä calea cu nepasare..., Uniĭ dintre dânșiĭ au ajuns maĭ reu, ca judecatorul din evangelie, care nu se temea de Dumneḑeu nicĭ nu se rușina de óminĭ..

Mosqua, şi cu acéstă ocasiune s'au scris articule fórte violente contra administraţiunei bisericeştĭ ruse, maĭ ales contra mitropolituluĭ de Mosqua: d. N. N. *Durnov*, redactor al ḑiaruluı „Востокъ" („Orientul"), d. N. P. *Gilarov*, redactor al ḑiaruluı „Современыя Извѣстія" („Nuvele Contemporane"), acum decedat, au luat apararea intereselor patriarhatuluĭ de Antiochia, a caruea metoh din Mosqua era în joc. Cea maı mare parte din ḑiarele ruse, maĭ ales din Mosqua, aŭ început a ataca în mod fórte violent pe clerul ortodox din orient desgolind tóte rănile, maĭ ales *simonia*, intrigile grecilor, pe care le întreţesau, între altele, cu sutele de mii de ruble, carĭ în fiecare an se trimet din Rusia la bisericile din Orient, aducênd numeróse exemple, date positive...

In urma relaţiunilor oficiale între st. sinod Rus şi patriarhul de Antiochia, carı aŭ durat maı mult de un an, în acésta cestiune, şi disposiţiunilor guvernuluı central Rus, ḑiarul „Востокъ" a fost interḑis pentru 4 lunı, ḑiarul „Современыя Извѣстія" a primit un aspru avertisment, ıar arhimandritul Christofor, superiorul metohuluĭ Antiochıan, care a fost departat din postul de superior, s'a reîntegrat. [1]).

Cu ocasia suireĭ pe tronul patriarhal de Constantinopol a luı Ioachım al IV, la finele anuluı 1884, maı tóta presa rusa a început a trîmbiţa, ca noul patriarh ecumenic sa nu se ocupe de „μεγάλη ἠδέα" („marea idee"), adica de *panhellenism*, ci numaı cu afacerile *curat religioso-bisericeştĭ*. S'a aratat prin ḑiare, ca majoritatea cleruluı din patriarhatele de Alexandria, Antiochia, Ierusalim este *arab*. pe când toţı ierarhiĭ sunt *grecĭ*, carii nu pot se aıbă nimic comun între dînşiı, neînţelegêndu-se în limbă... Partisanii bisericilor din orient aŭ respuns, ca arabı (greco-sirienı) nu se afla de loc în patriarhatul de Constantinopol, afara de eparhia de *Alepp*..., că, din contra, *slaviĭ* voesc sa izgonésca pe grecı din *Tracia* şi *Macedonia*, unde sunt aprópe maı toţı locuitorii grecı (?)..., ca bulgarii-schismaticĭ intrigéza contra grecilor... Aşa numiţii arabı ortodocşı, sau greco-sırienĭ, cariĭ 'şĭ au însuşit limba araba, şi carii se aflá maı ales în patriarhatul de Antiochia, au ıerarhı propriĭ aı lor, de origină araba, ca clerul superior oficiază serviciul divin în limba araba. In Egipt şi Palestina (patriarhatele de Alexandria şi Ierusalim) arabı ortodocşı sunt puţinı, ıar în Egipt grecı sunt maı mulţĭ, ca arabı. In capul bisericilor din Egipt, Siria, Palestina în nicĭ un cas nu pot fi ierarhı de origina araba. ci trebue sa fie grecı, cacı *arabiĭ nu sunt aşa de tarĭ în ortodoxie, ca grecii*, de acea videm, ca ḑecimı de ierarhı arabı au lepadat ortodoxia şi s'au facut uniţĭ, romano-catolicĭ, şi alţı eterodocşı... [2]).

Din Damasc se comunica, ca starea sanatăţeı prea fericituluı Ieroteu, patriarh de Antiochia, inspira îngrijirı fórte serióse. Patriarhul Ieroteiu este de 95 anı, şi în timpul din urma a slăbit aşa de tare încât nu póte face un pas prin casă, şi maĭ nu paraseşte patul. Patriarhul Ieroteu se afla în capul patriarhatuluı de Antiochian de 35 anı. Este fórte greu de a i se găsi un urmaş demn, din

1) „Востокъ", Mosqua, *1884*, *N. N.* 294—297 pag. 115.

2). „Востокъ", Mosqua, 1885, No. 306, pag. 211.

mijlocul ierarhilor antiohieni, de şi între dînşii sunt mulţi învaţaţi şi stimaţĭ, carii pot cu demnitate se înfrumuseţeze tronul st. Apostol Petru... [1]).

Prea fericitul Ieroteu, patriarh de Antiochia, a decedat la 18 Mart. 1885 la Damas. Până în ultimul moment al vieţeĭ sale repausatul patriarh Ieroteu şi-au conservat facultaţile sale mintale şi forţele fisice. El era originar din Gano-Chor (în Tracia) şi în tinereţe a intrat în numerul frăţimei st. Mormênt al Domnului. El era fórte iubit de repausatul patriarh de Ierusalim, *Atanasiu*, pe lânga care a fost adjutor al arhimandritului Antim, secretar patriarhal. La an. 1832 Ieroteu a fost hirotonit în trépta de arhiepiscop de Tabor. La an. 1833 a fost trimes în Rusia pentru strîngerea adjutórelor, necesare la restaurarea bisericei st. Mormênt şi altele din Palestina, şi în Rusia a strîns o suma mare. La Mosqua el a sosit la 28 Septembre şi trăea mai mult la metochul Ierusalimitan. La an. 1839 la întors la Constantinopol, unde traea atunci Atanasiu, patriarh de Ierusalim. Ultimul nu mult înainte de mórte (an. 1845) la desemnat ca urmaş al seu, dar Pórta n'a lasat sa se realiseze acésta. La an. 1850 arhiepiscopul Ieroteu a fost ales, ca patriarh de Antiochia, şi de atuncĭ, în curs de 35 ani, pastoreşte biserica de Antiochia. El era cel mai vechiu ierarh, dupa hirotonie, al bisericei ortodoxe, şi a participat la hirotonia actualului mitropolit de Petersburg *Isidor*. Patriarhul Ieroteu avea ordinul grecesc al Mântuitoriului clasa I şi ordinile ruse: st. Alexandru Nevsky şi st. Vladimir clasa I. El era un om instruit şi în perfecţiune poseda darul cuvêntuluĭ... [2]).

Indata ce a murit Ieroteu, patriarhul Antiohiei, s'a început din nou polemica între ziarele ruse, grece: ruşii doreau, ca noul patriarh să fie arab de origina, care se nu fie condus de inteligenţa gréca din Constantinopol şi Atena..., se fie originar chiar din Syria, cunoscênd lucrurile locale profund, spre a înceta feluritele certe între greci şi arabi (greco-syrieni), din causa caror profita de minune eterodoxii... Ḑiarele grece respundeau, ca ar fi cea mai mare nenorocire pentru ortodoxie, daca noul patriarh de Antiohia va fi originar arab din Syria, caci el atunci ar aspira, împreuna cu şoviniştii arabi, la realisarea „marei ideĭ panarabe“, adeca la restaurarea unui imperiŭ arab puternic, şi, ast-fel fiind, Syria şi Palestina, carĭ aparţineau grecilor ortodoxi dela Constantin cel mare până la ultimul imperator byzantin Constantin XI Paleolog (?), se vor transforma în provincii arabe-mahometane..., ca trebue aleşĭ, ca patriarhĭ de Antiohia, unul din 3 Mi-

[1]). „Востокъ“, Mosqua, 1885, No. 311, pag. 258.

[2]). „Востокъ“, Mosqua, 1885, No. 315. pag. 293. Actualul Mitropolit de Petersburg *Isidor Nicolsky*, este fiu de diacon din guvernamêntul de Tula, s'a născut la 1 Octombre 1799. La 1825 a terminat cursul la Facultatea Teologica din Petersburg cu gradul de *magistru*; primind monahismul, a fost în curând ridicat la trépta de arhimandrit, a fost rector la Seminariile din Orel şi Mosqua. La 11 Noembre 1834 s'a hirotonit episcop de Dmitrov, vicar de Mosqua, de renumitul Mitropolit de Mosqua *Filaret Drozdov* † 1867). La 1837 s'a înaintat episcop eparhiot la Vitebsc, la 1840 arhiepiscop de Mogilev, la 1844 exarh al Georgieĭ, la 1856 Mitropolit al Georgieĭ, la 1858 Mitropolit de Kiev, la Iuliu 1860 Mitropolit de Novgorod, Petersburg şi Finlandia...

tropoliţi grecĭ, pe carii desemnéza presa de Constantinopol: *Gerasim*, Mitropolit de Scithopol, Nicodem, Mitropolit de Cyzic, Nifon, Mitropolit de Nazaret—toţi membri aĭ fraţimei St. Morméntdin patriarhatul de Ierusalim, persóne instruite; şi, daca repausatul patriarh de Antiohia, Ieroteu, câte odata se ocupa cu „panhellenismul“, apoi acea nu este ceva criminal, caci *ideile panhelleniste* cel puţin *sunt ortodoxe*, iar nu mahometane, romano-catolice... Oare n'ar fi fost absurd, ca patriarhul Ieroteŭ, grec ortodox, se contribuésca la realisarea ideei panarabe-mahometane?! Arabi ortodoxi în Syria, Palestina, Egypt sunt abia 100,000, iar cei-alţi arabi, afara de 300,000 melchiţi-uniţi, iacobiţi, chaldeeni, nestorieni şi alţii, toţi sunt închinatorii profetului Mahomet, şi deaceştia sunt multe milióne... Ruşii ortodoxi ar face mai bine, daca s'ar ocupa cu alte chestiuni, de cât cu ideile panarabe, pe cari le susţine d. *Murcos,* profesor de limba şi literatura araba la „Institutul limbelor orientale“ [1] din Mosqua, care aspira a fi consul rus în Beyruth s'au Damasc. şi anume: se gonésca pe exarhul bulgar, *Iosif,* din Constantinopol, interdicêndu-i d'a face agitaţiuni în Macedonia şi Tracia,—se iee mesuri contra propagandelor eterodoxe din Turcia, Bulgaria, România, Bosnia, Herzegovina,—se reîntórca la Belgrad pe canonicul Mitropolit sêrb *Mihail* Iovanovici,—se distitue pe *German* Angelici, patriarh de Carlovitz [Austro-Ungaria],—se dee mai mulţi bani bisericelor ortodoxe din orient, fórte sarace, caci Rusia este fórte bogata, ea, Rusia, ne dând bisericei din Syria în timp de 30 ani [1854—1884] de cât 50,000 ruble, şi acésta numai mulţumita marelui Mitropolit de Mosqua, Filaret Drozdov, cu ocasia atrocitaţilor din Syria, în anul 1860—1861,—ca, deşi venitul metohului antiohian din Mosqua ajunge la cifra de 12,000 ruble pe an, dar metohul are datorie vr'o 50,000 ruble... Tóte cererile marei Rusii s'ar putea realisa pâna la un punct óre-care, daca ea, Rusia, s'ar ocupa, în chestiunea orientala, numai pur şi simplu cu cele *religióso-bisericeşti*, daca ea ar ţinea sus şi tare stindardul *ortodoxiei*, ne amestecând acolo chestiuni *politice*, lumeşti, cari nu-şi au locul... Şoviniştii arabi numai zbéra mult, dar nu fac nimic; ţin partea acelor, cari li dau mai mulţi bani, ca catolicii... [2])

Arabii ortodoxi din Syria, dorind a pune mâna pe putere şi banii, remaşi dupe repausatul patriarh de Antiohia, Ieroteu, au convocat un sinod, la care au luat parte 4 Mitropoliţi de origina araba-al Laodiciei, Beyruthului, Tripolei şi Arcadiei, propunênd la sinodul din Pelementi, ca candidat pentru patriarhatul de Antiohia, pe mitropolitul Laodiciei. Cei-alţi ierarhi, între cari Serafim, Mitropolit de Irinopol, locoţiitor de patriarh, împreuna cu notabilii din Damasc, au propus, ca candidaţi pentru patriarhat, pe ierarhi greci, între cari pe *Ioakim III*, fost patriarh de Constantinopol, Antim, Mitropolit de Bitleem, Gerasim, Mitropolit de

[1]. A. Суворинъ. „Русскій Календарь“, Petersburg, 1887, pag. 20 (Informaţiuni)

[2]. „Востокъ“, Mosqua, 1887, No. 117, pag. 303-304.

Scithopol şi German, Mitropolit al Ciliciei. Pe candidaţii grecii i-a susţinut consulul grec, pe cei arabi-consulul general rus din Beyruth, d. Petcovici: ultimul a şi plecat la Petersburg, spre a lua instrucţiuni, în acésta privinţa, dela d. *Hitrov*, membru al societaţei Palestiniene din Petersburg. Ioachim III, fost patriarh de Constantinopol, nu pare a primi patriarhatul de Antiochia. [1]) Chrisant, arhimandrit, fost superior al monastirei st. Gheorghe din Tripol, nu de mult hirotonit, de patriarhul Ieroteu, în trépta de mitropolit de Arcadia, în Septembre 1885, a decedat. [2]) Patriarhul Ioakim III dorea se fie ales patriarh de Antiochia, dar n'a fost agreat, şi acum el a plecat la Ierusalim, avênd concediu pentru jumatate de an dela Sultanul din Constantinopol. [3]) Au fost mai multe casuri, când patriarhii de Constantinopol au fost mai pe urma patriarhi la Alexandria, Antiohia, Ierusalim, chiar Mitropoliţi. Destul se amintim pe renumitul patriarh *Cyrill Lucaris*, pe alt renumit patriarh *Meletiu Pigas*, pe st. *Nifon*, care a fost *Mitropolit al Ungro-Valahiei* în timpul Domnului Valahieĭ *Radu cel frumos*, şi chiar actualul patriarh de Alexandria, *Sofroniu*, a fost înainte de 1871 patriarh de Constantinopol, iar repausatul patriarh de Alexandria, *Nicanor*, decedat la 1871, a fost, în qualitate de Mitropolit de *Thebaida*, mult timp la Mosqua, luând parte la hirotonia, in trépta de episcop de Mojaisc, vicar de Mosqua, a actualului arhiepiscop de *Tver*, I. P. S. *Sabba Tichomirov*, cel mai erudit prelat rus în ɖilele nóstre, cunoscut prin mai multe scrieri de valóre, mai ales de conţinut arheologic, la 4 Noembre 1862, la Mosqua [4]), precum şi actualul patriarh de Ierusalim, *Nicodem*, a fost hirotonit în trépta de arhiepiscop de *Thabor*, la Petersburg, în Ianuar 1882. Nu este ceva înjositor acésta, numai sĕ se faca în mod canonic, adica cu consimţimêntul autoritaţei bisericeşti respective... *P. S. Filaret Scriban*, fost episcop de Stavropol, decedat la 1873, a primit monahismul la Kiev la an. 1842, cu învoirea *I. P. S. Veniamin Costaki*, fost Mitropolit al Moldovei († 1846), exprimata catra *I. P S. Filaret Amfiteatrov*, fost Mitropolit de Kiev († 1857... [5]).

In april 1885 s'a ales, cu unanimitate de voturi, ca patriarh de Antiochia, Mitropolitul de Scithopol *Gerasim*. Prea fericitul patriarh Gerasim a fost felicitat şi recunoscut de tóte bisericile autocefale ortodoxe, autoritaţile civile şi militare din Ierusalim şi Damasc...

1). „Востокъ", Mosqua, 1885, No 320, pag. 332.

2). „Востокъ", Mosqua, 1885, *N.N.* 302—305, pag. 202.

3). „Церковный Вѣстникъ". Petersburg, 1887, No. 10, pag. 186—187.

4). Савва, архіепископъ Тверскій. „Воспоминанія о Леонидѣ", Charcov, 1877, pag. 104, 109.

5). Maĭ toţĭ Mitropoliţiĭ Muntenegruluĭ, şi chiar actualul, *Mitrofan Ban*, au fost hirotoniţĭ in Rusia, precum şi fórte mulţi ĭerarhĭ ruşĭ s'au hirotonit la Constantinopol, chiar şi de ĭerarhĭ românĭ, dupa cum ne probéza istoria bisericéscă. . P. S. *Melhisedec Ştefănescu*, actual invaţat Episcop de Roman, s'a hirotonit ĭeromonah la Kiev, unde, dupa un studiu de 4 ani (1847-1851), a terminat cursul, cu succes distins, la anul 1851, la renumita Facultate Teologica. înfiinţata de Mitropolitul Petru Movila, român distins, acésta cu învoirea şi *bine-cuvêntarea P. S. Mardarin* locotenent de Mitropolit al Moldaviei, comunicatа mencionatuluĭ Mitropolit de Kiev-Filaret Amfiteatrov.. „Biserica Ortodoxa Română", Bucureştĭ, 1885, No. 11, pag. 957 .

La 21 Iuliŭ 1885 tot oraşul Ierusalim, unde traea noul patriarh de Antiochia, a fost în mare serbare: în marele templu al Invierei Domnului din Ierusalim patriarhul Gerasim a oficiat serviciul divin ultima ora împreuna cu Meletiu, Mitropolit al Laodiciei, Misail, Mitropolit al Tiro-Sidonului, German, Mitropolit al Tarsului, Nicefor, Mitropolit al Petrei (Arabice); Gregoriu, Arhiepiscop al Lidiei; Ioasaf, Arhiepiscop al Gazei, cu 30 arhimandriţi, egumeni, ieromonahi, 8 diaconi. Popor a fost fórte mult. La finele serviciuluĭ divin patriarhul Gerasim a pronunţat un discurs, bine gustat de toţi... S'a dat o masa, unde a i fost peste 100 persóne; şi-a luat ḑiua buna de la toţĭ din Ierusalim, şi condus de aĭ seĭ, împreuna cu escorta de soldaţi turcĭ, a plecat la Damasc, capitala Siriei şi reşedinţa patriarhatului de Antiohia. La Damasc a ajuns la 27 Iuliu, fiind întimpinat de tóte autorităţile locale şi numeros public; la 28 Iuliu a oficiat serviciul divin în biserica patriarhala din Damasc, împreuna cu cei-lalţi ierarhi din Damasc cu un cler numeros, când a prounuţat uu discurs, şi apoi a primit felicitarile autorităţilor, suindu-se pe tronul St. Apostol Petru... Dintre ruşi a susţinut fórte mult pe noul patriarh Gerasim d. *T. I. Filippov* şi îuca vr'o câţĭ-va, dar în geuere mai tóte ḑiarele şi revistele ruse au vorbit contra noului patriarh cu „idei panhelleniste", ḑicênd, că el ar fi dat mai multe mii de lire pentru a fi ales, ca grecii faceau tóte neajunsurile posibile ierarhilor ortodocşi de origina araba, carii nu dadeau bani mulţi..., aducênd, ca exemple, ca partidul grec nu doreşte binele sirienilor ortodocşĭ, ci se îngrijeşte numai pentru interesele proprii... Greciĭ au respuns, ca, din contra, arabii, susţinuţi din afara cu bani mulţi, au pus la cale de a se destitui meritosul Mitropolit de Palmira, *Cirill*, decedat la 1883, alegênd în locu-i pe Gabriel Saguna, fost superior al metohului antiochian din Mosqua, ca nu grecii cumpara cele sânte cu bani, ci arabiĭ..., ca guvernul rus a confiscat tóte averile monastireşti şi bisericeşti ale patriarhatelor de Constantinopol, Alexandria, Antiochia, Ierusalim, ale munţilor Sinaiu, Atos, dupa propunerea d-luĭ general *N. P. Ignatiev*, fost ambasador rus la Constantinopol şi la anul 1882 ministru rus de Interne, şi din acésta causa bisericile ortodoxe din orient sunt serace, pe când catolicii şi protestanţii cheltuesc sume enorme pentru a converti la confesiunile lor pe ortodocşi şi mahometani,-ca, când s'a propus de guvernul rus a nu se mai da de loc nici un ban creştinilor ortodocşi din orient, în schimbul averilor confiscate, în anul 1882-1883, cu scop, ca aceĭ bani sa se dea bulgarilor, apoi numai un singur ministru a fost contra acelei mesurĭ, şi acela nu era ortodox (Dl. *Reitern*, fost miuistru de fiuauce rus)... [1])

Arabiĭ ortodocşĭ de o parte, şi grecii ortodocşĭ de alta au continuat polemica, relativă la afacerile din patriarhatele de Antiochia şi Ierusalim, cu ocasia alegerei, ca patriarh de Antiochia, a prea fericitului Gerasim, în ḑiarele şi revistele religióse şi politice ruse cu mai mare înverşunare: apărarea grecilor a luat'o ḑiarul „Русь"

[1]). „Востокъ", Mosqua, 1885, N. N. 326-327, pag. 381-389. Cyrill, Mitropolit. de Palmyra, mencionat aci, a trăit mult timp în România, prin Bucureştĭ şi Iaşĭ

(„Rusia"), redactat de renumitul panslavist rus *I. S. Axacov*, acum repausat, iar a arabilor—diarul „Московскія Вѣдамости" („Diarul de Mosqua"), redactat de marele publicist rus *M. N. Catcov*, acum aseminea repausat. Lucrurile au mers aşa de departe, în cât s'au scris, ca grecii în nici un cas nu sunt mai jos, ca bulgarii, de şi ultimii sunt slavi (recte tatari slavisaţi), ca *Ioachim al III*, patriarh de Constantinopol, cunoscut partisan al ruşilor, a compus o rugaciune, prin carea Dumnedeu sa daruiasca biruinţa turcilor-mahometani asupra ruşilor-creştinĭ. Dl. Axacov a respuns d. Catcov, că acea rugaciune s'a compus de patriarhul de Constantinopol, Antim al VI, la anul 1853, şi, din ordinul sultanului, s'a repetat la anul 1877..., ca şi exarhul bulgar, *Iosif*, susţinut de ruşi, a compus aseminea rugaciune..., ca *simonia* (cumpararea celor sânte cu bani) este maĭ desvoltata la arabĭ. ca la greci..., ca d. Kezma, care este sirian şi absolvent al Facultăţei Teologice din Mosqua. nu este respins de a fi util Sirieĭ şi Palestinei de patriarhiĭ Gerasim şi Nicodem, că acel domn nu se ocupa de cât cu intrigi, politica, iar cu cele religióse şi ştiinţa, bine-facerile—nici nu gândeşte a se ocupa..., ca *70,000 lire turceştĭ*, cari au remas dupa repausatul patriarh Ieroteu, s'au câştigat nu prin simonie, ci prin muncă onesta şi înca înainte de a fi patriarh..., că *Cirill* fost patriarh de Ierusalim, n'a fost contra bulgarilor, la sinodul din Constantinopol, din anul 1872, din causa ca a fost cumparat cu bani de generalul Ignatiev, ambasadorul rus din Constanitnopol, ca Gerasim Jared. fost profesor la Facultatea Teologica din Petersburg, originar arab din Siria, nu este mai demn spre a fi ierarh în patriarhatul de Antiochia, ca Grigoriu Palama, rectorul scólei din Chalki (lângă Constantinopol), ca arhimandritul Ieronim, superiorul bisericei grece din Londra, decât Gerasim, actualul patriarh de Antiochia... când a isbucnit revoluţia bulgara, în septembre 1885, d.d. Catcov şi Axacov s'au împacat, primul a uitat, ca totdé-una a batjocorit pe greci şi laudat pe bulgari, şi amândoi, într'un ton, au început a trîmbiţa, ca „Biserica ortodoxa are de scop de a aduce pe omenire la mântuire pe calea binelui, frumosului, adeveruluĭ, iar de loc nu a se amesteca în afacerile lumeşti ale popórelor, că grecii, românii, sêrbiĭ, bulgarii ortodocşi sunt mai scumpi pentru Rusia ortodoxa, ca polonii, bohemii, carii, de şi sunt slavi, dar nu sunt ortodocşi, ca Rusia trebue să urmarésca ideia *pur ortodoxă*, ca ea, Rusia, bagând zizanii între ortodocşi, 'şi-a perdut amiciţia grecilor, românilor, bulgarilor, sêrbilor ortodocşĭ, ca pentru acésta perdere este culpabilă mai mult orbirea rusésca, ca, spre, a fi bine-veduta, Rusia trebue sĕ-şi schimbe politica, se observe bine ce face, cu cine şi când".... [1]).

In anii 1884—1886 patriarhatul din Antiochia, pe lângă ca indura saracia şi ignoranţa, comune în Siria, apoi era tulburat şi de propagandele eterodoxe. Cu tóte aceste patriarhatul de Antiochia fórte rar facea cunoscut acésta popórelor din Europa, mai ales bisericilor autocefale ortodoxe. In anul 1884 repausatul patriarh Ieroteu a rugat pe st. sinod Rus pentru a se permite din nou a func-

[1]). „Востокъ", Mosqua, 1885, N. N. 329—333, pag. 423—429.

ţiona, ca superior al metohului antiochian din Mosqua, arhimandritul Christofor, ceia ce st. sinod a şi permis. [1]. In anii 1885-1886 actualul patriarh de Antiochia, prea fericitul *Gerasim*. a luptat din resputeri contra propagandelor romano-catolica, susţinuta de Francia şi Italia, parte de Austria, şi cea protestanta, susţinuta de Germania (confesiunea luterana) şi Anglia (confesiunea reformata), cari propagande, simţindu-se bine susţinute, au ajuns la cea mai mare cutezanţa, luând de la ortodoxi temple ortodoxe antice, şi transformându-le în locale de rugaciunepentru dênşii, eterodoxii [2]. Biserica rusa a ajutat materialmente pe tóte bisericele ortodoxe din Orient: pentru şcólele din Beyruth a trimes 235 ruble şi 84 copeice; în folosul eparhiei de Amida, în comptul capitaluluĭ, strîns de fostul Mitropolit de Amida şi Mesopotamia, Macariu. 475 ruble şi 18 copeice; pentru susţinerea bisericilor ortodoxe din Siria 55 ruble 55 copeice; pentru şcóla din Siria 286 ruble; în şcólele superióre Teologice ruse studiau, pe socotéla sântului sinod rus, 3 sirieni [3]. In Facultraţile Teologice ruse au studiat mulţi sirieni (greco-arabi) ortodocşi, şi anume la cea din Petersburg, din Mosqua [4], Kiev, Cazan, împreuna cu mai mulţi arabi, greci, albaneji, sêrbi, bulgari, românı, georgieni...

Antiochia cam rar da de ştire despre cele, ce se petrec în acel patriarhat. Actualul patriarh de Antiochia, fost Mitropolit de Scitopol, prea fericitul Gerasim, de jumetate de an inspectéza vastul seu patriarhat, în unele locuri se opreşte câteva ḑile, visitând cu de amanuntul tot, ce este de remarcat în acele localitaţi: In Alexandretta patriarhul Gerasim, a stat de la 12 pana la 20 Mart 1887 (8 ḑile), locuitorii au remas încântaţi de mult stimatul lor ierarh... [5]. In oraşelul Bilan, populat mai ales de armeni, patriarhul Gerasim s'a coborît de pe asin, s'a dus de-a dreptul în biserica st. George, s'a îmbracat în mantia, carea i s'a dat de preot armén, şi s'a suit pe amvon, de unde bine-cuvênta poporul, când se cânta troparul st. George. Patriarhul a pronunţat un discurs, la carele a respuns învaţatorul şcólei armene locale. Populaţiunea arména din Bilan a remas pe deplin mulţumita de acésta visita a patriarhului de Antiochia, Gerasim, carele a fost óspetele oraşelului Bilan o ḑi şi o nópte. S'au trimes corespondenţe amanunţite la mai multe ḑiare şi reviste politice şi religióse grece, armene, arabe, despre acésta. [6].

Din *Antiochia*, în timpul din urma, se primesc noutaţi îmbucuratóre despre lupta activa şi energica, pe carea o pórta prea fericitul patriarh de Antiochia cu propaganda occidentala (eterodoxa). Mai ales este nou şi îmbucurator în aceste ştiri acea, ca acésta lupta patriarhul o pórta în folosul, apararea populaţiunei locale arabe şi cu mijlócele tot locale arabe, anume: a înfiinţat un ḑiar local în limba araba şi ca redactori ai acestui ḑiar a numit pe maĭ multe

[1]. „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, *1887*, *No*. 3, pag 12.
[2]. „Biserica Ortodoxă Romana“, Bucureştĭ, *1887*, *No*. 15, pag. 1240-*1243*.
[3]. „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, *1887*, *No* 5, pag 1.
[4]. С. Смирновъ „Исторія Московской дух академіи“, Mosqua, 1879, pag. 15*3*, 1*54*, 56.
[5]. „Κωνσταντινούπολις“. 1887, *No* 71 (de la 30 Mart st. v.)
[6]. „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, 1887, *No* 17. pag. *237*.

persóne din clerul arab, cari au primit instrucţiune superióra teologica. Acest diar. special bisericesc, dupe opinia arabiştilor universitaţeĭ din Petersburg, [1]) este destul de important, interesant şi este respândit fórte mult între arabı. Acésta adresare la forţele locale pentru apararea ortodoxiei, ameninţate de propaganda occidentala, face onóre minţei şi tactului prea fericitului Gerasim, şi fara îndoiala acest ierarh 'şı va atrage stima şi simpatiile tuturor óminilor ortodoxı, carı pun înteresele comune ale ortodoxiei maı pre sus de înteresele particulare ale unui s'au altui popor sau rase. [2])

Dupa ultimile informaţiunı, comunicate maı multor diare şi reviste stiinţifice şi religióse din Londra, Paris, Berlin, Atena, în Siria s'au început sapaturı arheologice de maı mulţı învaţaţı europenı, carı au descoperit maı multe monumente antice din epoca ebraica şi gréco-creştina, locurile, unde au fost *Emathul* biblic, lânga Carhamîşul arab actual, Alepp, Carbela. Monumentele antice, maı ales creştine, s'au transportat de agenţii consuları anglejı şi francejı la museele din Londra şi Paris, bine înţeles cu permisiunea guvernului central otoman din Constantinopol, sub a caruia stăpânire se afla Siria. Cu acésta ocasiune se va studia, în mod fórte serios, din nou, trecutul glorios al Siriei atât înainte, cât şi dupe Christ, şi se spera, ca lucrurile vor deveni fórte interesante pentru mulţı. [3]).

Corespondentul diarului din capitala Turciei, „Κωνσταντινούπολις", comunicând resultat·le visitei anuale a patriarhatului de Antiochia, facute de catre prea fericitul patriarh *Gerasim*, zugraveşte un tablou trist din punctul de vedere bisericesc:

„Starea bisericeĭ în Siria—scrie acel corespondent—nu putea se umple de bucurie ânima patriarhului. Prea fericitul Gerasim a fost cu totul iritat, întristat, şi, putem spune, descuragiat. El nici oda a nu-şı putea închipui, ca ortodoxia se póta ajunge pâna la astfeliu de adânca trépta a decadenţei. El nu credea, ca clerul lo al se fie orb pâna acolo, ca se confunde pe lupı cu cânii. Sărmana turma, nenorocite oı! Cine le era stapân, acela le şi taea fara misericordie, n'au fost pastori bunı, ca se întarésca pe ceı neputincioşı, sa ia sub protecţiunea sa pe ceı aprópe de peire. Ce a fost atacat de ignoranţa, acea s'a nimicit de negligenţa, şi nu încetul cu încetul, ci repede şi în masse ortodoxia a devenit hrana pentru pasarile cerinlui şi fiarele p mêntului..... In zadar biserica 'şı ridica vócea sa pentru ceı suferindı moralmente! In zadar striga perpetuu presa! Numaı singur nasipul deşertului asculta, aude... De timpuriu kir Gerasim a facut cunoştinţa cu cununa de spini; re-

[1]. Pe lânga universitatea imperiala din Petersburg, fundata la anul 1819, de imperatorul tutulor Rusiilor Alexandru I [1801-1825], există facultatea limbelor orientale, carea facultate se împarte în 5 secţiuni, unde se predau absolut tóte limbele orientale din Asia, parte din America şi Europa. Limba şi literatura araba o predau vr'o câţi-va profesori, ..in carĭ cel maı cunoscut este d. baron Victor *Rosen,* autor al maĭ multor scrieri importante şi membru al maĭ multor societăţĭ savante. Limba şi literatura arména o preda d. *Patcanov* (recte Patcarian), limba şi literatura georgiană d. *Zagarelly*, limba şi literatura ebraica d. *Hvolsohn* [jidan ortodox.]

[2]. „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1887, №. 24, pag. 406.

[3]. „Христіанское Чтеніе", Petersburg, 1887, №№. 3-4, pag. 287-325.

mâne se gustă şi fierea amara... Dacă înalta luĭ (patriarhuluĭ) misiune nu se va încununa cu succes, apoĭ istoria nepartinitóre va şti se caute şi pe culpabilĭ, şi pe martirĭ... Ne adresăm cătră voĭ cu ultimul apel în folosul ortodoxieĭ suferinde din Siria. Pentru Dumneḑeu, nu înfundaţĭ urechile voĭ, carĭ puteţĭ face ceva. Intindeţĭ mânile de adjutor martiruluĭ, carele cade sub greutatea cruceĭ, fiţĭ Simonĭ iubitorĭ de ómenĭ,—cu tóte că nu merge vorba despre acea, ca voĭ se purtaţĭ, în mod forţat, crucea luĭ (Simon). Ajutând pe kir Gerasim, ve veţĭ ajuta voĭ înşi-ve". [1]).

Intristarea patriarhuluĭ Gerasim se maĭ mareşte şi din acea causa, că el, veḑênd reul, şi ştiind cum se-l împedice, este pus, cu tóte aceste, într'o posiţie cu totul imposibila de a lua vr'o mesură, din causa lipseĭ absolute de mijlóce materiale. Apoĭ acéstă lipsa este condiţionata prin indeferenţa absoluta a connaţionalilor patriarhuluĭ pentru sórta şi interesele ortodoxilor din orient... Dorinţa cea maĭ scumpa a patriarhuluĭ consta în fundarea seminariuluĭ în *Damasc*, pentru instruirea tinerimeĭ locale. Pentru acest scop, pe lânga multe apelurĭ ale patriarhuluĭ Gerasim, publicate în felurite ḑiare grece şi arabe, s'a disposat, dupe mijlocirea patriarhuluĭ Gerasim, a se anexa din nou, la patriarhatul de Antiochia. renumita şi vechea Mitropolie de *Alepp*. Acésta Mitropolie tot déuna aparţinea patriarhatuluĭ de Antiochia, şi relativ nu de mult timp s'a anexat la patriarhatul de Constantinopol. Reîntórcerea eĭ la patriarhatul de Antiochia va mări mijlócele materiale, de carĭ are mare necesitate patriarhul, pentru a'şĭ realisa bunele sale intenţiunĭ. [2]).

Din *Beyrut*, unul din oraşele principale ale Sirieĭ, se comunica, ca prea fericitul Gerasim, patriarhul Antiochieĭ, a facut o lunga calatorie prin Siria, pentru a face o revişie amanunţita turmeĭ sale, spre a afla adeverata stare a bisericeĭ, încredinţate luĭ.

„Populaţiunea ortodoxa a Sirieĭ, ne avênd ocasiune se vada între sine pe patriarhul ortodox maĭ mult de 30 anĭ, pretutindinea acum l'a întimpinat pe arhipastorul seu cu stima şi entusiasm. Maĭ ales a produs o impresiune puternica şi bine-facetóre asupra poporuluĭ serviciul diviu, oficiat de însuşĭ patriarhul în fiecare din bisericile visitate. Din partea sa patriarhul Gerasim a fost uimit atât de extrema ignoranţa a cleruluĭ ortodox siriac, cât maĭ ales de starea trista, în carea se afla bisericile ortodoxe nu numaĭ în sate, ci chiar şi în unele oraşe ale Sirieĭ. Intr'adever, majoritatea bisericilor ortodoxe în acésta ţara nicĭ dupa exteriorul lor, nicĭ dupa podóba lor interióra de loc nu arata înalta-le menire. In ele nu sunt nicĭ carţĭ pentru serviciul divin, nicĭ crucĭ, nicĭ vestminte sacerdotale, adesea orĭ nu se aflau nicĭ iconostase şi altare, astfel ca patriarhul era necesitat se întrebuinţeze câte-va ḑile, spre a prepara aceste bisericĭ pentru oficiarea liturgieĭ. Şcolĭ ortodoxe aprópe nu exista în Siria. Dupa cum se vede, causa lipseĭ de şcolĭ este nu numaĭ miseria locuitorilor, ci maĭ ales lipsa de profesorĭ şi profesóre. Acéstă împrejurare este cu atât maĭ trista,

[1]). „Κωνσταντινούπολις", 1887, No. 204.

[2]). „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1887, No. 46, pag. 793.

întru cât în Siria este o mare cantitate de şcolı eterodoxe, în carĭ totul merge bine, regulat. De la sine se înţelege, ca scopul principal al acestor şcolı este convertirea sirienilor la protestantism şi catolicism. Se ḑice, ca patriarhul Gerasim a promis turmeı de a se îngriji prin tóte mijlócele pentru înfiinţarea unuı seminariu în Damasc, unde sa se prepare profesorii ortodoxĭ. Visitarea eparhiilor de patriarh s'a însemnat, între altele, şi prin acea, că s'a hirotonit un arab ortodox în episcop al oraşuluı *Chama*. Acest eveniment a produs cea maĭ bine-facetóre impresiune asupra arabilor ortodoxĭ" [1]).

Tot din Beyrut se comunica, ca acolo starea ortodoxieı merge maı bine, ca în alte locurı ale Sirieı. Doı anĭ în urma, dupe iniţiativa actualuluı patriarh, prea ferictuluĭ Gerasim, s'a înfiinţat un ḑiar bisericesc, în limba arabă, sub titlu de „Elchedie" („Char", sau „Dar"), avênd de scop special—lupta contra propagandelor catolica şi protestanta. Missionarii catolici, în vederea succeselor acestuı ḑiar, au înfiinţat, tot în limba araba, un ḑiar al lor sub titlul de „Elnessir" („Evangelistul", s'au „Bine-vestitorul"). Intre aceste doue ḑiare s'a încins, şi urméza şi acum, o polemica viuă, carea, dupe cum este ştiut din fôntâna autorisata, intereséză fórte mult pe populaţiunea ortodoxă araba, pentru carea ea presinta mult nou, instructiv şi veghıatoı. [2]).

Aşa dar, în vechiul şi renumitul patriarhat de Antiochia (s'au vechiul şi faımosul regat al Sirieı) nu se presinta totul în negru, dupe cum cred unii pessimiştı, ci se ved şi parţĭ bune, luminate, licareşte scînteıa foculuĭ sacru pentru prosperarea bisericeı ortodoxe, înfiinţata aci, în Antiochia, de st. apostol *Petru*, şi se spera, ca grecii ortodoxı, carı de 19 secule au susţinut ortodoxia maı mult ca orı-care popor, nu vor obosi nicı odata pentru Christ, întemeetorul Bisericeı creştine...

George P. Samurénu.

---

[1]. „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1887, No. 38, pag. 62'.
[2]. „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1887, No. 50 pag. 881.

DONAȚIUNĬ.

Preotul Dimitrie Duhovnicul, din catunu Dridu-Movila ce aparţine de comuna Dridu-Sarindarele, Judeţul Ilfov, plasa Mostiştea a construit, cu propriele sale spese la pórta bisericeı din acel catun, o clopotniţa de zid costându-l peste 2000 leı, se aduce mulţumirı Cucerniculuı paroh pentru o asemenea laudabila fapta.

Domnul Anton Cana, perceptor al comuneı Acsintele, Judeţul Ialomiţa, plasa Câmpul, oferind Bisericeı din acea comuna un rînd de vestminte preoţeştĭ în valóre de leı 70, i se aduce mulţumirı din partea Epitropieı aceleĭ bisericı.

Domnul Ilie Demetrescu Mirea, comerciant în Bucureştı, facênd donaţiune bisericeı Catedrale din Urba Campu-Lung, o cadelniţa de argint în greutate de 208 dramurı în anul 1883, una pereche sfeşnice de alama în greutate de 18 chilograme în anul 1887, o candela de argint în greutate de 150 dramurĭ ca din partea soţieı sale Maria în anul curent, i se aduce mulţumurı piosuluı donator.

Domnul Ștefan Petrovicı Armis și sora sa Dómna Anastasia Petrovicı Armis, proprietarı aı moșieı Jilava, Judeţul Ilfov, dând din fondul D-lor 2000 leı pentru reparaţiunea pe dın afara a bisericeı cu hramul Sânţiı Imperaţı din acea comuna, li se aduc mulţumirı publice pentru aceste fapte creştineştı.